

2016•2017
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef
Naar een e-strafdossier?

Promotor :
Prof. dr. Michele PANZAVOLTA

Rogier Engelbosch
Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

2016•2017
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Naar een e-strafdossier?

Promotor :
Prof. dr. Michele PANZAVOLTA

Rogier Engelbosch
Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

Samenvatting

In de hedendaagse maatschappij is het gebruik van elektronische communicatie niet weg te denken. Helaas volgt Justitie deze trend niet en wordt nog steeds met de klassieke papieren procedure gewerkt. Het is nog maar de vraag of het werken met een e-strafdossier in de toekomst haalbaar is. België heeft eindelijk besloten om Justitie stapsgewijs te digitaliseren. Om deze evolutie mogelijk te maken, kreeg een commissie de taak om het Wetboek van Strafvordering te vernieuwen.

De voor- en nadelen van een elektronische procesvoering en elektronisch straf dossier werden opgesomd. De voornaamste voordelen zijn de eenvoud, het gemak en de snelheid van deze werkwijze en de vermindering van de werklast, terwijl de voornaamste nadelen de veiligheidsrisico's en beperkingen inherent aan digitalisatie zijn. Uiteindelijk zal blijken dat ondanks de sterke nadelen een digitalisatie wenselijk is. De wetgever moet in de toekomst bepalen of het traditionele straf dossier het veld moet ruimen of een combinatie met de elektronische variant mogelijk is.

Als we een kijkje nemen naar de hedendaagse projecten ter digitalisering van Justitie zal snel duidelijk worden dat men te ambitieus is van start gegaan. Door het falen van de projecten Phenix en Cheops, die met grote trom werden binnengehaald, is er geen marge meer voor mislukkingen. De bal ligt nu in het kamp van de huidige minister van Justitie Geens. Terwijl bepaalde initiatieven (zoals JustX) in de buurt komen van het beheren van een e-dossier, heeft hij er ook voor gezorgd dat het mogelijk is om elektronische neerleggingen te doen via e-Deposit en elektronisch te communiceren met de rechtbank via e-Box. Beide projecten ogen veelbelovend, maar behelzen een beperkt toepassingsgebied en moeten worden aangevuld met nieuwe initiatieven.

Om inspiratie op te doen voor het ontwikkelen van nieuwe initiatieven kan België een kijkje nemen bij onze noorderburen. Nederland heeft reeds grote stappen voorwaarts gezet richting een digitale rechtspleging en beschikt zelfs reeds over een elektronisch straf dossier. De Nederlanders hebben eveneens van het opstellen van een volledig nieuw Wetboek van Strafvordering een doel gemaakt. Nederland heeft niet alleen wetgevend initiatief genomen, maar beschikt vandaag eveneens over enkele prachtige projecten. De rode draad doorheen de initiatieven is het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI). Dit uitsluitend digitaal programma zorgt ervoor dat het papiergebruik verleden tijd is. Het feit dat men in Nederland binnenkort een beperkt aantal zaken verplicht elektronisch zal laten verlopen, toont aan dat het land een grote voorsprong heeft op België.

Tot slot wordt het patiëntendossier in de medische sector geanalyseerd. Ondanks de verschillen vertoont het patiëntendossier veel gelijkenissen met het straf dossier. Het systeem van de overdracht van medische gegevens kan ook dienen als inspiratie voor een soortgelijk systeem op strafrechtelijk niveau. Het feit dat de medische sector reeds beschikt over een elektronisch dossier toont aan dat het niet onmogelijk is om voor eenvoudige zaken een e-strafdossier te ontwikkelen.

België boekt eindelijk voortuitgang inzake digitalisering, maar het ontwikkelen van een volledig e-strafdossier zal nog niet voor binnenkort zijn.

Dankwoord

Het schrijven van een masterscriptie is een proces dat veel tijd en inspanning vergt van een student. Toch ben ik zeer tevreden dat Universiteit Hasselt mij de mogelijkheid heeft geboden om mijn schouders te zetten onder een project van deze omvang. Ik heb tijdens het opzoekwerk en het schrijven niet enkel veel bijgeleerd, maar het liet me ook toe om terug te blikken op de mooie jaren die ik heb beleefd gedurende mijn opleiding aan de faculteit rechten van de UHasselt. Zonder de gevarieerde hoorcolleges en onderwijsgroepen en steun van alle professoren, assistenten en medewerkers van Universiteit Hasselt was het afronden van deze masterscriptie niet mogelijk. Het is ook mede dankzij de steun van familie en vrienden dat ik met trots mijn opleiding als master in de rechten kan afronden. Toch zijn er nog enkele personen die ik uitdrukkelijk wil bedanken:

In de eerste plaats dank ik Professor Panzavolta om mij de mogelijkheid te geven om te schrijven over dit zeer interessante onderwerp. Dankzij het onderlinge overleg met de professor heb ik mijn masterscriptie kunnen tillen naar het huidige niveau.

Ten tweede dank ik Mr. Huysmans die mij gedurende het academiejaar heeft begeleid bij het schrijven van mijn scriptie en niet aarzelde om mij bij te sturen en te verbeteren.

Natuurlijk wil ik ook mijn ouders en broer Laurens bedanken. Mijn ouders gaven me niet enkel de kans om deze universitaire opleiding te volgen, maar hebben mij vanaf de eerste dag onvoorwaardelijk gesteund. Het was een parcours met *ups* en *downs*, maar ondanks alles stonden zij steeds voor mij klaar en hebben ze mij gesteund tot het einde.

Tot slot wil ik mijn vriendin, Moira, en haar familie bedanken voor de steun. Als ik een dipje had, wist ze mij steeds te motiveren en moed in te spreken. Als rechtenstudent was zij ook de geschikte persoon om mijn masterscriptie na te lezen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Dankwoord.....	3
Lijst van gebruikte afkortingen.....	8
Inleiding.....	9
Afdeling 1: Onderwerp en probleemstelling	9
Afdeling 2: Onderzoeksvragen.....	11
Afdeling 3: Methodologie	12
Hoofdstuk 1: De procesvoering in België	13
Afdeling 1: Het traditionele strafdossier.....	13
§1. Het Belgische Wetboek van Strafvordering	13
§2. Het strafdossier in het Wetboek van Strafvordering	16
§3. De strafrechtelijke procedure in België	17
A. Kenmerken van de procedure	17
B. Twee mogelijke procedures.....	18
C. Inzage in het strafdossier	20
Afdeling 2: De impact van een ontwikkeling	24
§1. Voordelen.....	24
A. Wegwerken gerechtelijke achterstand	24
B. Snelheid en gemak	25
C. Vermindering werklust	26
D. Gemakkelijk uitwisselbaar	27
E. Besparing kosten	27
F. Betere en transparantere dienstverlening voor de burger.....	28
§2. Nadelen	30
A. Wetgevend initiatief vereist	30
B. Extra opleiding van de verschillende rechtsactoren	31
C. Veiligheidsrisico's	32
D. Technische storing.....	34
E. Outsourcing	35
F. Kostprijs	35
G. Eenvoud en flexibiliteit als mogelijke valkuil	35
H. Beperkingen van digitalisatie	36

§3. Nood aan een evolutie?	37
A. Afweging voor- en nadelen	37
B. Perceptie van de Vlaamse advocaten	38
Afdeling 3: De hedendaagse projecten	40
§1. Phenix	40
§2. Cheops.....	45
§3. JustScan	46
§4. JustX	47
§5. Sidis Suite	47
§6. Potpourri	48
A. e-Deposit	48
B. e-Box.....	50
C. e-Betekening	51
Hoofdstuk 2: Rechtsvergelijking Nederland	53
Afdeling 1: Het schriftelijk systeem.....	53
§1. Het Nederlandse Wetboek van Strafvordering	53
§2. Het strafdossier in het Wetboek van Strafvordering	54
§3. De strafrechtelijke procedure in Nederland	56
A. Verschillende fases van het onderzoek	56
B. Kenmerken van de procedure	57
C. Inzage in het strafdossier	58
Afdeling 2: De huidige toestand m.b.t. het e-strafdossier	61
§1. Wetgevend initiatief.....	61
§2. Hedendaagse projecten.....	62
A. KEI.....	62
B. eKantonrechter	64
C. Mijn Strafdossier	66
Afdeling 3: Evaluatie van het systeem.....	67
Hoofdstuk 3: Analogie naar de medische sector?	69
Afdeling 1: Functies van het patiëntendossier	69
Afdeling 2: Vorm van een patiëntendossier	71
Afdeling 3: Het eHealth-platform	72
Afdeling 4: Inzage in het patiëntendossier	75
§1. Recht op inzage	75
§2. Inhoud van het inzagerecht	75
§3. Wie heeft recht op inzage?	77

§4. Wachttermijn, frequentie en kostprijs	80
§5. Inspiratie voor het e-straafdossier?	81
Conclusie	83
Bibliografie	87

Lijst van gebruikte afkortingen

Art.	Artikel
B.S.	Belgisch Staatsblad
B.W.	Burgerlijk Wetboek
EHRM	Europees Hof van de Rechten van de Mens
EMED	Elektronisch Medisch Dossier
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele vrijheden
Ger. W.	Gerechtelijk Wetboek
K.B.	Koninklijk Besluit
KEI	Programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak
M.B.	Ministerieel Besluit
NIS richtl.	Richtlijn security Network and Information System
NSv.	Nieuw Wetboek van Strafvordering (NL)
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
O.M.	Openbaar Ministerie
P.v.	Proces-verbaal
Rv. nieuw	Nieuw Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Sw.	Strafwetboek
Stb.	Nederlands Staatsblad
VTSv.	Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering
WVH	Wet betreffende de voorlopige hechtenis

Inleiding

Afdeling 1: Onderwerp en probleemstelling

Anno 2017 is elektronische communicatie schering en inslag in onze maatschappij. Ondanks het feit dat de elektronische wereld in quasi elke Belgische woonkamer is binnengedrongen, is dit voor de Belgische justitie nog steeds een nobele onbekende. In een studie van 2013 door de OESO over informatisering bij justitie werd België zelfs op de derde laatste plaats ingedeeld van de 32 landen. België laat slechts IJsland en Zuid-Afrika achter zich in de ranglijst. Dit leidt tot frustratie van de verschillende actoren in de wereld van justitie. Daarom werd deze kwestie bovenaan de lijst geplaatst van gewenste hervormingen. Voormalige ministers van Justitie De Clerck en Turtelboom hadden vooruitgang beloofd, maar die is er helaas niet of onvoldoende gekomen. Het is nu aan de huidige minister van Justitie Geens om die noodzakelijke veranderingen op touw te zetten. Men wil van Justitie een effectief en efficiënt apparaat maken met moderne inslagen. Dit is slechts mogelijk indien de rechtszoekenden, beroepsbeoefenaars, rechterlijke orde en andere actoren van justitie kunnen beroep doen op een modern systeem. Om tegemoet te komen aan deze vereisten hebben de minister en FOD Justitie op 22 juni 2016 dan ook een samenwerkingsprotocol inzake de informatisering met de beroepsorganisaties van advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders gesloten.

Er wordt eerst onderzocht welke veranderingen in de Belgische wetgeving reeds werden doorgevoerd ter modernisering van het Belgische strafrecht en in hoeverre deze wetgeving een regeling m.b.t. het strafdossier bevat. Er wordt dieper ingegaan op de huidige procedure van de inzage in het strafdossier en achterhaald of er verschillende kenmerken zijn verbonden aan het strafdossier in de verschillende soorten strafrechtelijke procedures. Daarnaast is het belangrijk om na te gaan in welke mate een elektronische procesvoering (met een e-dossier als einddoel) wenselijk en haalbaar is. Dit wordt onderzocht a.d.h.v. het zoeken naar mogelijke voor- en nadelen van zo'n elektronische justitiële werkwijze. De voor- en nadelen worden langs elkaar gezet en tegen elkaar afgewogen. Na deze balansoefening is het ook niet onbelangrijk om rekening te houden met de mening van de Vlaamse advocaten. Bovenstaand onderzoek zal ons in de mogelijkheid plaatsen om te bepalen of een omschakeling naar de elektronische werkwijze al dan niet is aangeraden. Wegen de voordelen zwaarder door dan de nadelen of vormen bepaalde nadelen een onoverbrugbare hindernis?

Vervolgens worden de hedendaagse initiatieven aan de tand gevoeld. Er wordt gekeken waarom deze initiatieven zijn mislukt en of ze toch nog inspirerend kunnen werken. Eén van de geplande veranderingen die de huidige minister van Justitie wil doorvoeren, heeft betrekking op de informatisering van justitie. Op een kritische manier worden de huidige pogingen tot hervorming getoetst of ze -in tegenstelling tot de vorige pogingen- wel geschikt zijn om een evolutie op touw te zetten.

Een interessante vergelijkingsoefening die we kunnen maken met België is de vergelijking met het Nederlandse rechtssysteem. We onderzoeken in welke mate onze noorderburen reeds over een elektronische procedure en elektronisch dossier beschikken en in hoeverre België zich daarop kan baseren. Ook hier wordt een afweging gemaakt van de sterke en zwakke punten van de elektronische werkwijze van hun justitieel apparaat.

Er wordt niet enkel een vergelijking gemaakt met een ander rechtssysteem, maar eveneens met een andere invalshoek: de medische sector in België. Ik heb gekozen voor deze vergelijking uit persoonlijke interesse voor het medisch recht en de gelijkenissen tussen het medisch dossier en strafdossier. In het medisch recht beschikt men reeds over een elektronisch patiëntendossier. Ondanks het feit dat het patiëntendossier zich in een andere context bevindt en enkele verschillen vertoont met het strafrechtelijk dossier mag de relevantie hiervan toch niet worden onderschat. Er wordt een overzicht gegeven van de vorm van een patiëntendossier, het inzagerecht, de wetgevende initiatieven en de technische specificaties. Bovenstaande informatie zal ons een goed beeld van de werking van zo'n elektronisch patiëntendossier verschaffen. Wat gelukt is in de medische sector laat echter nog steeds op zich wachten in de juridische sector. We onderzoeken in welke mate België bepaalde elementen van deze elektronische werkwijze kan overnemen en toepassen op het strafrechtelijk systeem.

Tot slot zal het mogelijk zijn om o.b.v. bovenstaand onderzoek een algemene conclusie te geven over het actuele digitaliseringsproces in België. Het einddoel van het proces is dus het invoeren van een volledig elektronisch strafdossier. Zal dit proces nog jaren aanslepen en uiteindelijk zelfs mislukken of is een definitieve evolutie nabij?

Afdeling 2: Onderzoeksvragen

Ten eerste is het belangrijk om te onderzoeken waarom België achterop beent op het vlak van de informatisering van justitie en nog steeds worstelt met het omzettingsproces. Beschikt Nederland wél reeds beschikken over een elektronisch strafdossier? Welke inspiratie kan België putten uit het Nederlands systeem en welke elementen moet België net vermijden?

De tweede vraag die rijst is waarom deze ontwikkeling zo belangrijk is voor de moderne justitionele wereld. Het is dan ook interessant om de voordelen af te wegen tegen de nadelen en af te vragen welke middelen en waarborgen nodig zijn om een overwegend voordelig (en werkend!) systeem te ontwikkelen.

Ten derde kan de vraag gesteld worden of de door justitie reeds genomen initiatieven en voorstellen blijk geven van een gunstig toekomstperspectief. In welke mate moet België haar voorstellen nog verder uitwerken en welke aanpassingen dringen zich op?

De centrale onderzoeksvraag die de rode draad zal vormen in dit werk luidt als volgt:

“Hoe ziet een geschikt elektronisch strafdossier eruit en welke maatregelen moet België nog nemen om dit te verwezenlijken?”

Afdeling 3: Methodologie

De eerste onderzoeksvraag over het feit waarom België achterop beent inzake de informatisering van justitie is een verklarende vraag. De vraag betreffende de vergelijking met Nederland kan benoemd worden als een vergelijkende vraag.

Ten tweede is de vraag over de noodzaak van een ontwikkeling is tegelijk een definiërende als een evolutieve vraag. Hier wordt gepolst naar de problemen waarmee het justitieel apparaat te kampen heeft en waarom het huidige systeem tekortschiet. Het evolutieve gedeelte heeft betrekking op de afweging van de voor- en nadelen van de informatisering van justitie met als uiteindelijke doel het elektronisch strafdossier.

De laatste onderzoeksvraag is een normatieve vraag omdat hier afgevraagd wordt hoe het uiteindelijke systeem zal vorm krijgen en hoe eruit zou moeten zien. Er wordt eveneens aandacht besteed aan de vraag op welke manier het oude systeem moet vervangen worden en welke aanpassingen zich opdringen. Dit is opnieuw een normatieve vraag.

Hoofdstuk 1: De procesvoering in België

Afdeling 1: Het traditionele strafdossier

§1. Het Belgische Wetboek van Strafvordering

1. De geschiedenis van het Belgische straf(proces)recht begint rond het begin van de negentiende eeuw. Ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden was een grote verbrokkeling kenmerkend voor het recht. Hier kwam een einde aan na de inlijving van de Verenigde Nederlanden door het Franse keizerrijk in 1810. Er kwam een einde aan de verbrokkeling door het invoeren van een strafwetboek (*Code Pénal*) en een wetboek van strafvordering (*Code d'Instruction Criminelle*). Deze wetboeken golden voor het hele land en werden gekoppeld aan een uniforme rechterlijke organisatie.¹ Na het ontstaan van België had de grondwetgever in 1830 voorgenomen om alle wetboeken te herzien. Op gebied van strafrecht werd dit enkel uitgevoerd t.a.v. het materieel strafrecht. In 1867 werd een nieuw strafwetboek ontwikkeld. Het wetboek van strafvordering bleef nog steeds de Napoleontische versie van 1808. Aangezien het strafdossier zich vooral bevindt ten tonele van het strafprocesrecht gaan slechts dieper in op de geschiedenis van het strafprocesrecht.

2. Het feit dat Belgisch strafprocesrecht nog steeds gebaseerd is op de oude Napoleontische *Code d'Instruction Criminelle* is zeer opmerkelijk. Het wetboek kreeg een *facelift* in 1878 door het toevoegen van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering. In 1962 besloot men om een Koninklijke Commissaris ter herziening van het wetboek aan te stellen. Hij legde een ontwerpтекст neer in 1974.² Deze werkzaamheden leverden geen resultaat op.³

3. In 1991 werd opnieuw een commissie (Commissie Strafprocesrecht) aangesteld. Vooral door deze commissie werden de grootste veranderingen aan het wetboek verwezenlijkt. Het oprichten van deze commissie gebeurde niet in een plotse opwelling, maar was het directe resultaat van een bewustwordingsproces. Er was een grote onvrede over de wijze waarop het strafrecht functioneerde. De druppel die de emmer deed overlopen, kwam na de aanslagen door de Bende van Nijvel in 1985. Het publiek werd gewezen op het niet-functioneren van het strafrechtelijk apparaat door het uitblijven van de aanhouding van de daders. Als reactie hierop heeft de toenmalige regering deze commissie opgesteld o.l.v. de heer Franchimont.⁴ Deze commissie had verschillende taken: het inventariseren van actuele problemen in het gebied van de strafrechtspleging, het formuleren van voorstellen van hervormingen, het bestuderen van recente internationale wetswijzigingen en voorstellen, het bespreken van mogelijke fundamentele keuzes in het kader van het opsporings- en gerechtelijk onderzoek en het voorleggen van een nieuw Wetboek van Strafvordering.⁵

¹ Prof. B.F., KEULEN en Prof. G. KNIGGE, "Strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2010, 11-15.

² C. VAN DEN WYNGAERT, "Strafrecht, strafprocesrecht & Internationaal strafrecht", Antwerpen, Maklu 2006, 13-14.

³ K. GEENS, "De sprong naar het recht voor morgen: hercodificatie van de basiswetgeving", FOD Justitie, 2016, 16.

⁴ T. DESCHEPPER, "De nieuwe wet Franchimont", Antwerpen, Kluwer, 1998, 1-4.

⁵ X, "Modernisering strafprocesrecht", 14 december 2016, (http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=79&lang=dutch).

4. Hun voorstellen hebben geleid tot de Wet Franchimont van 12 maart 1998, de “Kleine Franchimont” genoemd.⁶ Daarnaast heeft de commissie in 2002 een voorstel uitgewerkt met het oog op de volledige vernieuwing van het Wetboek van Strafprocesrecht, wat resulteerde in een wetsvoorstel (“Grote Franchimont”). Na de behandeling van het voorstel door de Senaat tussen 2004 en 2005 werd het daar goedgekeurd en overgezonden naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 1 december 2005.⁷ De hulp van de verschillende actoren die in de praktijk met de wet zouden werken, werd ingeroepen. Deze werkzaamheden werden echter snel stopgezet.⁸

5. Er werden ook andere wijzigingen aangebracht door verschillende wetten. Enkele belangrijke wetten zijn o.a. de Wet van 2 augustus 2002 betreffende het afnemen van verklaringen met behulp van audiovisuele media⁹ en de wet van 22 juni 2005 tot invoering van bepalingen inzake de bemiddeling in de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafvordering.¹⁰ Een belangrijke kanttekening die bij deze evoluties dient te worden gemaakt, is de toenemende internationale invloed op het wijzigen van bepalingen in het strafprocesrecht. Vooral de Europese instellingen, de Verenigde Naties en andere internationale instellingen drukken hun stempel op de hedendaagse nationale wetgeving. Voorgaande actoren wensen een gemeenschappelijk kader te creëren inzake veiligheid en strafrechtelijk beleid. Door een gemeenschappelijk kader in het leven te roepen, trachten ze het materieel strafrecht en het strafprocesrecht op elkaar af te stemmen en zo een versterkte internationale samenwerking te bekomen.¹¹

6. Het is onmogelijk om de hedendaagse maatschappij te vergelijken met de maatschappij van in het begin van de 19de eeuw. Er is een groot verschil tussen de noden en behoeften van toen en nu. Naast het probleem van het eeuwenverschil bestaat dus ook het sociologisch probleem. Zelfs vanaf de codificatie viel het Wetboek van Strafvordering allesbehalve in de smaak van magistraten en advocaten en bleef het niet van kritiek gespaard. Het betreft één van de minst geslaagde codificaties van de *Code Napoléon*.¹² Het is nog maar de vraag of het Wetboek van Strafvordering voldoende ondersteuning biedt om de geplande veranderingen ter informatisering van justitie (met het elektronisch strafdossier als einddoel) door te voeren. Ook in de beleidsverklaring van justitie wordt aangehaald dat in het licht van de moderne samenleving de huidige strafprocedure te weinig waarborgen biedt voor een efficiënte en effectieve afhandeling binnen een redelijke termijn met voldoende aandacht voor het recht van verdediging.¹³

⁶ Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporings- en het gerechtelijk onderzoek, *BS*, 2 april 1998.

⁷ C. VAN DEN WYNGAERT, “Strafrecht, strafprocesrecht & Internationaal strafrecht”, Antwerpen, Maklu, 2006, 14.

⁸ X, “Modernisering strafprocesrecht”, 14 december 2016, (http://www.dsbpc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=79&lang=dutch).

⁹ Wet 2 augustus 2002 betreffende het afnemen van verklaringen met behulp van audiovisuele media, *BS* 12 september 2002.

¹⁰ Wet 22 juni 2005 tot invoering van bepalingen inzake bemiddeling in de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafvordering, *BS* 27 juli 2005.

¹¹ X, “Modernisering strafprocesrecht”, 14 december 2016, (http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=79&lang=dutch).

¹² C. VAN DEN WYNGAERT, “Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen”, Antwerpen, Maklu, 2011, 12.

¹³ DOC 54 0020/018, Kamer, 17 november 2014, Beleidsverklaring justitie, 15-19.

7. Voormalig minister van Justitie Turtelboom had reeds in haar ambtstermijn een expertengroep samengesteld met het oog op de hervorming van het Wetboek van Strafvordering. Deze groep heeft een uitgebreid rapport voorgelegd. Dit rapport dient voorgelegd te worden aan een multidisciplinaire commissie die krachtens het regeerakkoord het mandaat krijgt om een wetsontwerp te formuleren. Huidig minister van Justitie Geens heeft het in zijn beleidsverklaring over een "multidisciplinaire klankbordcommissie", wat niet hetzelfde is als een commissie die het mandaat krijgt om een wetsontwerp voor te bereiden. Daarom hoopt men dat deze commissie even snel en efficiënt zal werken als de expertengroep.

8. Begin 2016 werden bij het Ministerieel Besluit van 30 oktober 2015 de commissies opgericht ter hervorming van het Strafwetboek en het Wetboek van Strafvordering.¹⁴ Men wil zowel het Strafwetboek als het Wetboek van Strafvordering moderniseren om als resultaat transparante en vlot hanteerbare instrumenten te bekomen. Verschillende actoren vragen zich misschien wel terecht af of justitie voor zichzelf de lat niet te hoog heeft gelegd.

9. Zoals eerder aangehaald betreft het een niet te onderschatten onderneming. Desondanks is er toch wat ruimte voor optimisme. Als men voortbouwt op het reeds geleverde werk van de expertengroep en men een strakke timing hanteert, moet het mogelijk zijn om binnen deze legislatuur een huzarenstukje af te leveren. Het belangrijkste element is de aansturing van het proces. Het is aangewezen dat de minister van Justitie zijn schouders zet onder deze taak. Hij heeft aan aanzienlijk aantal vernieuwingen vooropgesteld die men best integreert in het nieuwe wetsontwerp.¹⁵ Geens heeft besloten om die aansturende rol op zich te nemen en wil werk maken van een herziening van het strafwetboek. Zo komt er een nieuw wetboek voor elke stap in de strafrechtsketen: het Strafwetboek, Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafvordering. Het doel is om de wetboeken vlotter leesbaar te maken en om ze op elkaar af te stemmen.¹⁶

¹⁴ MB 30 oktober 2015 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het strafrecht en het strafprocesrecht, *BS* 29 december 2015.

¹⁵ B. DE RUYVER, "Aan uitdagingen geen gebrek! Een analyse van de beleidsintenties van de ministers van Justitie en Buitenlandse zaken", *Panopticon* 2015, 36 (2), 81-82.

¹⁶ X, "De sprong naar een accurate, eenvoudigere en coherente wetgeving", 20-01-17, (<https://www.koengeens.be/news/2017/01/20/de-sprong-naar-een-accurate-eenvoudigere-en-coherente-wetgeving>).

§2. Het strafdossier in het Wetboek van Strafvordering

10. Van klachten, aangiften en ambtelijke vaststellingen wordt een geschrift opgemaakt, dat wordt verzonden naar het parket. Dit geschrift is het proces-verbaal (p.v.). De regeling hiervan kan teruggevonden worden in de artikelen 53 van het Wetboek van Strafvordering (Sv.) en art. 40 Wet Politieambt. Het proces-verbaal bevat alle bruikbare omstandigheden die zijn verbonden aan het misdrijf. Het opstellen ervan is niet aan wettelijke vormvoorschriften onderworpen, behoudens de situatie in artikel 47*bis* Sv. betreffende het verhoor van verdachten en getuigen. In principe is een p.v. slechts authentiek naar de vorm en niet naar de inhoud. Dit heeft als gevolg dat het geen sterkere bewijswaarde heeft dan andere bewijsstukken. Het parket moet nog steeds het bewijs leveren van de inhoud ervan. In sommige gevallen wordt aan een p.v. een bijzondere bewijswaarde toegekend, zoals in Art. 154 Sv. Om die reden is het ondenkbaar dat iedereen gerechtigd is om zo'n document op te stellen. Daarom is het slechts toegelaten dat personen die door de wet zijn bekleed met de hoedanigheid van officier van de gerechtelijke politie (zoals bepaald in Art. 4 Wet Politieambt) daartoe gerechtigd zijn.

11. Het eerste p.v. dat een onderzoek inleidt, wordt het aanvankelijk proces-verbaal genoemd. Voor alle daaropvolgende onderzoeksverrichtingen die gebeuren in het kader van het vooronderzoek wordt eveneens een p.v. opgesteld. Ze worden uiteindelijk samengevoegd in één strafdossier. Dit gebeurt meteen na de verrichting, in bepaalde gevallen (bv. telefoontap, infiltratie, ...) gebeurt dit echter na het einde van de maatregel. Dit kan worden afgeleid van de artikelen. 47*septies* en *novies* en 90*sexies* Sv. Voor deze onderzoekshandelingen worden aparte processen-verbaal opgesteld die belanden in een apart dossier: het vertrouwelijk dossier.¹⁷ Deze stukken worden apart bewaard omwille van het feit dat deze onderzoeks daden vertrouwelijk zijn. Ze moeten immers geheim blijven om het goede verloop van het onderzoek te waarborgen. Wanneer het vooronderzoek ten einde is gelopen, wordt het strafdossier gebruikt als basis bij de terechtzitting. Belangrijk is dat in een accusatoire procedure geen ruimte is voor een strafdossier. In deze procedure worden de bewijsstukken ter zitting neergelegd.¹⁸

12. Wanneer we echter het Wetboek van Strafvordering aandachtig lezen, komen we hier en daar de term "strafdossier" tegen. Ondanks alle hervormingen van het wetboek wordt dit begrip nergens gedefinieerd of wordt geen overzicht gegeven van de inhoud van het strafdossier.

¹⁷ Artikel 47*septies*, §1 en artikel 47*novies*, §1 Sv.

¹⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, "Strafrecht, strafprocesrecht & Internationaal strafrecht", Antwerpen, Maklu, 2006, 811-812.

§3. De strafrechtelijke procedure in België

A. Kenmerken van de procedure

13. Er bestaan vier mogelijkheden om een strafrechtelijke procedure te starten. De eerste mogelijkheid is dat de politie op eigen initiatief een misdrijf vaststelt of de dader van een misdrijf op heterdaad betrapt. In de tweede plaats is het mogelijk voor elke persoon om klacht in te dienen bij de politie of rechtstreeks bij het parket. Ten derde kan een slachtoffer zich burgerlijke partij stellen bij een onderzoeksrechter. De burgerlijke partij moet aangeven dat hij schade heeft geleden. Tot slot kan een benadeelde persoon de vermoedelijke dader rechtstreeks dagvaarden voor de correctionele of de politierechtbank. Dit is slechts mogelijk bij overtredingen en wanbedrijven.¹⁹

14. Een klassiek onderscheid dat gemaakt kan worden in het strafprocesrecht is dat tussen de accusatoire procedure en inquisitoire procedure. Een onderscheid maken tussen beide systemen is echter niet aangewezen, want (quasi) alle rechtssystemen vertonen kenmerken van beide procedures.

15. Een accusatoire procedure wordt ingesteld door een procespartij en niet door de overheid. Het slachtoffer dient zelf de procedure aanhangig te maken. In deze procedure neemt de rechter een passieve rol aan. De procedure verloopt mondeling, openbaar en op contradictoire wijze. Een strafdossier is niet aan de orde bij deze procedure, aangezien de bewijsstukken ter zitting worden neergelegd. Het grootste probleem van dit systeem is dat het kan leiden tot wraakacties. Bepaalde actoren van misdrijven zullen niet gestraft worden. Dit systeem wordt daarom beschouwd als ontoereikend.

16. Een inquisitoire procedure is het spiegelbeeld van bovenstaande procedure. In dit systeem gebeurt de aanhangigmaking wél door de overheid, die de vordering van het slachtoffer overneemt. In tegenstelling tot de passieve rol bij de accusatoire procedure is voor de rechter een actieve rol weggelegd. Hij kan ambtshalve een procedure opstarten. Het systeem wordt gekenmerkt als een schriftelijke en geheime procedure die niet-contradictoir verloopt. Het systeem is minder voordelig voor het slachtoffer, maar voordeliger voor de samenleving.

17. Meestal worden elementen van beide systemen in een geheel gegoten. Ook de Belgische procedure vertoont kenmerken van beide systemen en kan bijgevolg gekwalificeerd worden als een gemengde procedure. De onderzoeksfase kan principieel worden ondergebracht bij de inquisitoire vorm, terwijl de vonnisfase eerder kan gezien worden als accusatoir.²⁰

¹⁹ X, "Strafonderzoek en strafproces", 8 februari 2017, (<http://www.justitiehuisen.be/strafonderzoek-en-strafproces>).

²⁰ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX, J. HUYSMANS, "De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief", Antwerpen, Intersentia, 2012, 5-8.

18. Beide procesvormen geven een andere invulling aan het strafdossier. In een inquisitoire procedure is het slechts mogelijk voor de partijen om d.m.v. schriftelijke neerslag kennis te krijgen van de onderzoekshandelingen. Zowel het strafdossier op zich, alsook de volledigheid en betrouwbaarheid ervan vormen voorwaarden en tegelijk garanties voor het rechtstatelijk karakter van het inquisitoire strafproces. Het accusatoire proces wordt gekenmerkt door een partijgebonden opbouw. In dit proces bouwt elke partij haar stelling op en presenteert men de bewijsstukken bij de behandeling ten gronde. De procesvoering wordt vooral gekenmerkt door mondelinge bewijselementen. Deze procesvoering is dus niet geschikt voor het aanmaken van een strafdossier.²¹

B. Twee mogelijke procedures

19. Het strafonderzoek heeft een tweeledig doel: Het opsporen van bewijsstukken en het opstellen van een strafdossier. De wet voorziet twee manieren om het strafdossier op te stellen. Enerzijds via het opsporingsonderzoek, geleid door de procureur des Konings en anderzijds via het gerechtelijk onderzoek o.l.v. de onderzoeksrechter.

20. Het opsporingsonderzoek is een voorbereidend onderzoek van het parket, dat zelf onderzoekshandelingen stelt of laat uitvoeren door de politie. Zoals eerder vermeld, kan deze fase worden ondergebracht bij de inquisitoire procedure. Ze is vertrouwelijk, schriftelijk en niet-contradictoir. In deze fase is er geen recht voorzien ter inzage van het strafdossier. Het is wel mogelijk om een verzoek tot inzage aan de procureur-generaal te richten conform de vooraf bepaalde voorwaarden. De procureur-generaal heeft een discretionaire bevoegdheid om hierover te beslissen.²²

21. Het is onmogelijk voor de partijen om invloed te hebben op de inhoud van het strafdossier. Het O.M. beslist vrij welke beslissing het neemt m.b.t. de zaak. Wanneer het opsporingsonderzoek wordt afgerond, heeft het O.M. vijf mogelijkheden: seponering, het voorstellen van een minnelijke schikking, bemiddeling toepassen, de dader vervolgen en bijgevolg de strafvordering op gang brengen of oordelen dat het voeren van een gerechtelijk onderzoek wenselijk is.

22. Bij het voorstellen van de minnelijke schikking zal de strafvordering vervallen indien de verdachte de door het Openbaar Ministerie vooropgestelde geldsom betaalt. Wanneer de dader vervolgd wordt, zal hij verwezen worden naar de bevoegde rechtbank. Dit is meestal de politierechtbank of correctionele rechtbank.²³

23. Het gerechtelijk onderzoek daarentegen staat o.l.v. de onderzoeksrechter. Hij kan worden aangesteld door het parket om complexere zaken te onderzoeken of specifieke onderzoeksdaaden te verrichten.

²¹ Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 56-57.

²² X, "Mijn rechten tijdens het onderzoek", 9 juli 2015, (https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-BE-maximizeMS-en.do?clang=nl&idSubpage=2).

²³ X, "Strafonderzoek en strafproces", 8 februari 2017, (<http://www.justitiehuisen.be/strafonderzoek-en-strafproces>).

Deze procedure kan bij hem eveneens aanhangig worden gemaakt door een klacht met burgerlijke partijstelling. De onderzoeksrechter zal overgaan tot een inverdenkingstelling van elke persoon tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan. Dit gebeurt door kennisgeving aan de persoon in kwestie. Gedurende het gerechtelijk onderzoek is het eveneens mogelijk om inzage te krijgen tot het strafdossier via de onderzoeksrechter.

24. Deze laatste kan toegang slechts weigeren bij uitdrukkelijke motivatie. Bij weigering of uitblijven van een antwoord is het mogelijk om beroep in te stellen bij de kamer van inbeschuldigingstelling. Bij het afronden van het onderzoek zal de onderzoeksrechter na ontvangst van het strafdossier een eindvordering opstellen. Hij kan beslissen tot buitenvervolginstelling of de zaak te verwijzen naar de bevoegde strafrechter. Indien het gerechtelijk onderzoek na één jaar niet is afgerond is het mogelijk om bij de kamer van inbeschuldigingstelling een met redenen omkleed verzoek in te stellen. Het verloop van het onderzoek zal worden gecontroleerd.

25. Wanneer het gerechtelijk onderzoek beëindigd werd, dient de raadkamer een oordeel te vellen. De raadkamer heeft drie mogelijkheden. In de eerste plaats kan de raadkamer van oordeel zijn dat verder onderzoek noodzakelijk is. In dat geval wordt het dossier opnieuw naar het parket verzonden. Ten tweede kan de raadkamer oordelen dat de verdachte buiten vervolging moet worden gesteld door het gebrek aan bewijzen. Tot slot kan de raadkamer de schuld van de persoon aannemen, omdat er voldoende aanwijzingen zijn.

26. Indien er voldoende bezwaren voorhanden zijn, beschikt de raadkamer opnieuw over drie mogelijkheden. In de eerste plaats is het mogelijk om de verdachte te verwijzen naar de correctionele rechtbank. Ten tweede is het mogelijk om de procedure van inbeschuldigingstelling op te starten in het geval van een misdad. Tot slot kan de raadkamer ook zelf uitspraak doen over de schuld van de verdachte. Dit is mogelijk indien er sprake is van internering of opschorting van de uitspraak.²⁴

27. Zowel het opsporingsonderzoek als het gerechtelijk onderzoek verlopen vandaag de dag nog steeds op een schriftelijke wijze. We kunnen ons de vraag stellen of het niet wenselijk is om deze werkwijze te verlaten en de elektronische procesvoering te laten intreden. In de volgende afdeling wordt bestudeerd welke voor- en nadelen deze evolutie met zich mee kan brengen. Deze pro's en contra's worden tegen elkaar afgewogen en op basis hiervan kan besloten worden of deze veelbesproken evolutie ook daadwerkelijk noodzakelijk is.

²⁴ X, "Strafonderzoek en strafproces", (<http://www.justitiehuizen.be/strafonderzoek-en-strafproces>).

C. Inzage in het strafdossier

28. In principe is het strafrechtelijk vooronderzoek geheim.²⁵ Dit wordt bepaald in art. 57 Sv. Vroeger was het slechts mogelijk om inzage in dossierstukken in strafzaken te verkrijgen krachtens het Koninklijk Besluit van 28 december 1950 betreffende de Tarief in Strafzaken.²⁶ Artikel 125 van het K.B. bepaalde dat dit enkel mogelijk was na uitdrukkelijke machtiging van de procureur-generaal van het Hof van Beroep of de auditeur-generaal. Voor deze aanvraag diende men een vergoeding te betalen.²⁷ Artikel 1380 Ger. W. was de wettelijk grondslag van het artikel en bepaalde dat de procureur des Konings exclusief bevoegd was voor het al dan niet toekennen van het recht op inzage of afschrift van het strafdossier of een deel daarvan.

29. In de eerder aangehaalde Wet Franchimont van 1998 werd de geheimhouding van de procedure aanvaard als één van de algemene principes. Dit werd eveneens wettelijk bepaald, maar er waren wettelijke uitzonderingen op dit principe.²⁸ Oud artikel 61ter Sv. is zo'n wettelijke uitzondering. Het artikel bepaalt dat de rechtstreeks belanghebbenden een verzoek kunnen richten aan de onderzoeksrechter.

30. Artikel 61ter Sv. werd ingevoerd omdat er sprake was van een discriminatoire ongelijkheid tussen aangehouden en niet-aangehouden verdachten. De aangehouden verdachten hadden immers het recht op inzage verkregen krachtens de Wet betreffende de voorlopige hechtenis.²⁹ Artikel 21, §3 van de Wet voorlopige hechtenis (WVH) bepaalt dat het dossier ter beschikking gesteld wordt voor de verdachte en zijn raadsman op de laatste werkdag voor de eerste verschijning voor de Raadkamer. Slechts reeds aangehouden verdachten hadden dus recht op een rechtstreeks inzagerecht. Om tegemoet te komen aan de positie van niet-aangehouden verdachten werd deze ongelijkheid weggewerkt door dit artikel.³⁰

31. Oud artikel 61ter Sv. bleek echter een artikel met beperkingen te zijn. Zo was het in de eerste plaats slechts toegankelijk voor niet-aangehouden verdachten en de burgerlijke partij. Een aangehouden verdachte, die onderhevig was aan de regelgeving van de WVH, kon zich niet beroepen op het artikel om inzage te krijgen tot het strafdossier. Cumul van art. 21 WVH en art. 61ter Sv. was niet mogelijk. De onderzoeksrechter kon echter de inverdenkingstelling van een verdachte uitstellen zodat hij geen gebruik kon maken van het inzagerecht. Het artikel voorzag in de tweede plaats slechts in het recht op inzage en niet het recht om afschrift te krijgen van het strafdossier. Indien men een afschrift wenste, moest men zich nog baseren op artikel 125 K.B. tarief strafzaken.

²⁵ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX, J. HUYSMANS, "De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief", Antwerpen, Intersentia, 2012, 202.

²⁶ K.B. 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, BS 30 december 1950.

²⁷ C. VAN DEN WYNGAERT, "Strafrecht, strafprocesrecht & Internationaal strafrecht", Antwerpen, Maklu, 2006, 811-813.

²⁸ Art. 28quinquies Sv.

²⁹ Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, BS 14 augustus 1990.

³⁰ P. TRAEST en T. DE MEESTER, "De Wet Franchimont: Capita selecta voor de rechtspraak" in *Gandaius Actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 11.

De laatste beperking was dat het verzoek slechts mogelijk was bij een gerechtelijk onderzoek. Het was dus niet mogelijk om inzage tot het dossier te krijgen bij een opsporingsonderzoek. Dit was wel mogelijk via artikel 125 van bovenvermeld K.B.³¹

32. Eind 2012 werd de hele regelgeving inzake het inzagerecht in het strafdossier grondig gewijzigd. De wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie³² voerde onder het nieuwe hoofdstuk III*bis* art. 21*bis* Sv. in. Dit artikel bepaalt dat de rechtstreeks belanghebbenden in zowel het opsporingsonderzoek als het gerechtelijk onderzoek een verzoek tot inzage en afschrift kunnen richten aan het O.M. of de onderzoeksrechter. Dit is de eerste keer dat de wetgever hieromtrent een algemene wettelijke bepaling creëert. Indien men tegenwoordig inzage of een afschrift wil krijgen van het strafdossier dient men zich dus te beroepen op het nieuwe art. 21*bis* Sv. Sinds deze wet beschikt de persoon, die krachtens art. 5 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering (VTSv.) een verklaring heeft afgelegd van benadeelde persoon, eveneens over het recht op inzage of afschrift.³³

33. Artikel 21*bis* Sv. heeft twee vernieuwingen met zich meegebracht. In de eerste plaats is het een regeling die betrekking heeft op zowel het inzagerecht als het recht op een afschrift. Zoals eerder gezegd (zie randnr. 31) was een minpunt van art. 61*ter* Sv. dat het slechts van toepassing was op het inkijken en niet het verkrijgen van een afschrift van het strafdossier. Voor de wetwijziging moest men zich baseren op art. 125 K.B. tarief strafzaken ter verkrijging van een afschrift gedurende het vooronderzoek. Aan deze problematiek is de wetgever dus tegemoetgekomen. Ten tweede heeft men een lijst van personen ingevoerd die overeenkomstig het artikel een verzoek tot inzage of afschrift mogen indienen. Deze lijst betreft de categorie van de "rechtstreeks belanghebbenden". Het artikel beschouwt volgende personen als zijnde rechtstreeks belanghebbend: de inverdenkinggestelde, degene tegen wie de strafvordering is ingesteld in het kader van een gerechtelijk onderzoek, de verdachte, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, de burgerlijke partij, degene die een verklaring van een benadeelde persoon heeft afgelegd en degenen die in hun rechten getreden zijn of die hen als lasthebber *ad hoc*, curator, voorlopig bewindvoerder, voogd of voogd *ad hoc* vertegenwoordigen. Uit de memorie van toelichting blijkt dat deze opsomming een limitatieve lijst betreft.³⁴ Art. 21*bis*, lid 3 Sv. bepaalt verder de regeling wanneer het verzoek uitgaat van een persoon die geen rechtstreeks belanghebbende is. In dat geval wordt de beslissing genomen door het O.M., zelfs wanneer er sprake is van een gerechtelijk onderzoek.

34. In vergelijking met de situatie voor de wet van 27 december 2012 is het aantal begunstigen van het recht op inzage en afschrift toegenomen. Dit is een positieve tendens, aangezien zo wordt tegemoetgekomen aan de mogelijke situatie waarbij (zie randnr. 31) de onderzoeksrechter de inverdenkingstelling van de verdachte uitstelde met als doel om de verdachte nog geen mogelijkheid tot inzage te bieden.

³¹ T. DE COSTER, "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", *NC* 2015, 98.

³² Wet 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 maart 2013.

³³ T. DE COSTER, "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", *NC* 2015, 99.

³⁴ Memorie van toelichting, *Parl. St.* Kamer 2011-12, nr. 53-2429/001, 15 en 16.

Voor de inverdenkinggestelde verdachte speelt het geen rol meer of hij al dan niet van zijn vrijheid is beroofd. Indien hij van zijn vrijheid is beroofd, kan hij terugvallen op de WVH, maar ook bijkomend op art. 21*bis* Sv.³⁵

35. Hoe de procedure tot inzage en/of afschrift concreet verloopt, is afhankelijk van het type vooronderzoek en of de vragende partij een rechtstreeks belanghebbende is of niet. Bij een opsporingsonderzoek moet het verzoek tot inzage of afschrift van het strafdossier worden gericht aan het O.M. Indien er reeds sprake is van een gerechtelijk onderzoek zal krachtens art. 21*bis* lid 1 Sv. de aanvraag moeten worden ingediend bij de onderzoeksrechter overeenkomstig het nieuwe art. 61*ter* Sv. Personen die geen rechtstreeks belanghebbende zijn, moeten hun verzoek richten tot het O.M., zelfs indien een gerechtelijk onderzoek werd gestart.³⁶

36. In het strafprocesrecht zal men geen beroep meer kunnen doen op het art. 125 tarief strafzaken. De wet van 27 december 2012 heeft art. 1380 Ger.W. aanzienlijk beperkt. Het toepassingsgebied werd teruggedrongen tot het toepassingsgebied van tuchtzaken en administratieve doeleinden.

37. Er is wel degelijk een verschil tussen het instellen van een verzoek bij het O.M. en de onderzoeksrechter. Indien een rechtstreeks belanghebbende tijdens een gerechtelijk onderzoek een verzoek wil dienen, verwijst art. 21*bis* Sv. naar de procedureregels van art. 61*ter* Sv. Indien het verzoek moet worden gericht aan het O.M. wordt echter niet naar een soortgelijke regeling verwezen. Dit heeft eveneens tot gevolg dat de paragrafen 3 (weigeringsgronden), 4 (inzagemodaliteiten), 5 (mogelijkheid tot aanwenden van rechtsmiddelen tegen negatieve beslissing) en 6 (regeling indien geen uitspraak na bepaalde termijn) niet van toepassing zijn indien de aanvraag werd gericht aan het O.M., terwijl die wel van toepassing zijn indien gericht aan de onderzoeksrechter. Dit heeft tot gevolg dat het onmogelijk is om een rechtsmiddel aan te wenden indien het O.M. een negatieve beslissing heeft genomen, maar dit wel mogelijk is tegen een beslissing van de onderzoeksrechter. Dit betekent dat het O.M. over een discretionaire bevoegdheid beschikt, maar dat er in inhoudelijk niet veel verandert in vergelijking met de situatie voor de wetswijziging.³⁷

38. Het oude art. 61*ter* Sv. werd aangepast naar een nieuw artikel. Een eerste aanpassing van het artikel is dat in tegenstelling tot vroeger naast het recht op inzage in het dossier nu ook wordt voorzien in het recht op een afschrift ervan. Ten tweede moet zo'n verzoekschrift voortaan met redenen omkleed zijn. Bij overtreding van deze regel wordt als sanctie voorzien in de niet-ontvankelijkheid van het verzoek. Daarnaast werd een verandering aangebracht inzake de termijn. Onder de vorige regeling was het instellen van een verzoekschrift mogelijk één maand na de inverdenkingstelling, het instellen van de strafvordering of de burgerlijke partijstelling.

³⁵ T. DE COSTER, "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", *NC* 2015, 102-103.

³⁶ Art. 21*bis* lid 3 Sv.

³⁷ T. DE COSTER, "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", *NC* 2015, 105.

Onder de nieuwe regeling is het instellen van een verzoek pas mogelijk vanaf een maand na het instellen van de strafvordering. Tot slot werden er nog enkele tekstuele aanpassingen gedaan aan de paragrafen 3 en 4 van het artikel in het kader van de wetswijziging.

39. Het recht op inzage en/of afschrift van het dossier is geen oneindig recht. In art. 61*ter*, §4 lid 2 Sv. wordt immers bepaald dat het inzagerecht is beperkt tot de belangen van verdediging, op voorwaarde dat men het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van derden, het privéleven en de waardigheid van de persoon in acht neemt. De *ratio legis* van het inzagerecht wordt duidelijk benadrukt in deze bepaling: men mag het inzagerecht enkel gebruiken om zich in rechte te verdedigen. Wanneer een rechtstreeks belanghebbende de verkregen informatie heeft gebruikt buiten de grenzen van het artikel heeft men een goede reden om toekomstige verzoeken tot inzage te weigeren. Een specifieke sanctie wordt in het artikel niet bepaald, waardoor deze bepaling wordt gedegradeerd tot een waarschuwing.³⁸

40. De wetgever had vroeger reeds de indruk dat het inzagerecht vaak werd misbruikt. Daarom voerde men art. 460*ter* Strafwetboek (Sw.) in om dit te bestraffen. Er was sprake van een misbruik indien men het inzagerecht aanwendde om het gerechtelijk onderzoek te hinderen, inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon. Na de wetswijziging van 27 december 2012 werd ook dit artikel aangepast.³⁹ Elk misbruik, ongeacht de persoon of de aard van het misbruik wordt bestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot één jaar of met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro.⁴⁰

41. Hoewel art. 460*ter* Sw. in verband staat met art. 61*ter*, §4, lid 2 Sv. oordeelde de rechtsleer dat het toepassingsgebied van het artikel ruimer dient te worden geïnterpreteerd dan louter art. 61*ter* Sv. De conclusie is dat sinds de wetswijziging élk misbruik strafbaar is, zelfs wanneer aan een derde toestemming werd verleend.⁴¹

42. Het is duidelijk dat het opstellen en bijhouden van het strafdossier geen sinecure is. Het is daarenboven niet verwonderlijk dat het strafdossier zeer omvangrijk kan worden. Daarom moeten we ons de vraag stellen waarom deze procedure niet wordt vereenvoudigd door het dossier op elektronische wijze op te stellen en te bewaren.

³⁸ J. HUYSMANS, "Legitieme verdediging", Mortsel, Intersentia, 2017, 299.

³⁹ T. DE COSTER, "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", NC 2015, 107-108.

⁴⁰ Art. 460*ter* Sw.

⁴¹ T. DE COSTER, "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", NC 2015, 108.

Afdeling 2: De impact van een ontwikkeling

§1. Voordelen

A. Wegwerken gerechtelijke achterstand

43. Het is algemeen bekend dat de Belgische justitie te kampen heeft met een gerechtelijke achterstand. Ons land is slechts één van de vele andere (Europese) landen die te maken heeft met dit probleem.

44. De gerechtelijke achterstand brengt enkele negatieve gevolgen met zich mee voor onze rechtspleging. Het belangrijkste nadeel van deze achterstand is dat het de rechtszekerheid van de burger aantast. Het verzekeren van een proces binnen redelijke termijn is één van de belangrijkste doelstellingen van het gerechtelijk systeem. Het Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele vrijheden (EVRM) schrijft dit voor in art. 6.⁴² Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft haar bezorgdheid hieromtrent reeds vaker uitgedrukt. Desondanks dit gegeven werd ons land toch veroordeeld voor deze gerechtelijke achterstand, zowel door een internationale als door een nationale instantie. Dit gebeurde respectievelijk door het EHRM⁴³ en het Hof van Cassatie.⁴⁴

45. België heeft in 2007 daarom een wet aangenomen ter bestrijding van de gerechtelijke achterstand.⁴⁵ De gevolgen situeren zich niet alleen op het juridisch vlak, maar ook op economisch vlak. De achterstand van de rechtbanken verhoogt o.a. de kosten voor de rechtzoekenden. De weerslag op economisch vlak wordt later verder behandeld.

46. De verschillende strafrechtelijke procedures en het huidige gerechtelijk recht in het algemeen gebeuren nog steeds via een schriftelijke procedure. De informatisering van justitie zal deze achterstand ten dele terugdrijven. Het eerste probleem dat wordt veroorzaakt door de huidige procedure is dat rechters zich moeten buigen over een grote stapel papierwerk. Zoals hierboven vermeld, werd België reeds veroordeeld voor het niet waarborgen van de redelijke termijn van een proces. Indien rechters beschikken over een elektronische versie is het aangenamer en eenvoudiger om over alle relevante informatie te beschikken bij de beoordeling van de zaken. Dit zal leiden tot een kleinere kans op nieuwe overtredingen tegen de redelijke procestermijn.

47. Een tweede nadeel aan de papieren rechtspleging is dat alle briefwisseling dient te passeren via de griffie. Dit kan makkelijk aangetoond worden door het feit dat de betrokken partijen nog steeds communiceren via de klassieke briefwisseling met het gerecht. Indien deze oeroude manier van werken wordt verlaten voor een elektronische communicatie zal ook deze wijze van informatisering zijn steentje bijdragen aan het wegwerken van de gerechtelijke achterstand.

⁴² Verdrag van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden.

⁴³ E. MAES, "Wetgever aansprakelijk voor gerechtelijke achterstand in Brussel", *Juristenkrant* 2006, 1-2.

⁴⁴ Cass. 28 september 2006, *NJW* 2007, 319.

⁴⁵ P. DAUW en S. VOET, "Gewijzigd gerechtelijk recht: Wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand", *NJW* 2007, 578-579.

48. Tegenwoordig beschikt het doorsnee Vlaamse gezin thuis ten minste over één computer met internetverbinding. De meeste personen beschikken zelfs over een smartphone die hen toelaat om e-mails te beheren. Dit betekent dat de bevolking meer beschikbaar is in vergelijking met vroeger. Indien de betrokken partijen via hun advocaat op de hoogte kunnen worden gehouden van praktische mededelingen door het gerecht via elektronische wijze is het voor hen mogelijk om hier meteen kennis van te nemen. De talrijke (aangetekende) brieven die in het huidige systeem verstuurd worden, bereiken de bestemming altijd enkele dagen later via de post. Omdat mensen via elektronische wijze dus sneller zullen worden geïnformeerd, kan men bijgevolg sneller anticiperen.

49. Een ander belangrijk aspect in het gerechtelijk recht is het naleven van termijnen. Hoewel deze termijnen algemeen bekend zijn bij de verschillende rechtsactoren wordt hier nog vaak tegen gezondigd. Zo bestaan er oneindig veel discussies over het al dan niet tijdig instellen van een proceshandeling. Indien een partij bv. hoger beroep wil aantekenen tegen een bepaalde rechterlijke uitspraak dient dit te gebeuren binnen een maand na betekening van het vonnis. Artikel 689 Ger. W. bepaalt: *"Hoger beroep wordt, op straffe van verval, binnen een maand na de kennisgeving van de uitspraak ingesteld bij een schriftelijk verzoek, dat bij de griffie van het gerecht in hoger beroep wordt ingediend. Dit verzoek is aan geen andere formaliteiten onderworpen dan de vermelding van de redenen, die op straffe van nietigheid is voorgeschreven"*.

50. Tegenwoordig dienen partijen deze proceshandeling in te stellen op schriftelijke wijze bij de griffie van het gerecht. Indien de partijen dit kunnen doen via elektronische wijze bespaart dit veel tijd voor de partijen en het gerecht. De advocaat dient immers niet meer dit verzoek in te stellen via een fysieke neerlegging, maar kan het gewoon verzenden via elektronische wijze. Ook op deze manier kan de elektronische procesvoering een duit in het zakje doen om de gerechtelijke achterstand weg te werken.

B. Snelheid en gemak

51. Wil men de gerechtelijke achterstand wegwerken, dan zal de gerechtelijke procedure sneller moeten verlopen. Dit heeft vooral betrekking op de procedure in het algemeen. Indien het klassieke strafdossier wordt vervangen door een elektronisch strafdossier brengt deze ontwikkeling op zich opnieuw een snellere en makkelijkere werkwijze met zich mee.

52. Het voordeel aan het elektronisch maken van strafdossiers is dat ze niet meer fysiek moeten worden opgeborgen. Dit brengt enkele voordelen met zich mee. Ten eerste is het niet meer nodig om de dossiers een plaats te geven indien zij elektronisch beschikbaar zijn. Wanneer je tegenwoordig een bezoek brengt aan de administratie van de Belgische rechtbanken valt het meteen op dat de kamers uitpuilen van dossiers. Indien deze dossiers elektronisch kunnen worden bewaard, is het niet meer noodzakelijk om ze een plaats te geven. Ze kunnen simpelweg worden bewaard in een online databank.

53. Ten tweede is dit gunstig omwille van het feit dat de dossiers niet teniet kunnen gaan door overmacht. In 2012 woedde er een hevige brand in het Brusselse Justitiepaleis waardoor enkele belangrijke dossiers werden vernietigd. Indien de dossiers op elektronische wijze kunnen worden opgeborgen, zal het risico op dergelijk verlies worden tenietgedaan. Daarenboven kan er steeds een *back-up* worden gemaakt van de dossiers om te voorkomen dat ze op een andere manier dreigen verloren te gaan. Sterker nog, het is quasi onmogelijk om een elektronisch dossier op eender welke wijze te verliezen. Door de huidige overvloed aan dossiers en bewijsstukken is het ook mogelijk dat het gehele dossier of slechts een deel ervan zoekraakt. Wanneer deze stukken worden gedigitaliseerd zal ook dit risico zo goed als onbestaande zijn. Het werken met elektronische dossiers en elektronische stukken zal eveneens de structuur en het overzicht verbeteren.

54. Ten derde is een elektronisch dossier veel eenvoudiger om terug te vinden. Indien men vandaag een dossier wenst te raadplegen, kan het zoeken naar het dossier veel tijd in beslag nemen. Je moet immers het fysieke dossier lokaliseren tussen een heleboel andere dossiers. Wanneer de dossiers elektronisch worden bewaard, zal men gespaard blijven van veel zoekwerk. Door een eenvoudige zoekfunctie kan het dossier met enkele muisklikken op de computer worden gevonden en geraadpleegd. Het zou dan mogelijk moeten zijn om de dossiers terug te vinden via het ingeven van het dossiernummer.

55. Een ander voordeel is dat elektronische dossiers zeer makkelijk zijn om aan te passen. Indien men vandaag de dag een dossier wil aanpassen, is dit niet zo eenvoudig. Je werkt namelijk met geschreven stukken die je niet kan veranderen. Bij aanpassing van het dossier zal dit dossier steeds volledig moeten aangepast en opnieuw afgedrukt worden. Indien aanpassingen zich opdringen in het elektronische dossier is dit zeer eenvoudig. Het is immers mogelijk om het document van het dossier zelf aan te passen op de computer. Zinnen kunnen eenvoudigweg worden geschrapt en bijgevoegd, zonder dat de dossiers opnieuw moeten worden afgedrukt. Via deze manier van werken is de kans op fouten en misverstanden ook veel kleiner.

56. Tot slot zou het elektronisch dossier gebruiksvriendelijk kunnen zijn tijdens een zitting. Als de gebouwen van de rechtbanken worden uitgerust met digitale apparatuur kan dit voor verschillende nieuwe mogelijkheden zorgen. Men kan bv. foto's, video's en geluidsfragmenten projecteren op de apparatuur die aan de advocaten en de rechterlijke actoren ter beschikking worden gesteld en de rechter kan de mogelijkheid worden geboden om bepaalde stukken te projecteren voor de procespartijen en advocaten.

C. Vermindering werklast

57. Zoals reeds hierboven aangegeven zal de evolutie met zich meebrengen dat de gerechtelijke achterstand zal worden weggewerkt en dat de procedures eenvoudiger en sneller zullen verlopen door de digitalisering van justitie. Bovenstaande voordelen staan in verband met de afname van de werklast van de verschillende actoren van justitie. De procedures die eenvoudiger en sneller zullen verlopen, hebben automatisch tot gevolg dat de werklast zal afnemen.

58. Toch dient hierbij een kanttekening te worden geplaatst. Eén van de systemen die zou moeten zorgen voor het terugdrijven van de werklust werd in 2012 nog bekritiseerd. *Justscan* (zie Afdeling 3, §3) werd bekritiseerd in de Kamercommissie Justitie. Men stelde aan toenmalig minister van Justitie Turtelboom de vraag of deze werkwijze niet voor een grotere werklust zorgt voor de griffiers en de kabinetten van de onderzoeksrechters.⁴⁶ Het kan niet worden ontkend dat deze figuur meer werk met zich meebracht voor de griffie. Het personeel moet immers alle dossiers handmatig laten scannen. Deze werkwijze vraagt eveneens om meer inzet van het personeel. Het kan ook niet de bedoeling zijn om het personeel van de griffie de hele dag uitsluitend dossiers te laten inscannen.

D. Gemakkelijk uitwisselbaar

59. Een zeer groot voordeel van een elektronisch strafdossier is dat het zeer eenvoudig uitwisselbaar is. Het gevolg hiervan is dat de dossiers niet langer fysiek moeten worden verplaatst. Men zou eventueel een overkoepelende databank kunnen oprichten die het mogelijk moet maken om de elektronische dossiers van overal te kunnen raadplegen. Dit is vooral zeer handig indien een gedetineerde zijn strafdossier wil raadplegen in het kader van het afwachten van zijn proces.

60. Indien een gedetineerde zijn schriftelijk dossier wenst in te inkijken, moet hij worden verplaatst naar de griffie van de onderzoeksrechter, waar het dossier zich bevindt. Aan het vervoer van gedetineerden zijn natuurlijk steeds risico's verbonden. Zij dienen eveneens begeleid te worden door een veiligheidskorps. Indien zij hun strafdossier via elektronische wijze kunnen consulteren is het niet meer vereist dat zij de gevangenis verlaten. Deze kleine aanpassing bespaart o.a. de kosten van het gevangenen transport, het risico van zo'n transport en het inzetten van extra personeel. Het zou dus een goed idee zijn om via de computers van de gevangenis toegang te hebben tot een centrale databank van de elektronische strafdossiers. Het zou dan moeten mogelijk zijn voor de gedetineerden om hun dossier in de gevangenis zelf te kunnen raadplegen. Natuurlijk is het nog steeds belangrijk dat dit gebeurt onder toezicht, aangezien een internetverbinding in de gevangenis risico's inhoudt.

61. Mijns inziens is dit één van de meest doorslaggevende redenen om het elektronisch strafdossier in te voeren. Er zijn momenteel reeds projecten op poten gezet om deze werkwijze uitvoerig te kunnen testen. Zij zullen worden besproken onder afdeling 3.

E. Besparing kosten

62. Er moet gesnoeid worden in de uitgaven van justitie. De evolutie van de schriftelijke procedures naar de elektronische procedures zou een stap in de juiste richting zijn. Het is immers niet verwonderlijk dat het wegwerken van het papieren strafdossier en de schriftelijke justitionele procedures in het algemeen besparingen met zich mee zal brengen. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de besparingen op gebied van de papieren dossiers en anderzijds de werking van justitie in het algemeen.

⁴⁶ X, "Wandelgangen", *Juristenkrant* 25 januari 2012, 14.

63. In de eerste plaats zal het dus niet meer nodig zijn om de dossiers beschikbaar te maken op papier. Zoals reeds eerder besproken (zie randnr. 52) is er een overvloed aan dossiers op de administratie van de rechtbanken en de griffies. Deze talrijke dossiers dienen op papier te worden afgedrukt. Het is onvoorstelbaar hoeveel budget justitie besteedt aan de kilo's papier die men daarvoor nodig heeft. Indien de dossiers elektronisch beschikbaar zullen worden gemaakt, zal een groot deel van het budget kunnen worden besteed aan andere justitiële projecten.

64. Ten tweede verloopt de communicatie met en door justitie eveneens nog steeds grotendeels via papier. We hebben het in dit geval vooral over de briefwisseling. Grote budgetten worden niet enkel besteed aan papier om de dossiers aan te maken, maar ook aan de talrijke (aangetekende) brieven die justitie jaarlijks verstuurt. Inzake de communicatie dienen niet enkel de kosten van het papier begrepen te worden, maar ook de verzendingskosten en de kosten voor de postzegels. Dit zou een besparing kunnen opleveren van om en bij de 7,5 miljoen euro.⁴⁷ Om deze schriftelijke communicatie te vervangen door een elektronische communicatie kan men eventueel kiezen om dit te doen via e-mailverkeer. Dit is volgens mij echter niet de juiste manier om de actoren van justitie in contact te brengen met elkaar. Persoonlijk ben ik fan van de creatie van *e-Deposit* in januari 2015, een figuur die eveneens aan bod zal komen onder afdeling 3.

65. Tot slot mag ook de positieve impact op het milieu niet worden vergeten. Het grote aantal van stapels papier die jaarlijks wordt verbruikt, zal drastisch worden teruggedreven. Dit zal tot gevolg hebben dat er minder bomen dienen te sneuvelen. FOD Justitie is zich bewust van deze problematiek en draagt bij het vaststellen van de algemene doelstellingen milieu en duurzaamheid hoog in het vaandel. Daarom besliste het directiecomité in maart 2015 om bij de centrale administratie een milieumanagementsysteem in te voeren. De FOD Justitie wil samen met haar partners werken aan een rationele en structurele manier om de milieu-impact te verminderen en om een hoger niveau te bereiken op basis van het milieubewustzijn. Eén van de talrijke concrete acties die de FOD op touw zette, houdt het aanmoedigen om minder papier te verbruiken in.⁴⁸

F. Betere en transparantere dienstverlening voor de burger

66. De openbare dienstverlening van de overheid is er in de eerste plaats om de burgers bij te staan. De digitalisering van de hele wereld is een trend die een weerslag heeft op iedereen. De overheid zou eigenlijk het goede voorbeeld moeten geven aan de burgers door een efficiënte elektronische dienstverlening voor hen te voorzien. De overheid doet er goed aan om een elektronische dienstverlening in het leven te roepen die rekening houdt met de volgende elementen.

67. In de eerste plaats is het belangrijk om rekening te houden met de doelgroep van de dienstverlening. Wanneer de noden van de doelgroep duidelijk zijn, kan de overheid op basis hiervan een goede dienst ontwikkelen.

⁴⁷ BOONEN, R., "Er is geen blauwdruk voor de informatisering van justitie", *Juristenkrant* 2013, 9.

⁴⁸ X, *Milieumanagement*, 26 maart 2017, (http://justitie.belgium.be/nl/overheidsdienst_justitie/engagement/milieumanagement).

Aangezien veel burgers in het begin nog niet bekend zullen zijn met de elektronische procesvoering en een elektronisch strafdossier is het belangrijk dat men een systeem ontwikkelt dat gebruiksvriendelijk is voor iedereen. Dit kan men doen door alles in een heldere en eenvoudige taal uit te leggen. Daarnaast moet men steeds voorzien in hulp wanneer mensen voor het eerst contact zullen hebben met het systeem of zelfs helemaal geen ervaring hebben met digitale processen (bv. gepensioneerden). Het zou natuurlijk een mogelijkheid zijn om deze taak te leggen bij de advocaten, aangezien de belangrijkste taak van een advocaat erin bestaat om zijn cliënten te begeleiden. Het is in de eerste plaats aan de advocaat om de burger te begeleiden in het systeem, maar men zou eveneens een mogelijkheid moeten creëren voor de burger om rechtstreeks in contact te staan met de overheid.

68. Daarnaast dient ook het systeem zelf in orde te zijn. Men houdt het systeem men best zo eenvoudig mogelijk met duidelijke instructies over de werking ervan. De eenvoudige en gebruiksvriendelijke werking moet reeds blijken bij het begin: de aanmeldingsprocedure. Men zou er bv. kunnen opteren om de aanmeldingsprocedure van "Tax-on-web" over te nemen. De burger moet zich dan aanmelden via de eigen elektronische identiteitskaart en een kaartlezer. Via de pincode van de identiteitskaart zou het dan mogelijk zijn om de verschillende proceshandelingen te kunnen opvolgen of het strafdossier in te kijken. Het systeem zou het moeten mogelijk maken om alle nuttige informatie op een zo goed mogelijk gestructureerde en heldere manier ter kennis te brengen aan de burger.

69. In januari 2017 werd op voorstel van huidig minister van Digitale Agenda en Telecom De Croo het wetsvoorstel over de elektronische identificatie goedgekeurd. Deze wet zou er in de toekomst voor moeten zorgen dat burgers zich via een eenvoudigere procedure online kunnen identificeren om in verbinding te kunnen staan met de overheid. Volgens de minister is de omslachtige aanmeldingsprocedure via de elektronische identiteitskaart een reden waarom de burger deze mogelijkheid links laat liggen. Een nieuwe en dus eenvoudigere procedure zou mensen sneller aanzetten tot het gebruik van zo'n online diensten⁴⁹.

70. Men zou niet moeten voorzien in de mogelijkheid voor de burger om via de eigen computer thuis toegang te hebben tot het strafdossier. De burger zou zonder begeleiding immers foute conclusies kunnen trekken en derden zouden door het printen van het dossier ongeoorloofde toegang tot het dossier kunnen hebben. Daarom doet men er goed aan om deze procedure uitsluitend op het kantoor van de advocaat voor de burger ter beschikking te stellen. Op die manier kan de advocaat toelichting geven en ongeoorloofde praktijken tegengaan. Deze mogelijkheid wordt ook verder besproken onder het elektronisch patiëntendossier in hoofdstuk 3, §3.

⁴⁹ X, "Nieuw wettelijk kader voor digitaal aanmelden overheidsdiensten", 13 januari 2017, <http://www.digitalbelgium.be/nl#news-237>.

71. Een zeer belangrijk gegeven bij het aanmaken van een werkend systeem is de Europese regelgeving. De Europese Unie heeft immers de richtlijn van 6 juli 2016 opgesteld houdende maatregelen voor een hoog gemeenschappelijk niveau van beveiliging van netwerk- en informatiesystemen in de Unie (NIS richtl.).⁵⁰ Deze richtlijn werd in het leven geroepen met als doel om een hoog gemeenschappelijk niveau van beveiliging van netwerk- en informatiesystemen in de Unie te ontwikkelen. Deze richtlijn betreft minimumharmonisatie, wat betekent dat de lidstaten er zelfs voor mogen kiezen om een hoger niveau van beveiliging in te voeren. De bespreking van de richtlijn komt aan bod bij de nadelen (zie randnr. 86).

72. Omwille van het feit dat het een volledig nieuwe procedure betreft, is het eveneens belangrijk om het systeem op constante basis te evalueren. Men dient niet alleen rekening te houden met de klachten en opmerkingen van de actoren van justitie, maar eveneens met die van de burger. Daarom moet men geregeld bevragingen doen m.b.t. de elektronische procedure. Dit kan men eventueel doen d.m.v. enquêtes die de burger na het raadplegen van de dienst vrijblijvend kan invullen.

73. Als voldaan is aan bovenstaande elementen kan de burger eindelijk genieten van de kwaliteitsvolle en moderne dienstverlening die men van de overheid verdient. Langs de andere kant kan de overheid zich profileren als een moderne en flexibele overheid die rekening houdt met de wensen en noden van het volk. Op die manier zal het justitieel apparaat ook meer vertrouwen krijgen van de bevolking, iets wat de laatste tijd ontbrak. Zowel de overheid als de burger zullen de vruchten plukken van een geslaagde en transparante elektronische dienstverlening.

§2. Nadelen

A. Wetgevend initiatief vereist

74. De rol van wetgeving in onze samenleving kan vergeleken worden met de rol die de ruggengraat heeft in het menselijk lichaam: Zonder ruggengraat zal het lichaam als een pudding in elkaar storten. Zo zal de samenleving zonder de juiste regelgeving niet kunnen functioneren en zullen problemen opduiken. Het is de taak van de wetgever om de burger te sturen d.m.v. wetgeving.

75. De Vlaamse overheid heeft (na onderzoek van de OESO) acht kenmerken op gesteld waaraan goede wetgeving moet voldoen. De wetgeving moet o.a. noodzakelijk en doeltreffend, doelmatig en afgewogen, uitvoerbaar en handhaafbaar, eenvoudig, duidelijk en blijvend relevant en actueel zijn.⁵¹

76. In het kader van de elektronische procesvoering is het belangrijk dat in de eerste plaats het Gerechtelijk Wetboek grondig wordt aangepast. Dit is noodzakelijk omdat het wetboek de leidraad vormt voor het voeren van juridische procedures. Indien men wil overschakelen naar de elektronische procesvoering dringen verschillende aanpassingen zich op.

⁵⁰ Richtlijn nr. 2016/1148/EG 6 juli 2016 van het Europees Parlement en de Raad houdende maatregelen voor een hoog gemeenschappelijk niveau van beveiliging van netwerk- en informatiesystemen in de Unie.

⁵¹ S. BIELEN, W. MARNEFFE, A. OOMS en L. VEREECK, "De impact van wetgevingskwaliteit op de gerechtelijke achterstand", *TvW* 2013, 305.

Voor sommige aangelegenheden zal de wetgever eenvoudigweg moeten voorzien in een elektronische variant op de schriftelijke versie en voor andere aangelegenheden is een volledig nieuwe regeling vereist. Het is aan de wetgever om te voorzien in een allesomvattende regeling.

77. Betreffende het strafdossier en de strafprocedures zal eveneens het Wetboek van Strafvordering een *update* nodig hebben. In het begin van deze masterscriptie werd reeds verwezen naar het initiatief van huidig minister van Justitie Geens ter modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Zie randnrs. 7 t.e.m. 9). In zijn justitieplan heeft de minister zijn geplande hervormingen omschreven als een hinkstapsprong. De hink bestaat uit de hertekening van het gerechtelijk landschap, de stap heeft betrekking op de invoering van de potpourri wetten (zie afdeling 3, §6) en de grondige hervorming van basiswetgeving, waaronder het strafrecht, wordt gezien als de sprong.⁵²

78. Uit de lijst van randnr. 75 kunnen drie kernelementen worden afgeleid waaraan de wetgeving dient te voldoen: accuraat, coherent en eenvoudig. Accuraatheid heeft betrekking op de rechtszekerheid, coherentie zorgt ervoor dat de wetgeving vlot kan worden toegepast op concrete situaties en eenvoud staat voor de mogelijkheid om te kunnen werken met leesbare en eenvoudige regels, zodat iedereen de wet kan toepassen. In het licht van deze kernelementen heeft de voormelde Commissie heel veel van de reeds bestaande artikelen vereenvoudigd en herschreven in het voorontwerp. Er werd inspiratie gevonden uit de modernere wetboeken van onze buurlanden, rekening houdend met de actuele wensen van de praktijk en criminologisch onderzoek.⁵³

79. Het voorstel van een nieuw Boek I Sw. heeft echter verdere ondersteuning nodig. Zo is het noodzakelijk dat boek II wordt herzien vooraleer het voorstel in werking kan treden. De Commissie houdt zich momenteel bezig met het opstellen van een voorontwerp van een nieuw Boek II en het omzetten van bijzondere strafwetten die dateren van voor de inwerkingtreding van nieuw Boek I. Daarnaast is het noodzakelijk voor een nieuw Strafwetboek dat de regels betreffende strafprocedure en strafuitvoering worden aangepast. Voor deze taak werden reeds andere commissies en werkgroepen opgericht.⁵⁴

B. Extra opleiding van de verschillende rechtsactoren

80. Indien men zal overschakelen op een elektronische procedure zal dit ook gevolgen hebben voor het personeel van justitie. Zij werden immers opgeleid en zijn vertrouwd geraakt met de schriftelijke procedure. Zij zullen allemaal een nieuwe opleiding moeten volgen om te kunnen werken met de nieuwe elektronische procedure. Deze opleidingen voor het grote aantal personeel kosten natuurlijk veel geld en dienen te worden gegeven door bekwame bedrijven.

⁵² J. ROZIE, D. VANDERMEERSCH, J. DE HERDT, M. DEBAUCHE en M. TAEYMANS, "Het voorstel van voorontwerp van nieuw boek I Strafwetboek: Na 150 jaar eindelijk tijd om de sprong te wagen", *NC* 2017, 1-2.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ J. ROZIE, D. VANDERMEERSCH, J. DE HERDT, M. DEBAUCHE en M. TAEYMANS, "Het voorstel van voorontwerp van nieuw boek I Strafwetboek: Na 150 jaar eindelijk tijd om de sprong te wagen", *NC* 2017, 9.

Dit wordt bij voorkeur verzorgd door het bedrijf dat verantwoordelijk is voor het programma van de elektronische procesvoering.

81. Bepaalde mensen zullen hier snel mee overweg kunnen en andere mensen gaan helaas meer tijd nodig hebben. Deze hervorming heeft niet enkel gevolg voor de rechterlijke actoren en het personeel van justitie (griffiers, rechters, procureurs des Konings, onderzoeksrechters, ...), maar ook voor de andere justitiële actoren (gerechtsdeurwaarders, advocaten, bemiddelaars, ...). Ook in dit geval zullen bepaalde actoren sneller kunnen werken met het systeem dan andere. Het is nog maar de vraag of het nog nodig is om ook de oudste actoren, die zich in de laatste jaren van hun loopbaan bevinden, deze nieuwe procedure aan te leren.

82. Het is natuurlijk ook belangrijk om te weten wat men van plan is met het personeel dat niet vertrouwd geraakt met de nieuwe procedure. Kan men deze personen ontslaan door het loutere feit dat zij niet overweg kunnen met de nieuwe procedure, terwijl zij bij hun sollicitatie werden aangenomen omdat zij voldeden aan de eisen om te werken met de oude procedure? Kan men deze personen zomaar een andere functie aanbieden waarbij zij ander werk moeten uitvoeren? Deze vragen horen eerder thuis bij het verbintenissen- en contractenrecht, maar het is toch een gegeven waarmee men rekening moet houden.

C. Veiligheidsrisico's

83. Het belangrijkste aspect van de gehele procedure is de veiligheid ervan. Een veilig systeem zou het vertrouwen in de werking van de procedure aanzienlijk verhogen. De grootste zorg omtrent de elektronische procesvoering en het elektronisch strafdossier is de veiligheid van deze systemen. Dit valt te verklaren vanuit verschillende argumenten. Ten eerste zouden de gegevens van de elektronische procesvoering en in het strafdossier slechts toegankelijk mogen zijn voor bepaalde rechterlijke en justitiële actoren en de partijen in het geding. Het is niet de bedoeling dat derden kennis hebben van deze informatie. Ten tweede bestaat het risico dat *hackers* d.m.v. de manipulatie van data de rechtspleging en het dossier kunnen inkijken, hoewel zij dit recht niet hebben. Het is misschien zelfs mogelijk dat zij bepaalde elementen kunnen laten verdwijnen of aanpassen. Tot slot is het eveneens belangrijk dat steeds de privacy van de betrokken personen gewaarborgd blijft.

84. Zoals reeds aangehaald bij de voordelen (randnr. 70) is het geen goed idee om de mensen de mogelijkheid te geven om van thuis uit via de eigen computer online het strafdossier te kunnen inkijken. Wat wel tot de mogelijkheden behoort, is om de partijen dit te laten doen bij hun advocaat. Op deze manier kan de advocaat de informatie toelichten aan de cliënt en zo misverstanden voorkomen. Hij kan er eveneens op toezien dat de informatie niet in de verkeerde handen terecht komt door zijn cliënt inlichtingen te geven.

85. De manier om toegang te krijgen werd ook reeds behandeld bij de voordelen (randnr.68). De manier om als burger toegang te krijgen via de elektronische identiteitskaart en de pincode is een veilige manier. Toch dient men steeds voorzichtig te zijn bij het verliezen van de kaart of bij diefstal. Aangezien men via de identiteitskaart en bijbehorende pincode toegang zou kunnen hebben tot vertrouwelijke gegevens in het kader van een gerechtelijke procedure doet men er goed aan om een procedure uit te werken bij verlies of diefstal van de kaart. Zo is het mogelijk om een soortgelijke procedure in te voeren zoals *Card Stop* (bij het verlies van je bankkaart) die ervoor zorgt dat de desbetreffende kaart geen toegang meer heeft tot de eigen gegevens en het onmogelijk maakt om veranderingen aan te brengen.

86. Het tweede risico waar men voor vreest is de mogelijke dreiging van *hackers*. De techniek van *hacken* is strafbaar gesteld door de artikelen 550*bis* en *ter Sw*. De wet beschrijft een *hacker* als "*hij die, terwijl hij weet dat hij daartoe niet gerechtigd is, zich toegang verschafft tot een informaticasysteem of zich daarin handhaaft*"⁵⁵ of "*rechtstreeks of onrechtstreeks, gegevens in een informaticasysteem invoert, wijzigt, wist of met enig ander technologisch middel de normale aanwending van gegevens in een informaticasysteem verandert*".⁵⁶ Op 12 mei 2017 werd België zelfs getroffen door een wereldwijde cyberaanval van hackers. Om deze technieken tegen te gaan en een hoog niveau van veiligheid van het systeem te garanderen, kan worden verwezen naar de NIS richtlijn, zoals reeds aangehaald onder randnummer 71.

87. Deze richtlijn bepaalt o.a. dat elke lidstaat hieromtrent een nationale strategie moet opstellen waaruit blijkt dat passende beleid- en regelgevingsmaatregelen zullen genomen worden met het oog op het tot stand brengen van een hoog beveiligingsniveau.⁵⁷ Artikel 8 en 9 van de NIS richtl. bepalen dat men eveneens één of meer nationaal bevoegde autoriteiten en centraal contactpunt moet aanduiden om in de beveiliging te voorzien en dat een of meerdere CSIRT's (Computer Security Incident Response Team) instaan voor het behandelen van risico's en incidenten.

88. In de richtlijn wordt bepaald dat deze maatregelen verplicht zijn voor bepaalde sectoren (transport, energie, gezondheidszorg, ...) ⁵⁸, maar aangezien het dus een minimumharmonisatierichtlijn betreft, kunnen de lidstaten deze beveiliging doortrekken naar andere sectoren. Het lijkt dus aangeraden voor justitie om zeker rekening te houden met deze richtlijn en voldoende middelen in te zetten ter beveiliging van het systeem. Zo zou het wenselijk zijn dat België bovenvermelde instellingen zou oprichten om de veiligheid van de gegevens constant in het oog te houden en de mensen bij te staan bij problemen. Op die manier is het mogelijk dat de vrees betreffende de veiligheid van het systeem zal verdwijnen.

⁵⁵ Art. 550*bis* Sw.

⁵⁶ Art. 550*ter Sw*.

⁵⁷ Art. 7 NIS richtlijn.

⁵⁸ Bijlage 2 NIS richtlijn.

89. Het derde risico betreffende de veiligheid van de systemen gaat over het behartigen van de privacy van partijen, meer bepaald de persoonlijke gegevens. Dit risico kan worden gelinkt aan het vorige risico. Indien men voorziet in een veilig systeem zal eveneens de mogelijkheid ter verspreiding van persoonlijke gegevens worden verlaagd.

D. Technische storing

90. Het kan gebeuren dat een elektronisch systeem tijdelijk uitvalt of voor een langere periode niet meer operationeel is. Indien dit het geval is met het elektronische systeem van justitie is dit een grote ramp. Zo kunnen er problemen ontstaan met vervaltermijnen. Stel dat een procespartij een bepaalde proceshandeling moet stellen voor een bepaalde datum, maar door een panne in het netwerk wordt deze proceshandeling pas een dag later geregistreerd dan de dag van de vervaltermijn. Moet bijgevolg besloten worden dat deze handeling te laat is geregistreerd en bijgevolg ongeldig is? Of kan deze panne worden aanvaard als een geldig excuus en moet de proceshandeling alsnog als geldig worden aanzien? En wie neemt de beslissing hieromtrent? Het is noodzakelijk om een noodregeling uit te werken die deze soort situaties kan opvangen.

91. Men zou de beslissing over de geldigheid van een proceshandeling kunnen leggen bij de rechter. Aangezien de rechter de leiding heeft over het proces is hij de beste persoon om hierover te oordelen. Het is natuurlijk belangrijk dat de rechter in zijn beoordeling in de eerste plaats rekening houdt of de belangen van de andere partij werden geschaad door de laattijdige instelling van de proceshandeling. Daarnaast zou moeten onderzocht worden of de laattijdige instelling louter is te wijten aan de storing van het netwerk (in de vorm van overmacht) of dat de gebrekkige partij zelf een aandeel heeft hierin. Indien blijkt dat de proceshandeling niet op tijd is ingesteld, mede door de fout van de partij zelf, zou de storing in het netwerk als een ongeldig excuus van overmacht moeten gezien worden. Indien de gebrekkige partij aantoont dat zij er alles heeft aan gedaan om de handeling tijdig in te stellen en de belangen van de tegenpartij niet geschaad zijn

92. Het is ook belangrijk voor de procespartijen om te weten of het stellen van proceshandelingen of het verzenden van conclusies succesvol werd afgerond. Daarom is het noodzakelijk dat het systeem duidelijk het al dan niet welslagen ervan bevestigt. Indien een bevestiging van het succesvol registreren van de proceshandeling ontbreekt, zal er onzekerheid heersen. Vertrouwen in het systeem is essentieel om ermee te kunnen werken.

93. De voordelen van de elektronische procesvoering zijn duidelijk, maar soortgelijke situaties zijn problematisch voor justitie. Indien het netwerk niet operationeel is, dreigt het justitiële apparaat stil te vallen. Indien zo'n storing dagenlang duurt, zal dit dramatische gevolgen met zich meebrengen op organisatorisch vlak en zal justitie veel vertraging oplopen.

E. Outsourcing

94. Het is duidelijk dat justitie zelf te weinig kennis heeft om een goed elektronisch systeem te ontwikkelen. Daarom kiest men er best voor om het gehele systeem te laten ontwikkelen door een bekwaam bedrijf en dus via *outsourcing* tewerk te gaan.

95. Het vinden van dit bekwaam bedrijf zal geen sinecure zijn. Het bedrijf moet in de mogelijkheid zijn om deze zware opgave tot een goed einde te brengen. Naast het ontwikkelen van de systemen en software voor justitie moet dit bedrijf ook instaan voor het onderhoud van het systeem. Het is dus aan de overheid om voldoende opties in overweging te nemen, maar toch tijdig de knoop door te hakken. Wanneer de keuze is gevallen op een bepaald bedrijf kunnen de mogelijkheden van het systeem besproken worden en kan dit het ontwikkelen van de software en de wetgeving in een stroomversnelling terechtkomen.

96. In het verleden hebben we gezien dat deze opdracht via *outsourcing* op een sisser kan uitdraaien. Zo werd voor het Phenix project door de overheid een contract gesloten met het Amerikaanse bedrijf Unisys, maar werd dit jaren later eenzijdig door de overheid verbroken. Het verhaal kreeg nog een staartje want de overheid besloot om Unisys te dagvaarden en het Amerikaanse bedrijf stelde op haar beurt een tegenvordering in (Zie afdeling 3, §1). Na het Phenix debacle stellen we ons terecht de vraag of het wel een goed idee is om opnieuw via *outsourcing* tewerk te gaan. Helaas zijn er geen andere opties mogelijk en zal de overheid op zoek moeten gaan naar een nieuw bedrijf die de zware last op zich wil nemen.

F. Kostprijs

97. Een andere belangrijke factor is de totale kostprijs van de gehele elektronische procesvoering. Ten eerste moet het verantwoordelijke bedrijf betaald worden. Dit contract zal een bundeling zijn van de kosten voor de oprichting van het systeem, het onderhoud van het systeem, de beveiliging van het systeem, enz. Het staat in de sterren geschreven dat dit contract een miljoendeal zal worden en justitie diep in de buidel zal moeten tasten. In de tweede plaats zullen de kosten voor het materiaal hoog oplopen. Men moet alle rechtbanken uitrusten met computers, scanners, hotspots enz. Indien de procedure uitsluitend elektronisch zal verlopen, zullen veel computers moeten worden aangekocht. Daarbij komen nog kosten voor het extra personeel dat moet worden aangeworven voor de nieuwe taken die zullen ontstaan in het kader van het nieuwe systeem. Tot slot mogen we ook niet vergeten dat wanneer alles uitsluitend elektronisch zal worden verwerkt de elektriciteitskosten drastisch zullen toenemen.

G. Eenvoud en flexibiliteit als mogelijke valkuil

98. Zoals reeds besproken bij de voordelen is het werken met digitale gegevens zeer eenvoudig. Zo zijn ze makkelijk uitwisselbaar, eenvoudig op te bergen en terug te vinden, aan te passen, enz. Ondanks het feit dat dit één van de grootste troeven van de elektronische procedure betreft, kan dit grote voordeel tegelijkertijd een valkuil zijn.

Omdat de gegevens makkelijk uitwisselbaar zijn, bestaat het gevaar dat ze ongezien op een elektronische drager (USB-stick, CD-ROM, smartphone, ...) kunnen worden overgeplaatst. Via deze elektronische drager is het ook mogelijk om de gegevens steeds opnieuw te kopiëren. Dit is zeer problematisch, vooral als het om vertrouwelijke gegevens gaat.

99. Het is eveneens mogelijk voor de personen die toegang hebben tot de gegevens ze naar believen aan te passen of te verwijderen. Ook deze situatie kan voor problemen zorgen. Daarom is het een goed idee om een module te ontwikkelen die het aanpassen van deze elektronische documenten kan vermijden.

H. Beperkingen van digitalisatie

100. Tot slot moeten we nog stilstaan omtrent het grootste vraagstuk bij het elektronisch maken van de procedure en het uiteindelijke streven naar een elektronisch dossier: is het wel mogelijk om alles te digitaliseren? De meerderheid van de actoren van justitie en de rechtsonderhorigen zullen er waarschijnlijk mee instemmen dat een digitalisatie in de procedure zich opdringt en dat een elektronisch dossier veel voordelen met zich meebrengt, maar de vraag is in hoeverre zij zichzelf afvragen in de mate dat dit haalbaar is. Door middel van volgende voorbeelden kan worden aangetoond dat het niet mogelijk is om alles te digitaliseren.

101. Stel dat men op de plaats delict van een moord een levenloos lichaam aantreft en later in de buurt een wapen kan lokaliseren. Volgens het onderzoek blijkt dat het slachtoffer om het leven werd gebracht door enkele rake messteken in de borststreek, afkomstig van het gevonden wapen. Het is helaas niet mogelijk om het moordwapen (mes) of de gehele plaats delict te digitaliseren. Het is dus niet mogelijk om alle bewijsmiddelen te digitaliseren. De rechter kan gedurende de procesvoering ambtshalve een plaatsopneming bevelen omdat hij dit nodig acht ter beoordeling van de zaak.⁵⁹ In bepaalde gevallen is het immers wenselijk voor de rechter om de plaats delict met eigen ogen te kunnen bestuderen en zich zo beter te kunnen inleven in de zaak.

102. Het tweede voorbeeld waaruit blijkt dat de digitalisatie niet algemeen kan worden doorgetrokken, is het huiszoekingsbevel (Art. 89bis Sv.). Langs de ene kant kunnen we ons afvragen op welke manier de officier van de gerechtelijke politie het huiszoekingsbevel moet tonen aan de bewoners van het geviseerde huis. Het is een mogelijkheid om dit te doen d.m.v. een *tablet*, maar dit zal opnieuw extra kosten met zich meebrengen voor justitie. Langs de andere kant is het de vraag of het een goed idee is om zo'n uniek document in digitale vorm ter beschikking te maken. Dit verhoogt niet alleen de kans op namaak van zo'n document, maar het tast ook de authenticiteit ervan aan.

⁵⁹ Art. 1007 e.v. Ger. W.

§3. Nood aan een evolutie?

A. Afweging voor- en nadelen

103. Indien we bovenstaande gegevens aandachtig analyseren, komen we tot de conclusie dat zowel de voor- als de nadelen een groot lijstje van argumenten heeft. Er zijn zelfs elementen die bij beide categorieën kunnen worden geplaatst. Zo wordt er bij zowel de voor- als nadelen het economische aspect van kosten aangehaald en wordt de vloedigheid van werken en flexibiliteit van elektronische gegevens zowel als positief en negatief aspect behandeld.

104. Betreffende het economische argument van de kosten kunnen we duidelijk zijn aan welke categorie het argument het meest kan gelinkt worden. Langs de ene kant hebben we de besparing van de kosten van de stapels papier, postzegels, ... voor de gerechtelijke procedure in het algemeen en het contact met justitie en langs de andere kant komen de kosten voor het aankopen van elektronische apparatuur, het contracteren van een bekwaam informaticabedrijf, Het is duidelijk dat de besparingen zeker niet zullen opwegen tegen de nieuwe bijkomende kosten.

105. Over de vloedigheid en flexibiliteit van werken met elektronische gegevens hebben we duidelijk gezien dat dit een sterk argument is pro een evolutie naar de elektronische procedure en een elektronisch strafdossier. Dit is één van de meest doorslaggevende (zo niet het meest doorslaggevende) voordelen is om werk te maken van de evolutie. Dat aan dit voordeel ook nadelen zijn verbonden werd ook aannemelijk gemaakt. Deze manier van gegevensverwerking laat immers toe om gegevens eenvoudiger te verspreiden en te manipuleren. Door de moderne technologie moet het ook mogelijk zijn om software te ontwikkelen die deze mogelijke gevaren kan voorkomen. Ondanks dat het nieuwe systeem enkele risico's met zich mee kan brengen, weegt dit niet op tegen het grote voordeel waarvoor het nieuwe systeem zal zorgen.

106. Als we de overige nadelen en valkuilen van het overschakelen naar de elektronische procesvoering en het elektronisch strafdossier overlopen, lijken deze oplosbaar. Toch is een groot nadeel van het elektronisch strafdossier dat het niet mogelijk is om alles te digitaliseren. In relatief eenvoudige strafonderzoeken zal het werken met een elektronisch dossier voordelig zijn, maar in complexere zaken met meerdere bewijsstukken (zoals bv. een moordwapen) zal dit net voor problemen zorgen. Het is nog maar de vraag of het werken met zowel een elektronisch als een papieren dossier tot de mogelijkheden behoort. Deze manier van werken zal in dat geval zorgen voor minder structuur en kan eventuele misverstanden teweegbrengen indien beide dossiers elkaar tegenspreken.

B. Perceptie van de Vlaamse advocaten

107. Naast het afwegen van de voor- en nadelen van een elektronische procesvoering doet justitie er ook goed aan om in het achterhoofd te houden welke perceptie de diverse actoren van justitie hebben van een informatisering van de rechtspleging. In 2015 werd een vragenlijst naar 9000 advocaten verbonden aan de Orde van de Vlaamse Balies verstuurd via elektronische wijze. In totaal vulden 692 advocaten deze vragenlijst volledig in, wat overeenkomt met een responsgraad van 7,7%. Deze vragenlijst bestond vooral uit stellingen, waarbij de advocaten aan de hand van de Likertschaal konden aangeven in welke mate ze al dan niet akkoord zijn met de stelling. Er werd bewust geen tussenoptie ingevoegd om de respondenten te stimuleren om een mening aan te nemen. Er werden ook enkele open vragen gesteld.⁶⁰

108. In de eerste plaats werden stellingen over de digitalisering van justitie in het algemeen voorgelegd. De stelling die het meest positief werd beantwoord (93% akkoord) luidde als: "Ik zie digitalisering als een belangrijk aspect van een kwalitatieve justitie". De stellingen die eveneens overwegend positief werden beantwoord gingen over het feit of het cliënteel verkiest om op elektronische wijze te communiceren met de advocaat (98% akkoord) en of de advocaten zelf positief staan tegenover een elektronische procesvoering (93% akkoord). Maar liefst 81% van de advocaten gaf wel aan dat ze een opleiding of workshop betreffende de nieuwe digitale toepassingen belangrijk vinden. Het is bekend dat sommige actoren zich zorgen maken over kwesties betreffende privacy en veiligheid. De Vlaamse advocaten nemen bij deze stelling een verdeelde positie in (40% akkoord en 49% niet akkoord).⁶¹

109. Vervolgens werden ook stellingen geformuleerd over de houding ten aanzien van het elektronische dossier. Over het algemeen lijken de advocaten positief te staan over het gebruik van het e-dossier (93% akkoord). Positieve resultaten kwamen ook naar boven bij de stelling over de regelmaat van het gebruik van een elektronisch dossier (89% akkoord) en het vermoeden van het dalen van de algemene kosten (79% akkoord). Net zoals werd aangegeven bij de algemene stellingen merken we ook hier dat de Vlaamse advocaat een verdeelde mening heeft over de risico's die het e-dossier met zich meebrengt. Zo 36% akkoord en 31% niet akkoord met de stelling: "Ik vrees bij technische problemen dat de inhoud van het dossier verloren gaat". Een ander interessant gegeven is dat, ondanks het feit dat men voorstander is van een elektronisch dossier, 85% van de advocaten heeft aangegeven dat ze nog steeds een papieren versie zullen bijhouden van het dossier.⁶²

110. Verder werd gevraagd aan de advocaten welke beroepsgroep volgens hun de meeste voordelen zal ondervinden van het e-dossier. De grootste groep advocaten is het ermee eens dat de voordelen vooral zullen spelen bij de griffie en de advocaten zelf. De voordelen die het e-dossier zou opleveren voor de cliënten worden zeer laag ingeschat.

⁶⁰ S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1363-1365.

⁶¹ S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1365-1367.

⁶² S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1367-1368.

De voorlaatste categorie van vragen betrof de mate waarin het e-dossier zou bijdragen aan een kwaliteitsverbetering, tijdswinst en kostenverlaging. De positieve invloed op de tijdswinst (48%) en kostenverlaging (30%) werden als reëel gezien. Over de mogelijke mate van de kwaliteitsverbetering was men minder enthousiast (16%).

111. Tot slot werd de houding getoetst over e-Deposit en e-communicatie. Deze cijfers komen aan bod onder afdeling 3.

Afdeling 3: De hedendaagse projecten

§1. Phenix

112. De eerste stappen richting modernisering en digitalisering werden reeds gezet in de jaren negentig. Het belangrijkste project kwam uiteindelijk in 2001: het *Phenix* project. Met behulp van dit project beoogde men de werking van justitie te digitaliseren. Het project heeft helaas de hoge verwachtingen niet kunnen waarmaken.

113. Het ambitieuze Phenix project had niet enkel een weerslag op de IT-infrastructuur, maar ook op de toenmalige bestaande wetgeving. De wetgeving was toe aan een grondige herziening en modernisering om het project te kunnen dragen. Dit resulteerde in de verschillende Phenix wetten.

114. De eerste stap werd gezet in 2000 door de invoering van de wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure.⁶³ In de wet werd bepaald dat men zou werken met elektronische post en werd de mogelijkheid gecreëerd om procedurestukken elektronisch in te dienen. Wat de procedure betreft, is deze wet nooit in werking getreden.⁶⁴

115. De noodzaak tot aanpassing van de regels van de procesvoering was hoog, maar de wet van 20 oktober 2000 was ontoereikend. Pas in 2005 werd de wet tot oprichting van het informatiesysteem Phenix⁶⁵ opgericht (Phenix I). Deze wet had zes hoofddoelstellingen: het regelen van interne en externe communicatie van justitie, het bewaren en beheren van gerechtelijke dossiers, het invoeren van een nationale rol, het aanleggen van een gegevensbank voor de rechtspraak, het opmaken van statistieken en het verlenen van bijstand bij het beheer en het bestuur van de gerechtelijke instellingen. De inwerkstelling van het Phenix project moest ervoor zorgen dat stapsgewijs zowel burgerlijke als strafrechtelijke procedures grotendeels (en liefst uitsluitend) elektronisch zouden verlopen.⁶⁶

116. Het opstellen van deze wet gebeurde in samenwerking met de leden van de rechterlijke orde en specialisten. Men had er ook bewust voor gekozen om de ingrepen beperkt te houden en niet te raken aan de fundamentele principes van het burgerlijk en strafrechtelijk procesrecht.⁶⁷ Het ontwerp van de wet werd opgedeeld in twee delen: het wetsontwerp betreffende de elektronische procesvoering en het wetsontwerp tot wijziging van sommige bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de elektronische procesvoering.⁶⁸

⁶³ Wet 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure, *BS* 22 december 2000.

⁶⁴ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1543.

⁶⁵ Wet 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix, *BS* 1 september 2005.

⁶⁶ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1543.

⁶⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St.* Kamer, 2004-2005, nr. 1701/1, 3.

⁶⁸ *Ibid.*

Het eerste wetsontwerp resulteerde in de Wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering (Phenix II)⁶⁹ en het tweede in de Wet van 5 augustus 2006 tot wijziging van sommige bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de elektronische procesvoering (Phenix III).⁷⁰

117. De Phenix II wet riep twee belangrijke organen in het leven: Het beheerscomité en het toezichtcomité. De samenstelling, bevoegdheden en opdrachten werden bepaald in de Phenix I wet.

118. Het beheerscomité beschikte over een grote lijst van bevoegdheden. Zo stond dit comité o.a. in voor het beheren van Phenix, het nemen van initiatieven die kunnen bijdragen aan de doeltreffendheid van het systeem, het nemen van alle beslissingen in het kader van de wetgeving rond Phenix, het nemen van initiatieven om het systeem aan te passen enz. Het beheerscomité zou jaarlijks een activiteitenverslag neerleggen aan de minister van Justitie en het Hof van Cassatie. De inhoud van het verslag bestaat uit de budgettaire verwachtingen van het project en de wijze van bewaring van de gegevens.⁷¹ We kunnen concluderen dat dit orgaan de leiding had over het gehele project.

119. De taken van het toezichtcomité bestonden vooral uit het geven van adviezen, die het op eigen initiatief verleent of op verzoek van de regering, de wetgevende kamers, de minister van Justitie, het beheerscomité, het Hof van Cassatie, andere gerechtelijke instanties of de Hoge Raad van Justitie. Verder ziet het comité erop toe dat de wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens⁷², in het kader van de gegevensbank Phenix wordt nageleefd en het onderzoeken van klachten en verzoeken betreffende het informaticasysteem. In de uitoefening van zijn functie had het comité zelf toegang tot alle gegevens die opgenomen waren in de gegevensbank van Phenix.⁷³

120. In de Phenix II wet werden enkele algemene beginselen aangehaald. Een eerste algemeen beginsel was de gerechtelijke elektronische procedure. De wet voorzag in een regeling betreffende de aanmaak, neerlegging, betekening, het ter kennis brengen, mededeling, bewaring en raadpleging van de elektronische processtukken in het raam van een gerechtelijke procedure.⁷⁴

121. Een tweede beginsel had betrekking op het stellen van elektronische proceshandelingen. Dit is volgens de wet niet verplicht, behalve indien dit door de wet uitdrukkelijk wordt voorgeschreven.⁷⁵ De vrije keuze tussen de papieren of elektronische procedure staat immers in verbinding met het fundamenteel beginsel van de toegang tot de rechter, zoals bepaald in Art. 6 EVRM. De wetgever was wel van oordeel dat het concept van *e-justice* onder de burgers zou moeten worden aangemoedigd en gepromoot.

⁶⁹ Wet 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering, *BS* 7 september 2006.

⁷⁰ Wet 5 augustus 2006 tot wijziging van sommige bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de elektronische procesvoering, *BS* 7 september 2006.

⁷¹ F. PETILLION, "Actualia", *RABG* 2005, 1437-1439.

⁷² Wet 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 18 maart 1993.

⁷³ F. PETILLION, "Actualia", *RABG* 2005, 1439-1440.

⁷⁴ Art. 3 Wet Phenix II.

⁷⁵ Art. 4, lid 1 Wet Phenix II.

Daarom kwam de wetgever met het idee om de burgers op de rechtbanken de nodige infrastructuur te verschaffen. Zo dacht men aan het plaatsen van computers op de griffies om alle burgers de mogelijkheid tot toegang tot informatie over een dossier te verschaffen.⁷⁶

122. Het derde Phenix beginsel betreft de volledige gelijkschakeling tussen papieren en elektronische dossiers. Zoals hierboven werd aangehaald, bestond er geen verplichting om proceshandelingen elektronisch te stellen, tenzij de wet het uitdrukkelijk voorschreef. Er werd in de Phenix wet bepaald dat indien in die verplichting bestaat om een processtuk elektronisch aan te maken, neer te leggen bij de griffie, te betekenen, ... dit toegestaan is op papier indien er sprake is van overmacht of het disfunctioneren van het Phenix systeem. Hier heeft de wetgever reeds rekening gehouden met eventuele stoornissen van het systeem. Het feit dat ook apart melding werd gemaakt van overmacht als toegestane uitzondering op de verplichting wijst op de wil van de wetgever om aan de rechter een extra mogelijkheid te bieden om een uitzondering te accepteren in andere situaties (Bv. panne van het computersysteem van één van de advocaten).⁷⁷ De ondertekening van een elektronisch processtuk gebeurt via de gekwalificeerde elektronische handtekening. Deze soort handtekening is vergelijkbaar met de handtekening op de elektronische identiteitskaart, die trouwens een centrale rol zou spelen in het kader van het identificatiemechanisme van Phenix. In de wet werd bepaald dat deze handtekening werd gelijkgesteld met de handgeschreven handtekening.⁷⁸ Er werd echter niets bepaald over de nietigheid van handelingen die niet gebeurden volgens de verplichte procedure.⁷⁹

123. De regeling over hoe de betaling dient te gebeuren bij het stellen van elektronische proceshandelingen betreft het vierde beginsel. Normaal gebeuren die via de griffiebonnen of cashbetalingen. Een regeling betreffende de elektronische betaling van deze rechten kon krachtens de wet worden vastgesteld via een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

124. Het vijfde en zeer belangrijke beginsel gaat over het tijdstip waarop een elektronisch document gevolgen met zich meebrengt. Deze proceshandelingen worden ingevoerd in het Phenix systeem. Aangezien de communicatie rechtstreeks verloopt, wordt de afzender op de hoogte gehouden over het al dan niet slagen van het verzenden van de inhoud. Deze communicatie gebeurt dus niet via e-mail, maar de inhoud belandt op een webpagina. Deze webpagina maakt het mogelijk om via een veilige zone het dossier te bereiken. De documenten die werden verzonden en zijn terechtgekomen in het systeem vermelden steeds het tijdstip waarop het rechtsgevolgen heeft. Bij gebrek aan inzending, te late inzending of problemen aan het informaticasysteem wordt deze situatie gelijkgesteld aan overmacht indien de verantwoordelijke partij geen fout of nalatigheid kan verweten worden.

⁷⁶ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1545-1546.

⁷⁷ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1546.

⁷⁸ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1543-1544.

⁷⁹ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1546.

Indien de afzender zijn conclusies naar de griffie verstuurt om 23:55 op de laatste dag van de vervaltermijn bestaat de kans dat zijn conclusie pas de dag later om 00:05 wordt ontvangen indien er problemen waren met het systeem. D.w.z. dat de conclusie laattijdig werd ontvangen door de griffier, maar dit wil niet zeggen dat er schade werd geleden.⁸⁰

125. Tot slot behandelt het zesde beginsel het tijdstip van afgifte van een elektronisch procesdocument en problemen i.v.m. de leesbaarheid ervan. Er wordt aangenomen dat een document is afgegeven op het moment dat de ontvanger kon kennisnemen van de inhoud van het document. Het ontvangen document wordt geacht leesbaar en niet met een virus besmet te zijn. Indien de ontvanger met redenen kan aantonen dat dit toch zo is, dient de verzender een nieuwe versie te versturen. Een document dat niet beantwoordt aan de bovenstaande voorwaarden kan toch gezien worden als een op een geldige wijze verleden akte indien de afzender aantoont dat hij passende maatregelen heeft genomen met het oog op de beveiliging en leesbaarheid van het document en indien hij aan de griffie een leesbaar en niet aangetast document kan bezorgen. Dit mag zelfs buiten de termijn gebeuren indien hij rekenschap kan geven van zijn mislukte poging.⁸¹

126. Bovenstaande beginselen vormen het geraamte van het gehele Phenix project. Zoals eerder aangehaald, was het noodzakelijk om aanpassingen te doen aan het burgerlijk en het strafrechtelijk procesrecht. Omdat deze masterscriptie zich vooral toespitst op het elektronisch strafdossier nemen we een kijkje naar de regeling die het Phenix project in petto had voor het elektronisch strafdossier.

127. Krachtens de Phenix II wet moesten alle stukken van het dossier hetzij op een papieren, hetzij op een elektronische drager worden geplaatst. De inventaris moest verplicht in elektronische vorm worden opgemaakt. Deze regeling gold voor alle stukken behalve de overtuigingsstukken. Verder zou het dossier via chronologische wijze worden gerangschikt naarmate het stuk in het dossier gevoegd werd, ongeacht de aard of herkomst. De voeging van de stukken mochten slechts door de rechter of de griffier gebeuren of door de parketmagistraat of de -secretaris indien er sprake is van een opsporingsonderzoek. Indien werd besloten om een papieren dossier op te stellen, werd een afschrift van de chronologische elektronische inventaris aan het dossier toegevoegd.

128. De keuze voor een elektronisch of een papieren dossier in strafzaken werd gemaakt door de federale procureur, procureur-generaal, arbeidsauditeur of procureur des Konings indien het gaat om een opsporingsonderzoek. Bij een gerechtelijk onderzoek zou de keuze worden gemaakt door de onderzoeksrechter. Bij het aanhangig maken van de zaak had de rechter in het kader van de goede rechtsbedeling de mogelijkheid om de gekozen vorm van het dossier te veranderen.

129. De wet voorzag dus in de mogelijkheid om beide soorten dossiers om te zetten in de andere vorm. Ook hier werd een onderscheid gemaakt naarmate het ging om een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek.

⁸⁰ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1546-1547.

⁸¹ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1547.

Indien men oorspronkelijk had gekozen voor een papieren versie bij een opsporingsonderzoek moesten de stukken op het moment van de dagvaarding of het aanhangig maken van de zaak worden neergelegd op de griffie van de rechtbank waarbij de zaak aanhangig is. Indien het gaat om een gerechtelijk onderzoek worden ze door de griffier van de onderzoeksrechter bewaard. Van zodra de zaak verwezen is door de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling legt de griffier ze neer bij de griffie. De neergelegde stukken maken dus deel uit van het chronologisch archiefdossier. Dit zijn alle stukken die oorspronkelijk niet elektronisch werden opgesteld, maar werden omgezet naar de elektronische vorm. Hier worden o.a. ook de stukken van het verhoor in ondergebracht.⁸²

130. Indien de oorspronkelijke keuze een elektronisch dossier was, zou het dossier worden afgedrukt met ondertekening door hetzij de procureur des Konings of parketsecretaris, hetzij de griffier. Op de elektronische drager, waarvan een afschrift wordt gemaakt, wordt een melding gemaakt van deze verrichting, het nummer van de elektronische rol en het volgnummer van het oorspronkelijk stuk. In de Phenix II Wet werd ook voorzien in de mogelijkheid betreffende de kopie, inzage en afgifte van een kosteloze kopie van de tekst van het verhoor. Hier wordt opnieuw een onderscheid gemaakt naarmate er sprake is van een gerechtelijk onderzoek of opsporingsonderzoek. Indien er sprake is van een gerechtelijk onderzoek en krachtens een wettelijke bepaling inzage van het dossier wordt verleend, wordt de inzage verleend op de griffie of een andere aangewezen plaats. Inzage is eveneens mogelijk door middel van een afdruk van het al dan niet gehele dossier. Een partij kan steeds de kopie vragen op een elektronische drager. Wanneer een opsporingsonderzoek aan de gang is, wordt op het secretariaat van het parket of op een andere aangewezen plek inzage gegeven, mits toestemming van de procureur des Konings. Ook gedurende dit onderzoek kan een partij een kopie vragen op een elektronische drager.

131. Dat de p.v.'s een centrale rol spelen in het strafrecht konden we reeds eerder afleiden (Hoofdstuk 1, afdeling 1, §2). In het Phenix project werd ook voor deze documenten een elektronische regeling voorzien. De p.v.'s van de politiediensten zouden elektronisch kunnen worden gezonden aan de bevoegde gerechtelijke overheid.

132. Er werd ook een regeling voorzien op welke manier het elektronisch dossier in strafzaken volledig zou worden ingevoerd. De Koning zou bepalen wanneer het elektronisch dossier zou worden ingevoerd na advies van het beheerscomité. De Koning zou eveneens bepalen wanneer de Phenix II en III wetten in werking zouden treden. De uiterlijke datum die werd voorzien was 1 januari 2009. Het moeilijke aspect van de wetten was het feit dat sommige bepalingen best zo snel mogelijk in werking zouden treden, terwijl andere bepalingen afhankelijk waren van de technologische ontwikkeling van Phenix. De overheid beschikte niet over voldoende kennis inzake ICT om het programma te ontwikkelen. Daarom besloot men om de streefdatum te verplaatsen naar 2009.⁸³

⁸² H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1556-1558.

⁸³ H. VAN BOSSUYT en K. MAENHOUT, "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-2007, 1556-1558.

133. Het Phenix project werd opgestart o.l.v. toenmalig minister van Justitie Verwilghen. Men had besloten om het project via *outsourcing* te starten. Men sloot in 2001 een overeenkomst met het Amerikaanse bedrijf Unisys om het bovenvermelde informaticasysteem uit te werken. In 2005 besloot men om het systeem een eerste keer uit te testen bij het politieparket van Turnhout. De test bracht echter veel problemen aan het licht. Het systeem was onbetrouwbaar, vertoonde onvolledigheden, was niet veilig genoeg en was allesbehalve gebruiksvriendelijk. Door deze onheilspellende berichten besloot men in samenspraak met Unisys de oorspronkelijk vooropgestelde datum van 2007 te verplaatsen naar 2009.⁸⁴

134. Op 15 maart 2007 maakte toenmalig minister van Justitie Onkelinx echter bekend dat ze het contract met Unisys eenzijdig had ontbonden.⁸⁵ De Belgische overheid startte meteen een gerechtelijke procedure tegen het Amerikaanse bedrijf, waarop het bedrijf reageerde met een tegenvordering. De Belgische overheid had sedert 2004 immers geen enkele factuur meer betaald.

135. Het zeer ambitieuze project is dus jammer genoeg op een sisser afgelopen. Ondanks het algemeen falen van het systeem en de financiële kater werd één van de doelstellingen van Phenix toch gerealiseerd. Zo heeft men later de externe gegevensbank Juridat gecreëerd die voor alle burgers online toegankelijk werd gemaakt via de website www.juridat.be.⁸⁶

§2. Cheops

136. Nadat het mislukken van Phenix, verrees het Cheops project uit de assen van zijn voorganger. Het was minister van Justitie Vandeurzen die gedurende zijn korte ambtsperiode van 2007-2008 op de proppen kwam met het project. Ook minister Vandeurzen zag de informatisering als een bijzondere prioriteit gedurende zijn ambtstermijn. Het was zijn plan om de informatisering van de rechterlijke organisatie te realiseren d.m.v. een gefaseerd stappenplan. Men zou bij elke stap rekening houden met de noden van het werkveld om zo een degelijke en gebruiksvriendelijke informatica te ontwikkelen.⁸⁷ In tegenstelling tot het *top-downmodel* van het Phenix project werd deze keer gekozen voor een *bottom-upbenadering*. Deze benadering houdt in dat de evolutie moet uitgaan van een sterke onderbouw, zoals een piramide. Dit betekent dat de evolutie zal gestart worden van bij de vredegerichten en men later naar boven zal toe werken.⁸⁸

137. In oktober 2009 nam Hans Van Bossuyt echter ontslag als ondervoorzitter van het beheerscomité voor de informatisering van justitie. Hij was reeds sinds 2002 betrokken bij de informatisering van justitie.

⁸⁴ S. RAATS, "Consistente straftoemeting", Antwerpen, Intersentia, 2016, 340.

⁸⁵ C. ZAITI, "Que devient le projet Phenix? Suite et pas fin...", *JT* 2007, 410.

⁸⁶ S. RAATS, "Consistente straftoemeting", Antwerpen, Intersentia, 2016, 340.

⁸⁷ J. VANDEURZEN, "Rechterlijke organisatie en bevoegdheid. Organisation judiciaire et compétence: de lege ferenda", *T. Vred.* 2008, 198.

⁸⁸ B. AERTS, "Je moet een eigen computer hebben om die van justitie te depanneren", *Juristenkrant* 2011, 9.

In een brief aan de nieuwe minister van Justitie De Clerck motiveerde hij zijn ontslag met de opmerkingen dat volgens hem de politieke wil om een effectieve informatisering te realiseren ontbrak, dat de Belgische rechtbanken op ICT-vlak sinds 2007 geen enkele stap meer vooruit gezet hadden en dat de achterstand van België op de buurlanden een bijna onoverbrugbare achterstand betrof.⁸⁹ Bovenstaande woorden van Mr. Van Bossuyt voorspelden reeds op voorhand dat het nieuwe Cheops project geen hoge ogen zou gooien.

138. Cheops werd ontwikkeld met als doel om de Rechterlijke Orde te voorzien van gemoderniseerde software. In een eerste fase werd deze software dus gebruikt aan de onderkant van de piramide, nl. in de vreedegerechten, politierechtbanken en politieparketten. Het proces werd gestart bij het ontwikkelen van de Mach-software (Mammoth at central hosting). Deze software was geen volledig nieuwe software, maar slechts een modernisering van de oude Mammoth-software. De oude software beschikte over verouderde servers die niet meer ondersteund werden, net zoals de database en de interface. De nieuwe software was gebaseerd op een webapplicatie met een centrale server en databank. Dit was een eerste stap richting het elektronisch dossier.⁹⁰ Vroeger was men van oordeel dat elke rechtbank haar eigen specificiteit had en bijgevolg een afzonderlijke digitale toepassing benodigde. Met Mach is men van deze benadering afgestapt en was het dus niet de bedoeling om voor elke rechterlijke tak een originele software te ontwikkelen, maar om overal een soortgelijk systeem te hanteren.⁹¹

§3. JustScan

139. Sinds eind 2013 is het mogelijk voor alle gerechtelijke arrondissementen om met het project JustScan te werken. JustScan zorgt ervoor dat Justitie strafrechtelijke dossiers kan scannen en bijgevolg elektronisch beheren. Dossiers kunnen dus elektronisch worden geraadpleegd. Reeds in 2007 werd het als pilootproject gestart in vijf arrondissementen.⁹² Het systeem digitaliseert negentig bladzijden per minuut en dankzij een handige zoekfunctie is het mogelijk om in een oogwenk zeer concrete en gedetailleerde informatie te lokaliseren. Het systeem brengt enkele voordelen met zich mee: Het is een vlottere manier van werken, voordeliger voor het kostenplaatje en milieuvriendelijk.

140. Een *spin-off* van het JustScan is het project consult-online. Deze module maakt het mogelijk voor gedetineerden om hun strafdossier in de gevangenis digitaal in te kijken. Reeds eerder werden de voordelen van deze mogelijkheid besproken (zie randnr. 60). Het grootste voordeel is dat het transport van gevangenen overbodig zal worden.⁹³

⁸⁹ B. AERTS, "Je moet een eigen computer hebben om die van justitie te depanneren", *Juristenkrant* 2011, 9.

⁹⁰ FOD Justitie, "Protocol: Houdende de taakverdeling in de uitwerking van het Stappenplan CHEOPS-Justitie", 22 maart 2016, http://www.juridat.be/bccg/docs/protocol_04062008.pdf.

⁹¹ Gedachtewisseling met de minister van Justitie over de informatisering van Justitie, *Parl. St. Kamer*, 2015-16, nr. 1447/001, 22.

⁹² X, "Papieren dossiers verleden tijd dankzij JustScan", 23 november 2015, https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hervorming_justitie/nieuws/news_pers_2013-11-07?referer=tcm:265-236599-64.

⁹³ R. BOONEN, "2020: Een streefdatum voor een moderne justitie", *Juristenkrant* 2014, 11.

§4. JustX

141. Een echte doorbraak richting het uiteindelijk elektronisch strafdossier is JustX. Dit is een digitale databank waarin alle gegevens van een elektronisch dossier digitaal worden bewaard. Het wordt gezien als een kruispuntbank, die elektronische uitwisseling van gegevens moet mogelijk maken tussen de verschillende actoren van Justitie. Deze databank zou het moeten mogelijk maken om alle benodigde informatie op één plek ter beschikking te stellen.⁹⁴

142. Onder JustX kan het VAJA-project worden geplaatst, dat in december 2013 werd opgericht. Dit project had als doel om alle arresten van de hoven in te scannen en te bewaren in een digitale databank. Dat het een succesvol project betreft, blijkt uit de cijfers van justitie. Reeds 99,8% van alle arresten bij de hoven van beroep en arbeidshoven werden reeds gescand. Ook in de praktijk blijkt het project een groot succes, aangezien reeds meer dan een half miljoen kopies van digitale arresten werden opgevraagd. Door het grote succes op het gebied van de hoven van beroep is men van plan om vanaf 1 januari 2018 eveneens alle arresten van de rechtbanken in een digitale databank te bewaren. Dit maakt het bijgevolg mogelijk om de vonnissen digitaal te versturen naar de partijen.⁹⁵

§5. Sidis Suite

143. Sidis Suite is een moderne applicatie die het mogelijk maakt voor de politie, de magistraten en de justitiehuisen om sneller en actiever toegang te hebben tot dossiers van gedetineerden.⁹⁶ Bijgevolg zullen de dossiers van de gedetineerden vollediger en transparanter zijn, ongeacht de plaats van de gevangenis.⁹⁷ De applicatie creëert een gecentraliseerd elektronisch dossier met essentiële informatie en zorgt voor een efficiënter beheer van het gevangeniswezen. Dit omvat o.a. de regeling betreffende opsluiting, transfer, risicogedrag, tucht, penitentiair verlof, ...⁹⁸ De inspiratie voor het invoeren van Sidis Suite komt uit het buitenland. De werking van die applicatie werd volledig overgenomen, maar aangepast aan de Belgische situatie.⁹⁹

144. Voordien werd het grootste deel van de informatie bewaard op papier of elektronische dragers. Dit had tot gevolg dat de informatie sterk verspreid was en informatieoverdrachten moeizaam verliepen. Sidis Suite slaat al deze informatie op in één elektronisch dossier. Dit zorgt niet alleen voor een efficiënter beheer van de informatie, maar zorgt er ook voor dat het eenvoudiger is om de informatie te raadplegen en te verzenden. Dankzij deze modules zal het eenvoudiger zijn om de gedetineerde op te volgen en zal het gevangeniswezen vlotter verlopen.

⁹⁴ BOONEN, R., "Er is geen blauwdruk voor de informatisering van justitie", *Juristenkrant* 2013, 8.

⁹⁵ L. BOVÉ, "Justitie lukt doorbraak om papiermolen vaarwel te zeggen", 1 maart 2017, <https://www.koengeens.be/news/2017/03/01/justitie-lukt-doorbraak-om-papiermolen-vaarwel-te-zeggen>.

⁹⁶ R. BOONEN, "2020: Een streefdatum voor een moderne justitie", *Juristenkrant* 2014, 11.

⁹⁷ X, "Persvoorstelling SIDIS SUITE", 26 januari 2015, <https://www.koengeens.be/news/2015/01/26/persvoorstelling-sidis-suite-de-nieuwe-applicatie-de-dossiers-van-gedetineerden-en-de-gevangenis-beheert>.

⁹⁸ X, "Modern detentiebeheer dankzij Sidis Suite", 23 november 2015, https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/andere_berichten/news_2015-01-27?referer=tcn:265-262287-64.

⁹⁹ R. BOONEN, "2020: Een streefdatum voor een moderne justitie", *Juristenkrant* 2014, 11.

Het zal ook mogelijk zijn om Sidis Suite te linken met andere databanken (Bv. Politie, parket, Dienst Vreemdelingenzaken, ...) zodat het mogelijk is om tegelijk over andere relevante informatie te beschikken.¹⁰⁰

§6. Potpourri

145. Nadat het falen van de ambitieuze Phenix en Cheops projecten besloot men om de digitalisering van Justitie stapsgewijs te behandelen. Minister van Justitie Geens wilde op korte termijn digitale uitwisseling van gegevens tussen Justitie en de buitenwereld mogelijk te maken. Met de Potpourri I wet¹⁰¹ werd een nieuw artikel 32ter in het Gerechtelijk Wetboek geïntroduceerd. Deze bepaling vormt de wettelijke basis om onderlinge communicatie tussen de diverse actoren van Justitie op elektronische wijze mogelijk te maken en zelfs te verplichten.¹⁰² Het artikel werd ten uitvoer gelegd krachtens het KB van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie.¹⁰³

146. Bovenvermeld KB en het MB van 20 juni 2016 tot bepaling van de inwerkingstelling van het e-Box netwerk en het e-Deposit systeem¹⁰⁴ hebben de figuren e-Box en e-Deposit opgericht. Zowel het KB als het MB traden in werking op 2 juli 2016. Vanaf deze datum werden de hoven van beroep, arbeidshoven en rechtbanken van koophandel aangesloten op e-Deposit. Het is de FOD Justitie zelf die beide informaticatechnieken ter beschikking stelt.¹⁰⁵ Beide systemen garanderen de oorsprong, integriteit en vertrouwelijkheid van de inhoud van de zending. Er wordt eveneens voorzien in een ondubbelzinnig programma van identificatie en authenticatie van de afzender en de ontvanger. Het systeem zorgt er ook voor dat het moment van zending en ontvangst worden geregistreerd.¹⁰⁶

A. e-Deposit

147. In 2013 was het reeds mogelijk om bij het Antwerpse Arbeidshof en Antwerpse Hof van Beroep om conclusies en stukkendossiers te mailen naar de burgerlijke griffies. Dit initiatief kreeg de naam "*mail 2 print*" en was de voorloper van het huidige e-Deposit. Ondanks dat de advocatuur het initiatief positief onthaalde, waren er veel problemen. Zo waren er problemen met het ontvangstbewijs, het kon slechts gedurende de openingsuren van de griffie, door spelfouten kon een document in het fout dossier terechtkomen, het systeem geraakte overbelast op de piekmomenten en nog veel meer.¹⁰⁷

¹⁰⁰ X, "Modern detentiebeheer dankzij Sidis Suite", 23 november 2015, https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/andere_berichten/news_2015-01-27?referer=tcm:265-262287-64.

¹⁰¹ Wet 19 oktober houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 22 oktober 2015.

¹⁰² P. TAELMAN, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 52-53.

¹⁰³ Koninklijk Besluit van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 22 juni 2016.

¹⁰⁴ Ministerieel besluit van 20 juni 2016 tot bepaling van de inwerkingstelling van het e-Box netwerk en het e-Deposit systeem, zoals bedoeld in artikel 10 van het koninklijk besluit van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 22 juni 2016.

¹⁰⁵ X, "E-box en e-deposit binnenkort van start", 23 juni 2016, <http://www.legalworld.be/legalworld/E-box-en-e-deposit-binnenkort-van-start.html?LangType=2067>.

¹⁰⁶ P. TAELMAN, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 54.

¹⁰⁷ S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1370.

148. De nieuwe functie e-Deposit laat toe om in het kader van de artikelen 736 e.v. Ger. W. elektronische documenten neer te leggen in een bepaald dossier voor een bepaalde rechtbank en is hét kanaal om de instroom van documenten te digitaliseren. Je kan toegang krijgen tot e-Deposit d.m.v. de elektronische identiteitskaart en de bijbehorende pincode, dezelfde wijze als *Tax-on-web* dus. Na het inloggen moet de gebruiker zijn juiste hoedanigheid, de juiste rechterlijke instantie en de locatie aanduiden. Vervolgens moet men het rolnummer ingeven om stukken te kunnen neerleggen. Het is enkel mogelijk om stukken neer te leggen in bestaande dossiers. Nadat men de stukken heeft gekwalificeerd als een conclusie of stukkendossier moet men deze documenten selecteren. De stukken kunnen uitsluitend in pdf-formaat worden verzonden. Na het voltooiën van bovenstaande stappen geeft het systeem meteen aan of het uploaden van de bestanden is gelukt door het geven van een ontvangstbewijs. Via e-Deposit kan de gebruiker o.b.v. zoekcriteria (datum, type van het document) ook een inventaris raadplegen om na te gaan welke stukken reeds door hem werden verzonden.¹⁰⁸ Sinds de aanpassing van Art. 52, lid 2 Ger. W. werd het vanaf 1 januari 2016 mogelijk om elektronische neerlegging te doen buiten de openingsuren van de griffie.¹⁰⁹

149. Bij het e-Deposit systeem wordt dus melding gemaakt of het document succesvol werd geregistreerd. In dit systeem bestaat slechts één statusbericht: neergelegd. Deze melding geldt als bewijs van neerlegging. Indien het systeem niet operatief is, krijgt de gebruiker een foutmelding. De registratie van het moment dat een systeemfout het onmogelijk maakt om gegevens te verzenden of te ontvangen, geldt als bewijs dat het systeem niet operationeel was. Deze informatie kan men gebruiken als bewijs van overmacht. Alle geregistreerde gegevens worden voor een termijn van dertig jaar bewaard.¹¹⁰

150. Zoals eerder bepaald, werd de tevredenheid over het e-Deposit systeem reeds getoetst bij de Vlaamse advocaten (zie randnr. 111). Het betreft een onderzoek over het eerste testgebruik van de module in Antwerpen. De resultaten hebben enkel betrekking op advocaten die reeds gebruik hadden gemaakt van dit systeem.

151. Het resultaat van de algemene tevredenheid over het systeem werd berekend op een gemiddeld cijfer van 7,5 op 10. Deze hoge score verklaart ook waarom 8 op de 10 advocaten het systeem zou aanraden bij confraters. Ook hier werden verschillende stellingen betreffende e-Deposit geformuleerd. Hieruit bleek dat 86% van de advocaten die nog geen ervaring hadden met het systeem positief staan tegenover het gebruik ervan. De grootste voordelen van het systeem waren volgens de advocaten gelegen in de snellere uitvoering van de taken (78%), de daling van de eigen kosten (75%) en de verlaging van de kans op verloren stukken (65%).

¹⁰⁸ X, "Minister Geens en juridische beroepen sluiten partnerschap voor digitale justitie", 22 juni 2016, <https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/Informatisering%20Justitie%20door%20samenwerking>.

¹⁰⁹ P. TAELMAN, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 56.

¹¹⁰ X, "E-box en e-deposit binnenkort van start", 23 juni 2016, <http://www.legalworld.be/legalworld/E-box-en-e-deposit-binnenkort-van-start.html?LangType=2067>.

152. Andere opvallende cijfers die tot uiting kwamen, waren dat ook ondanks de mogelijkheid van het gebruik van e-Deposit 45% van de advocaten nog steeds zou tewerk gaan via de traditionele procedure, dat 79% ondanks het gebruik van het nieuwe systeem nog steeds papieren conclusies wenst te behouden (Zie randnr. 109: 85% bij het e-dossier) en dat 51% technische problemen vreest bij het gebruik van het systeem. Op de vraag welke groep personen het meest voordeel zullen halen uit het gebruik van e-Deposit werden de advocaten (40%) voor de griffies (32%), magistraten (19%) en de cliënten (9%) geplaatst. Tot slot werd het belangrijkste voordeel, net zoals bij het e-dossier, toegekend aan tijdswinst (52%), gevolgd door kostenverlaging (32%) en een kwaliteitstoename (18%).¹¹¹

B. e-Box

153. Het e-Box systeem is een netwerk van elektronische postbussen waarlangs aangetekende brieven, gerechtsbrieven en gewone brieven geldig kunnen verstuurd worden. De verzonden documenten hebben de waarde van een aangetekende zending en zijn versleuteld. Het project is echter bedoeld als tussenstap en wordt op termijn vervangen door nieuwe projecten. Het huidige project e-Box zal slechts ter beschikking worden gesteld op het terrein van de rechtbanken.¹¹² Een eventuele uitbreiding van het project naar de andere (buitengerechtelijke) actoren van Justitie behoort tot de mogelijkheden.¹¹³

154. De procedure voor de gebruiker om zich aan te melden is dezelfde als die van e-Deposit. Om een nieuw bericht te verzenden moet de gebruiker zich naar de module "nieuw bericht" begeven. In de volgende stap moet de gebruiker een bestemming invoeren, de referentie van het dossier bij het onderwerp van het bericht plaatsen en de te versturen documenten in de bijlage toevoegen. Vervolgens kan men bij "notificaties" aanduiden welke meldingen men wenst te ontvangen: ontvangen, gelezen en verwerkt. Het is steeds mogelijk om de verzonden berichten later opnieuw te raadplegen.¹¹⁴ De regeling betreffende de bewaartermijn van de gegevens en systeemfouten is eveneens dezelfde als die van e-Deposit.¹¹⁵

155. In het kader van een gerechtelijke procedure kan een partij krachtens art. 39, lid 1 Ger. W. woonplaats kiezen bij de advocaat. Dit maakt het mogelijk om elektronische betekeningen en kennisgevingen aan dit adres te laten gebeuren. Deze keuze geldt voor de hele procedure van eerste aanleg en wordt pas beëindigd indien de keuze niet wordt hernomen of de advocaat niet langer functioneert als de raadsman van de partij.¹¹⁶

¹¹¹ S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1370-1373.

¹¹² S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1374.

¹¹³ P. TAEELMAN, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 54.

¹¹⁴ X, "Minister Geens en juridische beroepen sluiten partnerschap voor digitale justitie", 22 juni 2016, <https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/Informatisering%20Justitie%20door%20samenwerking>.

¹¹⁵ X, "E-box en e-deposit binnenkort van start", 23 juni 2016, <http://www.legalworld.be/legalworld/E-box-en-e-deposit-binnenkort-van-start.html?LangType=2067>.

¹¹⁶ P. TAEELMAN, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 55.

156. Ook betreffende e-communicatie werd een rondvraag gedaan bij de Vlaamse advocaten. 90% van de advocaten staat positief tegenover het concept van elektronische communicatie en 80% meent aan te voelen dat deze soort van communicatie noodzakelijk zal worden bij de uitvoering van het werk. Bij de open stellingen sprongen weer enkele resultaten in het oog. Slechts 25% van de advocaten zou nog steeds opteren om via de traditionele manier te communiceren.¹¹⁷ In vergelijking met het e-dossier en e-Deposit is dit aan de lage kant. Dit toont aan dat vooral een evolutie in deze werkwijze wenselijk is. Over de stelling of deze werkwijze minder fouten met zich zal meebrengen heerst verdeeldheid. 38% van de advocaten stemt in met de stelling, 33% is niet akkoord. Een trend die zich doorzet is dat ook hier 53% van advocaten nog steeds een papieren briefwisseling wenst bij te houden.

157. De beroepsgroep die het meest voordeel zal ondervinden d.m.v. de e-communicatie is volgens de advocaten is opnieuw die van de advocaten (37%), gevolgd door de griffiers (32%), cliënten (16%) en magistraten (15%). De resultaten over het gebied waar de voordelen het grootst merkbaar zouden zijn, zijn vergelijkbaar met de resultaten van het e-dossier en e-Deposit. Tijdswinst (49%) kreeg de voorkeur op kostenverlaging (34%) en kwaliteit (13%).¹¹⁸

C. e-Betekening

158. Een verder stap in het kader van de digitalisering van Justitie betreft de nieuwe mogelijkheid voor deurwaarders om elektronisch te betekenen. De Wet van 4 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie¹¹⁹ (of kortweg: Potpourri III) focust o.a. op een efficiëntie en moderne manier van communicatie onder justitiële actoren.¹²⁰ In de artikelen 8 t.e.m. 17 en artikel 123 van Potpourri III wordt bepaald dat e-Betekening wordt ingevoerd. Dit maakt het mogelijk voor gerechtsdeurwaarders om in burgerlijke zaken en strafzaken te kiezen voor ofwel een elektronische betekening, ofwel de traditionele betekening aan de persoon. Het territorialiteitsprincipe van de gerechtsdeurwaarder blijft vanzelfsprekend bewaard.

159. Alle exploitaten zullen eveneens voor dertig jaar worden bewaard in een centraal register.¹²¹ Dit is het Centraal register van gedematerialiseerde authentieke akten van gerechtsdeurwaarders, opgericht door de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders. Gerechtsdeurwaarders moeten de vraag tot elektronische betekening richten aan dit register. Binnen vierentwintig uur na deze vraag ontvangt men een bericht dat de betekening bevestigt en later een bericht van opening indien het bericht werd geraadpleegd via het register.¹²² Een bericht van betekening impliceert dat de betekening wordt geacht te zijn gedaan op datum van de verzending.

¹¹⁷ S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1374.

¹¹⁸ S. BIELEN, en W. MARNEFFE, "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1374-1375.

¹¹⁹ Wet 4 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie, *BS* 13 mei 2016.

¹²⁰ X, "Potpourri III: Een menselijker interneringsbeleid en een modernere en efficiëntere Justitie", 8 april 2017, <https://www.koengeens.be/beleid/potpourri-wetten/potpourri-iii>.

¹²¹ X, "Potpourri III gepubliceerd in Belgisch Staatsblad", 13 mei 2016, <https://www.gerechtsdeurwaarders.be/sam-tes/potpourri-iii-gepubliceerd-belgisch-staatsblad>.

¹²² P. TAELMAN, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 55.

Indien geen bericht van betekening wordt ontvangen binnen vierentwintig uur wordt de elektronische betekening als niet mogelijk beschouwd. Indien een bericht van opening na vierentwintig uur ontbreekt, verstuurt de gerechtsdeurwaarder de eerstvolgende werkdag een gewone brief van melding van betekening op elektronische wijze aan de geadresseerde.¹²³

160. Er werden twee nieuwe begrippen geïntroduceerd in het burgerlijk procesrecht: het gerechtelijk elektronisch adres en het adres van elektronische woonkeuze. Het gerechtelijk elektronisch adres is het unieke adres dat door de overheid aan een natuurlijke persoon of rechtspersoon werd toegekend. Het adres van elektronische woonkeuze is elk ander elektronisch adres waarop een betekening overeenkomstig art. 32^{quater}/1 Ger. W. kan gebeuren na toestemming van de geadresseerde. Deze nieuwe wijze van betekening doet geen afbreuk aan de regelen van de klassieke wijze van betekening, zoals beschreven in de artikelen. 33-42 Ger. W.¹²⁴

¹²³ Art. 32^{quater}/1, §2, lid 1-4 Ger. W.

¹²⁴ P. Taelman, "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 55-56.

Hoofdstuk 2: Rechtsvergelijking Nederland

Afdeling 1: Het schriftelijk systeem

§1. Het Nederlandse Wetboek van Strafvordering

161. Net zoals in België heeft het Nederlandse Wetboek van Strafvordering haar wortels in de negentiende eeuw. Na de Franse bezetting van het Koninkrijk der Nederlanden werd in 1810 de Napoleontische *Code d'Instruction Criminelle* ingevoerd. In 1838 maakte deze Franse codificatie plaats voor een eigen Nederlands Wetboek van Strafvordering. Een zeer ingrijpende wijziging was dit niet, aangezien het grotendeels een Nederlandstalige variant was van de Franse tekst. Daarom besloot men om in 1921 een volledig nieuwe versie in te voeren, die werd omgedoopt tot het Nieuwe Wetboek van Strafvordering (NSv.). Dit wetboek werd op 15 januari 1921 gepubliceerd en trad in werking op 1 januari 1926. Het gehele wetboek kan worden ingedeeld in vijf verschillende boeken.¹²⁵

162. Ook onze noorderburen hebben een prioriteit gemaakt van een grote hervorming en modernisering van hun nieuw Wetboek van Strafvordering. Veel procedures zijn reeds verouderd, de hoofdstukken ogen onoverzichtelijk, de nummering van wetsartikelen is te complex en nieuwe en oude regelingen zijn moeilijk met elkaar te verzoenen. Daarom heeft Nederland vooropgesteld om tegen 2018 een volledig nieuw wetboek klaar te hebben. Dit zou moeten zorgen voor een eenvoudiger gebruik van het boek, een toename van kwaliteit bij de rechtspleging en betere prestaties van de gehele strafrechtsteden.

163. Bovendien is het onafhankelijk van techniek, wat betekent dat bij nieuwe technologische ontwikkelingen aanpassingen niet nodig zijn. Het Wetboek van Strafvordering zal dus beter aansluiten bij het digitale tijdperk. Strafdossiers zullen digitaal worden bijgehouden en ook de ondertekening, uitreiking en mededeling van stukken zullen via elektronische wijze functioneren. Er wordt eveneens meer nadruk gelegd op het voorbereidend onderzoek, zodat dossiers uitgebreider en samenhangender zullen zijn bij de zitting.¹²⁶

164. Het nieuwe wetboek zal na de hervormingen bestaan uit acht boeken en zal beter aansluiten bij de moderne, digitale samenleving en zal toegankelijker zijn voor de rechtspraak en de burger. Men heeft ervoor gekozen om dit project tot een goed einde te brengen d.m.v. intensief overleg met vertegenwoordigers uit de strafrechtpleging. Dit heeft ervoor gezorgd dat men voorstellen kon formuleren en de kwaliteit ervan kon verbeteren. Men is gestart bij het moderniseren van boek 1 (strafvordering in het algemeen) en boek 2 (het opsporingsonderzoek). Later in het jaar zullen de boeken 3 (de vervolgingsbeslissing), 4 (berechting), 5 (rechtsmiddelen) en 6 (bijzondere rechtsprocedures) onder handen worden genomen. Het vernieuwde boek 1 zal inleidende bepalingen en strafrechtelijke definities bevatten die voor het hele wetboek gelden. Er wordt voorzien in een algemene regeling van de verschillende strafrechtelijke actoren en de getuige krijgt eigen rechten en plichten.

¹²⁵ B.F. KEULEN en G. KNIGGE, "Strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2010, 11-13.

¹²⁶ X, "Modernisering Wetboek van Strafvordering", 25 april 2017, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/modernisering-wetboek-van-strafvordering>.

Er werd ook rekening gehouden met Europese regelingen. Zo zullen bij het gedeelte van het slachtoffer extra rechten uit de Europese Richtlijn betreffende de minimumnormen¹²⁷ worden opgenomen. In boek 2 wordt een modernisering van het opsporingsonderzoek en de opsporingsbevoegdheden doorgevoerd. De nieuwe artikelen passen beter in het kader van de veranderingen in de samenleving. Zo wordt o.a. een regeling opgenomen m.b.t. de inbeslagname van digitale informatie.¹²⁸

§2. Het strafdossier in het Wetboek van Strafvordering

165. Er worden aantekeningen gemaakt van alle verrichtingen die in het kader van het onderzoek worden uitgevoerd. Hiervoor zijn verschillende redenen. In de eerste plaats is dit belangrijk voor de beantwoording van de vragen uit de artikelen 348 en 350 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering. Verklaringen van de verdachte(n) en getuige(n) kunnen bewijs leveren van de schuld van de verdachte. Het is ook mogelijk om met behulp van deze stukken te besluiten in een strafuitsluitingsgrond. Ten tweede dient het bijhouden van dit dossier voor het bewaren van de juiste controle over de gang van zaken. Men kan aan de hand van dit dossier steeds nagaan of bv. de opsporingsambtenaren bevoegdheid hadden om op te treden, de verdachte officieel in verdenking werd gesteld enz.

166. De aantekeningen die men verzamelt worden samengevoegd en vormen samen het dossier. Het is logisch dat dit dossier in omvang toeneemt naarmate het proces vordert. Aan het dossier worden o.a. getuigenverklaringen, deskundigenrapporten, processen-verbaal van de rechter-commissaris en van zittingen toegevoegd. Deze p.v.'s worden door de politie overhandigd aan de officier van justitie of worden naar zijn parket gezonden. De gehele bundel wordt ingeboekt, krijgt een omslag en een uniek (parket)nummer en wordt vanaf dat moment het dossier genoemd.

167. Het dossier komt indien nodig opnieuw terecht bij de rechter-commissaris, maar het komt uiteindelijk steeds terecht bij de zittingsrechter. Het wordt overgestuurd naar de zittingsrechter wanneer de terechtzitting zal plaatsvinden. Op de terechtzitting kan het dossier worden ingekeken door de raadsman. Indien rechtsmiddelen worden ingesteld, zal het dossier worden overgezonden naar de bevoegde hogere instantie. Het document wordt dus voortdurend uitgewisseld tussen de bevoegde autoriteiten. Het is duidelijk dat het dossier de belangrijkste bron vormt voor die autoriteiten omdat zij de kennis op het document baseren in het kader van de strafzaak.

168. Ook voor de rechter is het een belangrijk document. De zittingsrechter die een oordeel moet vellen over de zaak beoordeelt het dossier voorafgaand aan de zitting. Dit is een opmerkelijke manier van werken, maar dit wordt niet verboden door het wetboek.

¹²⁷ Richtlijn nr. 2012/29/EU van 25 oktober 2012 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

¹²⁸ X, "Modernisering van Wetboek van Strafvordering vordert gestaag", 7 februari 2017, <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/02/07/modernisering-van-het-wetboek-van-strafvordering-vordert-gestaag>.

In Nederland is men een zeer specifieke weg ingeslagen inzake de wijze van procesvoering. Bij onze noorderburen wordt in een voorbereidend onderzoek materiaal verzameld op basis waarvan de rechter kan oordelen. Op de terechtzitting wordt het materiaal van het strafdossier ter discussie gesteld. Het is ook mogelijk om tijdens de terechtzitting nieuwe gegevens aan te brengen. De nadruk van de dossiervorming gebeurt hier dus vooral o.b.v. het voorbereidend onderzoek door de politie of rechter-commissaris.¹²⁹

169. Een belangrijke zaak in het Nederlands strafprocesrecht is het *de-auditu* arrest.¹³⁰ Het arrest maakte het mogelijk om getuigenverklaringen, opgemaakt in een p.v. door de politie of rechter-commissaris, als bewijs te laten dienen op de terechtzitting. Het Nederlandse strafproces bestaat dus voor een belangrijk deel uit een schriftelijk proces. Dit heeft als gevolg dat de duur van de terechtzitting wordt herleid tot het minimale. De meeste Nederlandse onderzoeken ter terechtzitting duren maximaal één dag.

170. In tegenstelling tot het Belgische recht wordt in het Nederlandse recht geen melding gemaakt van de term "dossier". Men spreekt vooral over "processtukken" of "stukken van het geding". Met deze laatste term bedoelt men de stukken die tot en met de voorgaande instantie in de zaak zijn geproduceerd en bij het dossier werden gevoegd. Het is echter nog steeds onduidelijk welke stukken tot het dossier behoren en wie de leiding heeft over de samenstelling ervan. Enkel artikelen 102 en 126aa NSv. bepalen dat alle stukken die belangrijk zijn voor het dossier bij de processtukken worden gevoegd door de officier van justitie. Art. 126 aa slaat op de regeling m.b.t. de stukken die werden verkregen d.m.v. een bijzondere opsporingsbevoegdheid.

171. De Hoge Raad heeft voor het samenstellen van het dossier een relevantieregel opgesteld: Indien het gaat om stukken die van invloed kunnen zijn voor het bewijs, betreffende de resultaten van het opsporingsonderzoek, moet worden aangenomen dat de officier van justitie deze stukken aan het dossier toevoegt. Indien er sprake is van een gerechtelijk vooronderzoek heeft de rechter-commissaris een soortgelijke taak voor gegevens die aan het licht kwamen bij het onderzoek. Alle stukken die van belang kunnen zijn voor het bewijs worden in het dossier gevoegd, ongeacht of het stuk belastend of ontlastend is voor de verdachte. Het is steeds mogelijk voor de rechter om ambtshalve stukken te laten toevoegen aan het dossier. Dit is eveneens mogelijk op verzoek van het openbaar ministerie of de verdediging.

172. We kunnen uit voorgaande gegevens afleiden dat alle stukken die invloed kunnen hebben op de resultaten van het vooronderzoek in het dossier verplicht moeten worden gevoegd. Hoewel de relevantieregel slechts spreekt over het bewijs wordt aangenomen dat ook de stukken hieronder vallen met betrekking tot het beantwoorden van de vragen uit art. 348 en 350 NSv. De verplichte invoeging van de relevante stukken in het strafdossier is volledig in lijn met de vereisten van het recht op een eerlijke procesvoering uit art. 6 EVRM.

¹²⁹ G.J.M. CORSTENS en Prof M.J. BORGERS, "Het Nederlands strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2011, 231.

¹³⁰ HR 20 december 1926, NJ 1927, 85.

Dit recht zou niet gegarandeerd zijn indien bepaalde belastende of ontlastende stukken voor de verdachte niet in het dossier worden gevoegd. Het is wel toegestaan om geen p.v. op te stellen indien de onderzoeksverrichting niets heeft opgeleverd voor het onderzoek in de strafzaak. Irrelevante elementen moeten niet in het dossier worden opgenomen.¹³¹ Indien bepaalde elementen, verkregen door een bijzondere opsporingsmethode, niet worden gevoegd in het dossier dient men nog steeds melding te maken dat zo'n bijzondere opsporingsmethode werd gebruikt bij het verkrijgen van de informatie.¹³²

173. Er bestaan twee uitzonderingen op de verplichting tot het voegen van informatie in het dossier. Enerzijds bestaat de uitzondering van gedeeltelijke openbaarmaking en anderzijds is het mogelijk om stukken te voegen onder restricties. De eerste uitzondering heeft bv. betrekking hebben op de geheime informantenwerking van de politie. Indien de identiteit van de geheime informant zou worden onthuld in het dossier brengt dit niet enkel de veiligheid en het welslagen van het onderzoek in gevaar, maar ook de geheime informanten zelf. De tweede uitzondering betreffende het voegen van stukken onder restricties kan worden aangetoond met het voorbeeld van kinderporno. Afbeeldingen van kinderporno worden niet in het dossier gevoegd met het oog op de privacybelangen van het kind. Het zou ook de mogelijkheid op verspreiding van de afbeeldingen verhogen. Een mogelijkheid om de afbeeldingen toch te kunnen zien, in het kader van de verdediging van de verdachte, is dat de inzage eventueel kan gebeuren onder de restrictie dat het dossier niet mag worden vermenigvuldigd of slechts op een bepaalde plaats kan worden ingekeken.

§3. De strafrechtelijke procedure in Nederland

A. Verschillende fases van het onderzoek

174. Het strafrechtelijk onderzoek in Nederland kan worden ingedeeld in twee fasen: het voorbereidend onderzoek en het onderzoek ter terechtzitting (eindonderzoek). Dit onderscheid blijkt uit artikel 132a NSv., dat werd ingevoerd in 1999 door de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden.¹³³ Artikel 132 NSv. bepaalt dat het voorbereidend onderzoek het onderzoek betreft dat voorafgaat aan de terechtzitting. Het voorbereidend onderzoek kon worden ingedeeld in het opsporingsonderzoek, gerechtelijk vooronderzoek en het strafrechtelijk financieel onderzoek.¹³⁴

175. In het opsporingsonderzoek wordt door de officier van justitie gezocht naar strafbare feiten om strafvorderlijke beslissingen te nemen. Een opsporingsonderzoek zal er altijd zijn, ongeacht hoe kort of eenvoudig het onderzoek is.¹³⁵ Artikel 141 NSv. bepaalt dat de officieren van justitie, de ambtenaren van de politie, de door de minister van Veiligheid en Justitie aangewezen militairen en opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten zijn belast met het onderzoek naar strafbare feiten.

¹³¹ G.J.M. CORSTENS en Prof M.J. BORGERS, "Het Nederlands strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2011, 231.

¹³² Art. 126aa NSv.

¹³³ Wet van 27 mei 1999 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de regeling van enige bijzondere bevoegdheden tot opsporing en wijziging van enige andere bepalingen, *Staatsblad* 1999.

¹³⁴ G.J.M. CORSTENS en Prof M.J. BORGERS, "Het Nederlands strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2011, 243.

¹³⁵ A. MINKENHOF, "Nederlandse Strafvordering", Deventer, Kluwer, 2009, 230.

Indien bleek dat het opsporingsonderzoek niet voldoende resultaten opleverde en het dossier bijgevolg nog niet geschikt was voor de behandeling ter terechtzitting werd beroep gedaan op een bijkomend gerechtelijk vooronderzoek. Het is mogelijk dat de officier van justitie te weinig bevoegdheden had om voldoende informatie aan het licht te brengen. In het gerechtelijk vooronderzoek had de rechter-commissaris een bredere waaier aan bevoegdheden.¹³⁶ Om dit onderzoek te kunnen starten moest het Openbaar Ministerie dit vorderen.¹³⁷

176. Zowel in België als in Nederland was het opkomend onderzoek o.l.v. het Openbaar Ministerie een succes en won deze manier van opsporing steeds meer aan belang. In Nederland heeft men zelfs het gerechtelijk vooronderzoek volledig afgeschaft als onderzoekskader.¹³⁸ Dit gebeurde d.m.v. de Nederlandse Wet versterking positie rechter-commissaris, die in werking is getreden op 1 januari 2013.¹³⁹ Deze wet schafte niet enkel het gerechtelijk vooronderzoek af, maar verstevigde eveneens de toezichtfunctie van de rechter-commissaris in het opsporingsonderzoek.¹⁴⁰ De rechter-commissaris wordt voortaan niet meer beschouwd als een onderzoeksrechter, maar als een rechter in het vooronderzoek. Zijn voornaamste functie bestaat uit het toezicht uitoefenen op het opsporingsonderzoek. De volledige verantwoordelijkheid van het vooronderzoek ligt voortaan dus bij het Openbaar Ministerie en betreft het enige onderzoekskader.¹⁴¹ In België is men echter niet overgestapt naar het systeem van een rechter van het onderzoek, aangezien het opsporingsonderzoek werd gecodificeerd door de Wet Franchimont van 1998 (Zie randnr. 4).¹⁴²

B. Kenmerken van de procedure

177. In het Belgische gedeelte zagen we reeds dat het mogelijk is om twee typen procesmodellen te onderscheiden: het inquisitoire en het accusatoire proces (randnr. 14). Net zoals in België is er in Nederland sprake van een gemengd procesmodel, waarin het vooronderzoek als inquisitoir en het eindonderzoek als accusatoir kan worden beschouwd. Ook hier is sprake van een overwegend inquisitoir systeem.¹⁴³ Dit kan worden verklaard door het feit dat in beide rechtssystemen de strafrechtelijke onderzoeken centraal worden geleid met als doel om één voorstelling te geven van het onderzoek. Bovendien spelen de procespartijen slechts een secundaire rol.

178. Toch wordt hier en daar gefluisterd dat de procedures in beide landen toegroeien naar een accusatoire procesvoering. Dit kan worden toegeschreven aan de grotere rol van het O.M. in het onderzoek die in beide landen wordt toebedeeld.

¹³⁶ A. MINKENHOF, "Nederlandse Strafvordering", Deventer, Kluwer, 2009, 254.

¹³⁷ G.J.M. CORSTENS en Prof M.J. BORGERS, "Het Nederlands strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2011, 244.

¹³⁸ Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 61.

¹³⁹ Besluit van 13 september 2012 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet versterking positie rechter-commissaris en van de wet van 1 december 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen, *Staatsblad* 2011.

¹⁴⁰ Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 61.

¹⁴¹ N. KWAAKMAN, "De nieuwe wet versterking positie rechter-commissaris", *Trema* 2012, 229.

¹⁴² Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 61.

¹⁴³ Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 60.

In Nederland schenkt de Wet versterking positie rechter-commissaris aan de verdachte en het O.M de mogelijkheid tot toegang tot de rechter-commissaris. Dit betreft een evolutie naar een meer accusatoire procesvoering, aangezien men tegemoetkomt aan de secundaire rol van de verdachte. Ondanks deze verschuiving blijft het Nederlandse onderzoek overwegend inquisitoir. Er bestaat nog steeds een centraal vooronderzoek, waarvoor een belangrijkere rol is weggelegd dan het eindonderzoek met één strafdossier.¹⁴⁴ Er kan slechts sprake zijn van een effectieve verschuiving in de richting van een accusatoire procesvoering indien de procesautonomie van de verdachte in gelijke mate wordt aangepast als die van het O.M. In vergelijking met België draagt Nederland meer bij aan de erkenning van de positie van de verdachte.¹⁴⁵

C. Inzage in het strafdossier

179. De verplichting van het invoegen van alle relevante stukken voor het onderzoek is van belang voor het inzagerecht. Het inzagerecht zou niet voldoende worden gewaarborgd indien de verantwoordelijken voor de voeging van de stukken willekeurige stukken wel en niet zouden toevoegen aan het dossier. Om het inzagerecht ten volle tot zijn recht te laten komen, dient een algemeen inzagerecht in het volledige dossier te worden toegekend, met inbegrip van alle stukken. Belangrijk voor het inzagerecht is het tijdstip waarop de relevante stukken in het strafdossier moeten worden gevoegd. Langs de ene kant mag getreuzeld worden met dit proces en langs de andere kant moet men de onderzoekers een redelijke termijn gunnen om het dossier te vervolledigen. De redelijke termijn is afhankelijk van de spoed van de procedure.

180. Alles wat relevant kan zijn voor het onderzoek moeten de autoriteiten onderzoeken. Deze bevindingen moeten aan het dossier worden toegevoegd, tenzij ze niet relevant zijn voor het onderzoek. Stukken die geen betrekking hebben op de resultaten van het vooronderzoek, maar werden gebruikt bij de opsporing of uitvoering van onderzoeksmethodes om tot de resultaten te komen, worden in beginsel gezien als toegankelijk voor de verdediging. Op basis van deze informatie is het mogelijk om de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van een bewijsmiddel aan te vechten.¹⁴⁶

181. Voor het slachtoffer is de kennisname van de processtukken geregeld in het artikel 51 NSv. Inzage is mogelijk indien hij een verzoek hiertoe indient. Het inzagerecht heeft dus enkel betrekking op de relevante processtukken. Indien een verdachte wordt vervolgd voor verschillende feiten zal het slachtoffer slechts inzage kunnen vragen voor de feiten die betrekking hebben op het jegens hem gepleegde strafbare feit.¹⁴⁷ Tijdens het onderzoek ter terechtzitting heeft het gerecht waarbij de zaak aanhangig is de beslissingsbevoegdheid tot het al dan niet verlenen van inzage.

¹⁴⁴ Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 62-63.

¹⁴⁵ Prof. Dr. P. DE HERT en T. DECAIGNY, "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 66.

¹⁴⁶ G.J.M. CORSTENS en Prof M.J. BORGERS, "Het Nederlands strafprocesrecht", Deventer, Kluwer, 2011, 232-233.

¹⁴⁷ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX, J. HUYSMANS, "De burgerlijke partijstelling: Analyse en toekomstperspectief", Antwerpen, Intersentia, 2012, 161.

In alle andere situaties van het onderzoek wordt deze toestemming al dan niet verleend door de officier van justitie.¹⁴⁸ Lid 6 van art. 51 NSv. verleent het recht aan het slachtoffer om ter griffie een afschrift te verkrijgen.

182. Het recht op kennisname van processtukken is geen absoluut recht. De officier van justitie kan krachtens art. 51b lid 3 NSv. *juncto* art. 187d lid 1 NSv. de inzage weigeren in vier gevallen. In de eerste plaats is het mogelijk om inzage te weigeren indien dit wordt vereist door het belang van het onderzoek. De inzage kan worden geweigerd indien inzage in de processtukken het verloop van het onderzoek in gevaar kan brengen. Ten tweede kan de weigering worden gebaseerd op de mogelijkheid tot schending van de persoonlijke levenssfeer. Het slachtoffer zal geen inzage verkrijgen in de stukken die bv. betrekking hebben op de psychiatrische rapporten van de verdachte. Een derde weigeringsgrond betreft het risico tot het belemmeren van onderzoekshandelingen of het onderzoek in het algemeen. Het is niet de bedoeling dat men de methodiek van een bepaalde opsporingsmethode kan inkijken die het toekomstig gebruik van deze methodiek in het gedrang zou kunnen brengen. De laatste mogelijkheid tot het weigeren van het inzagerecht is wanneer dit het algemeen belang kan schaden. Hieronder worden staatsveiligheid en diplomatieke betrekkingen van de Staat met het buitenland begrepen.

183. Tot slot bepaalt art. 51b, lid 4 NSv. dat indien de officier van justitie van oordeel is dat één van bovenstaande uitzonderingen van toepassing is (en bijgevolg het inzagerecht geen toepassing kan vinden) hij dit schriftelijk moet meedelen aan de verzoeker. Het slachtoffer kan binnen veertig dagen een bezwaarschrift tegen deze beslissing indienen. Deze indiening moet gebeuren bij het gerecht waar de officier van justitie toe behoort. Het gerecht zal zo snel mogelijk een beslissing nemen omtrent het bezwaarschrift.¹⁴⁹

184. Op 1 januari 2013 is de Wet processtukken in strafzaken¹⁵⁰ in werking getreden. Deze wet zorgt ervoor dat het Nieuwe Wetboek van Strafvordering voor het eerst een definitie krijgt van de term "processtukken", die voortbouwt op de definitie uit het *Dev-Sol*-arrest¹⁵¹ van de Hoge Raad. Artikel 149a NSv. bepaalt dat tot processtukken worden gerekend: "*alle stukken die voor de ter terechtzitting door de rechter te nemen beslissingen redelijkerwijs van belang kunnen zijn, behoudens het bepaalde in artikel 149b*". Uit de memorie van toelichting blijkt dat stukken niet pas worden gezien als zijnde processtukken na toevoeging van de stukken aan de processtukken.¹⁵² Het probleem is dat de wet art. 152 NSv. niet heeft aangepast. Dit artikel maakt het mogelijk om p.v.'s weken en maanden na datum op te maken. Dit betekent dat er een stuk had moeten zijn, maar bijgevolg geen mogelijkheid tot inzage ervan kan worden geboden.

¹⁴⁸ Art. 51b, lid 1 NSv.

¹⁴⁹ R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX, J. HUYSMANS, "De burgerlijke partijstelling: Analyse en toekomstperspectief", Antwerpen, Intersentia, 2012, 161-162.

¹⁵⁰ Wet van 1 december 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), *Stb.* 2012.

¹⁵¹ HR 7 mei 1996, *NJ* 1996, 687.

¹⁵² Kamerstukken II 2009/10, 32 468, nr. 3, 19.

185. Na de inwerkingtreding van de nieuwe wet is het uitgangspunt nog steeds dat de verdachte het recht heeft op (volledige) inzage van de processtukken, vastgelegd op gegevensdragers.¹⁵³ Krachtens art. 30 lid 1 NSv. kan de verdachte reeds kennisnemen van de stukken na het eerste verhoor van aanhouding. Dit is de eerste keer dat uitdrukkelijk wordt bepaald vanaf welk moment kennisname mogelijk is. Indien de officier van justitie nalaat de kennisname toe te staan, kan de verdachte zich beroepen op lid 2 van het artikel. Dit geeft hem de mogelijkheid om een verzoek tot inzage te richten tot de rechter-commissaris. Lid 4 van het artikel stelt hem eveneens in de mogelijkheid om binnen veertien dagen na schriftelijke weigering van de officier van justitie een bezwaarschrift in te dienen bij de rechter-commissaris. Dit dient dus niet langer te gebeuren bij het gerecht waar de zaak aanhangig is.¹⁵⁴

186. Art. 33 NSv. bepaalt dat de verdachte reeds kennis kan nemen van processtukken na betekening van de dagvaarding of een strafbeschikking werd uitgevaardigd, maar dit wil niet zeggen dat een onbeperkt inzagerecht en recht tot afschrift geldt. Het recht op afschrift kan krachtens art. 32 lid 2 NSv. door de officier beperkt worden op grond van drie redenen: in het belang van het beschermen van de persoonlijke levenssfeer, de opsporing en vervolging van strafbare feiten of op zwaarwichtige gronden van het algemeen belang ontleend. Kennisname van de processtukken is in dat geval nog wel mogelijk.¹⁵⁵

187. In het kader van de kennisname van de processtukken is het ook belangrijk om bovenvermelde Wet versterking positie rechter-commissaris hierbij te betrekken. Deze wet had tot gevolg dat de rechter-commissaris geen rol meer heeft bij het ter beschikking stellen van processtukken. Hij staat voortaan in voor het bepalen van een termijn voor het verstrekken van de processtukken en het nemen van beslissingen omtrent de bezwaren van de verdachte wanneer de officier van justitie hem de kennisname van stukken heeft verboden. Er wordt in de wet of het Wetboek van Strafvordering geen termijn bepaald binnen dewelke de rechter-commissaris een beslissing moet hebben genomen. Er is echter een probleem met artikel 30 lid 4 NSv. dat bepaalt dat de rechter-commissaris de verdachte de mogelijkheid moet bieden om opmerkingen te maken, maar enkel de officier van justitie moet horen. Krachtens de wet werd aan de rechter-commissaris een grotere betrokkenheid aan de voorafgaande fase van het onderzoek toegekend. Het is dan nog maar de vraag in hoeverre er sprake is van een onpartijdige beslissing in hoofde van de rechter-commissaris, die in grote mate betrokken is of was bij het onderzoek. Uitgerekend in deze cruciale fase kan de verdachte geen weerwoord uiten. Dit lijkt eveneens moeilijk verenigbaar met het recht op een eerlijk proces van art. 6 EVRM.¹⁵⁶

¹⁵³ Art. 137 NSv.

¹⁵⁴ P. VAN KAMPEN en D. HEIN, "Strijd om stukken: de Wet processtukken", *NJB* 2013, 72-74.

¹⁵⁵ P. VAN KAMPEN en D. HEIN, "Strijd om stukken: de Wet processtukken", *NJB* 2013, 74.

¹⁵⁶ P. VAN KAMPEN en D. HEIN, "Strijd om stukken: de Wet processtukken", *NJB* 2013, 76-77.

Afdeling 2: De huidige toestand m.b.t. het e-strafdossier

188. Nederland heeft reeds vele initiatieven genomen ter digitalisering van de rechtspleging. Om dit doel te kunnen bereiken, zijn er aanpassingen nodig in wet- en regelgeving. De vorige regelgeving is natuurlijk tot stand gekomen voor het digitale tijdperk en beantwoordt niet aan de hedendaagse technologie. De belangrijkste wetswijzigingen worden besproken en er wordt aandacht besteed aan enkele van de hedendaagse initiatieven: eKantonrechter, programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI) en Mijn Strafdossier.

§1. Wetgevend initiatief

189. Het streven naar het invoeren van een digitale civiele procedure is reeds langer aan de gang in Nederland. In 2008 werd art. 33 in het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering (Rv) ingevoerd. Dit artikel legde de wettelijke basis voor het elektronisch indienen van verzoeken en mededelingen bij de gerechten waar het procesreglement dit mogelijk maakte. Dit was afhankelijk van de Wet van 20 maart 2008¹⁵⁷ die de elektronische rol invoerde in 2008. Hierna werd de Wet elektronische indiening dagvaarding¹⁵⁸ opgesteld die het elektronisch indienen van dagvaardingen mogelijk maakte vanaf 2012.

190. Een andere belangrijke wet is de Wet van 17 februari 2016 Digitale processtukken Strafvordering.¹⁵⁹ Deze wet heeft als doel de integriteit van elektronische processtukken te bewaken en bepaalt de wijze van ondertekening van deze documenten. Het uitgangspunt van de wet is dat elektronische documenten gelijk zijn aan papieren documenten. Verder bepaalt de wet de procedure van elektronische aangifte, het indienen van verzoeken, instellen van rechtsmiddelen, enz. In Nederland is het reeds mogelijk voor de opsporingsambtenaren om elektronische p.v.'s op te stellen, maar het papieren p.v. kan ook worden gescand. Deze informatie wordt bijgehouden in een elektronisch straf dossier. Deze wet stelt eisen betreffende de integriteit van deze stukken. Het is aan de opsporingsambtenaren, het O.M. en de rechtspraak om de integriteit van de stukken te controleren.¹⁶⁰

191. Het voorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht kan worden beschouwd als de basis van de gehele digitaliseringsoperatie. Het voorstel werd ingediend door voormalig minister van Veiligheid en Justitie Opstelten. Het wetsvoorstel stelde alle wijzigingen voor die men nodig heeft om digitaal te kunnen procederen. Het is vooral toegelegd op civiel recht in eerste aanleg en hoger beroep van het bestuursrecht.

¹⁵⁷ Wet van 20 maart 2008 tot afschaffing procureaat en invoering elektronische rol, *Stb.* 2008.

¹⁵⁸ Wet van 8 maart 2012 tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ter invoering van de elektronische indiening van een dagvaarding, *Stb.* 2012.

¹⁵⁹ Wet van 17 februari 2016 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de economische delicten in verband met het gebruik van elektronische processtukken, *Stb.* 2016.

¹⁶⁰ R.J. BAUMGARDT, T. FELIX en T.J. KELLER, "Wetgeving: Wet Digitale processtukken Strafvordering", *Delikt en Delinkwent* 2017, 633.

Er volgde nog een tweede wetsvoorstel, dat slechts betrekking had op civiel recht: het voorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in hoger beroep en cassatie. Daarnaast werd eveneens werk gemaakt van een invoeringswet. Deze wet zorgde ervoor dat alle andere wetten zouden worden aangepast indien nodig.¹⁶¹

192. Bovenstaande wetsvoorstellen hebben uiteindelijk geleid tot drie wetten: de Wet van 13 juli 2016 ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht¹⁶², de Wet van 13 juli 2016 ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in hoger beroep en cassatie¹⁶³ en de Invoeringswet vereenvoudiging en digitalisering procesrecht.¹⁶⁴

§2. Hedendaagse projecten

A. KEI

193. Het KEI-programma tracht d.m.v. innovatie en digitalisering de rechtspraak toegankelijker, eenvoudiger en sneller te maken. KEI kan worden ingedeeld in drie delen: wetgeving, digitalisering en organisatieontwikkeling.¹⁶⁵ Dit gebeurt o.b.v. bovenvermelde wet van 13 juli 2016. Men heeft bewust gekozen om KEI gefaseerd in te voeren, omdat men eerst de werking van het systeem grondig wil testen.¹⁶⁶ Het civiele proces zal eenvoudiger verlopen door het invoeren van een basisprocedure, die zal bestaan uit een schriftelijke en mondelinge ronde en een uitspraak door de rechter.

194. De procedures zullen op een digitale manier worden gestart en de term "dagvaarding" zal verdwijnen. De nadruk wordt gelegd op de mondelinge procedure, die snel volgt na de start van de procedure. Dit maakt het mogelijk voor de rechter om in een vroeg stadium reeds in contact te komen met de partijen.¹⁶⁷ Krachtens art. 30c, lid 1 Rv. nieuw zullen processtukken digitaal worden ingediend en zal de uitspraak van de rechter op digitale wijze ter beschikking worden gesteld. De rechter kan zelfs mondeling uitspraak doen. Dit stelt hem in de mogelijkheid om de uitspraak toe te lichten en te controleren of de partijen die begrijpen.¹⁶⁸

¹⁶¹ Dr. M.J. JACOBS, "Digitalisering van burgerlijk en bestuursprocesrecht in Nederland", *Computerrecht* 2015, 7-8.

¹⁶² Wet van 13 juli 2016 ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht, *Stb.* 2016.

¹⁶³ Wet van 13 juli 2016 ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in hoger beroep en cassatie, *Stb.* 2016.

¹⁶⁴ Invoeringswet vereenvoudiging en digitalisering procesrecht, *Stb.* 2016.

¹⁶⁵ D. REILING, "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 2.

¹⁶⁶ X, "Programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) van de Rechtspraak", 3 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/modernisering-rechtspraak/Paginas/Programma-Kwaliteit-en-Innovatie-van-de-Rechtspraak.aspx>.

¹⁶⁷ X, "Wetten digitaal procederen aangenomen", 12 juli 2016, <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Wetten-digitaal-procederen-aangenomen.aspx>.

¹⁶⁸ *Ibid.*

Het indienen van digitale stukken kan op elk uur van de dag en bij de uitnodiging tot de zitting zal steeds een agenda zijn opgenomen. Bij de eerste zittingen werd reeds duidelijk dat dit een aangename voorziening is.¹⁶⁹

195. Het doel van KEI is om de rechter zo weinig mogelijk te betrekken, maar de problemen op te lossen met standaardoplossingen. Deze wijze van beslechting is goedkoper en sneller in vergelijking met maatwerkrechtspraak. Zaken zoals echtscheidingen lenen zich perfect tot deze manier van geschillenbeslechting. Dit houdt in dat de zaken die de rechter zullen bereiken een rechtspraak op maat behoeven. Een flexibel proces met een eenvoudige basisprocedure is dus aangewezen. In het voorbije decennia werd in Nederland reeds veel geëxperimenteerd met nieuwe vormen van procesvoering en geschillenbeslechtingsmethoden.¹⁷⁰ Zo werd in het bestuursrecht geëxperimenteerd met het indienen van digitale stukken. In het civiele recht is dit moeilijker, aangezien aan het civiele recht vaker veranderingen worden aangebracht dan aan het bestuursrecht. Het digitale dossier maakt het mogelijk voor de partijen om het proces op de voet te volgen.¹⁷¹ Er wordt eveneens een digitale ondertekening en de mogelijkheid om beeld- en geluidsopnamen als rechtsgeldig p.v. ingevoerd.¹⁷²

196. Een proces wordt gestart o.b.v. artikel 112 Rv. nieuw. Deze inleiding bevat dezelfde gegevens als een klassieke dagvaarding, zoals het bevoegde gerecht, gegevens van de partijen, bewijsmiddelen, enz.¹⁷³ Art. 30, lid 4 Rv. nieuw bepaalt dat burgers zonder advocaten de keuze hebben tussen de digitale of klassieke wijze van procederen. Voor professionele partijen en burgers met advocaten zal de digitale procedure verplicht worden.

197. De eerste hoofdstap is dus de dossiervorming. Deze procedure zal elektronisch verlopen, aangezien elektronische stukken zullen worden toegevoegd aan een digitaal dossier. De partijen en procesgemachtigden zullen afhankelijk van hun identiteit toegang hebben tot het dossier.¹⁷⁴ De toegang wordt verschaft door het door de rechtspraak gecreëerde systeem "Mijn Rechtspraak". Het is een beveiligd webportaal waarin alle betrokken partijen een procedure kunnen starten, verweer voeren, stukken indienen en inkijken, communiceren met de rechtbank en de voortgang en uitspraak van de procedure opvolgen.¹⁷⁵ Eerst moet de eisende partij een digitaal formulier invullen. Daarna is het de beurt aan de verwerende partij om op haar beurt een formulier in te vullen. Communicatie met het gerecht verloopt eveneens digitaal en wordt opgenomen in het dossier. De aanvulling van het dossier door de partijen verloopt ook in stappen die een deadline bevatten. Wanneer iets gebeurt in het dossier, zoals het uploaden van een nieuw bewijsstuk, krijgen de partijen een melding.

¹⁶⁹ D. REILING, "KEI: Het wordt menens", 2 mei 2017, <http://www.mr-online.nl/kei-wordt-menens/>.

¹⁷⁰ D. REILING, "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 2.

¹⁷¹ X, "Wetten digitaal procederen aangenomen", 12 juli 2016, <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Wetten-digitaal-procederen-aangenomen.aspx>.

¹⁷² D. REILING, "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 3.

¹⁷³ Art. 30a, lid 3 Rv. nieuw.

¹⁷⁴ D. REILING, "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 2.

¹⁷⁵ X, "Programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) van de Rechtspraak", 3 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/modernisering-rechtspraak/Paginas/Programma-Kwaliteit-en-Innovatie-van-de-Rechtspraak.aspx>.

198. De tweede hoofdstap is de mondelinge fase. In de eerste plaats wordt het moment van de zitting bepaald. De zaak wordt verbonden aan een bepaalde rechter, die de zitting zal inplannen en de duur vastlegt. In deze mondelinge fase is het mogelijk voor de partijen om het digitale procesdossier te raadplegen.

199. De derde en laatste hoofdstap is de uitspraak door de rechter. De inhoud van de uitspraak zal in het digitale dossier worden ter beschikking gesteld. Hier krijgen de partijen eveneens een notificatie van.

200. Het KEI-systeem is niet het eerste systeem dat men ontwikkelde ter digitalisatie van de rechtspleging. Na eerdere mislukkingen kunnen we ons terecht afvragen waarom dit digitaal systeem wel succesvol kan zijn. De twee grootste knelpunten bij het ontwikkelen van IT zijn het bestuur van het ontwikkelen en beheren van de software en het ontwikkelen van de software zelf. De software moet worden onderhouden, up-to-date zijn en voldoen aan hogere eisen in vergelijking met het papieren proces. Nederland heeft een rechterlijk lid van de Raad voor de rechtspraak aangeduid als Chief Information Officer. Dit maakt het mogelijk dat deze persoon toeziet op de ontwikkeling van de software en dat de rechtspraak zelf invloed kan uitoefenen op het proces.¹⁷⁶ Deze samenwerking zou de doorslaggevende reden kunnen zijn voor het welslagen van het hele systeem.

B. eKantonrechter

201. Eén van de initiatieven is eKantonrechter. Het betreft een gerechtelijke procedure die grotendeels digitaal verloopt. De procedure ging begin juni 2014 reeds van start.¹⁷⁷ Deze procedure staat slechts open voor relatief eenvoudige zaken zoals conflicten over arbeidsovereenkomsten, huurgeschillen of een burenruzie. De procedure zelf duurt maximum acht weken. Tegen de uitspraak kan geen beroep worden aangewend.

202. Aangezien deze procedure niet openstaat voor alle geschillen heeft men zes toelatingsvoorwaarden opgesteld: Het moet gaan om een civiele zaak, ter beslechting van de zaak is geen uitgebreid feitenonderzoek of getuigenverhoor nodig, beide partijen zijn akkoord met digitaal procederen, het is niet mogelijk om hoger beroep aan te tekenen tegen de uitspraak, slechts twee optredende partijen: de verzoekende en verwerende partij, de waarde van de zaak mag een waarde van 25.000 EUR niet overschrijden. Indien de partijen geen eensgezindheid bereiken betreffende een digitale procedure is het niet mogelijk om beroep te doen op de dienst. Het is nog steeds mogelijk om een klassieke procedure te starten.¹⁷⁸

203. De procedure van het systeem kan worden ingedeeld in vijf stappen: De aanvraagfase, de beoordelingsfase, de verzoeksfase, de zitting en de uitspraak.

¹⁷⁶ D. REILING, "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 3.

¹⁷⁷ X, "eKantonrechter", 3 mei 2017, <http://www.justitia.nl/e-recht/e-kantonrechter.html>.

¹⁷⁸ X, "eKantonrechter", 4 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Uw-Situatie/Onderwerpen/Rechtsgebieden/Kanton/Procedures/Paginas/eKantonrechter.aspx>.

204. De eerste fase is de aanvangsfase. In deze fase wordt de zaak gestart door digitale indiening. De indiening gebeurt op de website www.rechtspraak.nl, via het beveiligde webportaal "Mijn rechtspraak".¹⁷⁹ De manier van toegang tot dit portaal is afhankelijk van de identiteit van de indiener van de zaak. Als burger gebeurt dit via DigiD. Via een sms op de telefoon wordt een bijkomende identiteitscontrole uitgevoerd. Organisaties doen dit met eHerkenning en advocaten d.m.v. hun advocatenpas. Indien men een zaak wil starten moet men een formulier invullen. Na het invullen van de gegevens wordt een code verschaft aan de aanvrager. Het is de taak van de aanvrager om deze code te verzenden naar de andere partij (verweerder). De verweerder logt op zijn beurt met deze code in op het portaal "Mijn rechtspraak". Dit geeft hem de kans om de door de aanvrager ingevulde gegevens te raadplegen en zijn standpunten kenbaar te maken. Hij kan ook een tegenvordering indienen.¹⁸⁰

205. De tweede fase is de beoordelingsfase. De eKantonrechter neemt kennis van de zaak en beoordeelt of deze zaak geschikt is. Wanneer de zaak geschikt is, moet de eisende partij griffierecht betalen en kan de zaak starten. Indien de zaak niet geschikt is, staat dus nog de klassieke procedure open.

206. De derde fase is de fase van het verzoek. Beide partijen ontvangen een mededeling die bepaalt dat de partijen worden uitgenodigd voor een mondelinge ontmoeting. Vanaf deze fase gaat de maximumtermijn van acht weken van start.¹⁸¹ Er wordt eveneens gespecificeerd op welke dag en welk uur men wordt verwacht, respectievelijk in Rotterdam of 's-Hertogenbosch en welke rechter de zaak zal behandelen. In principe zal er altijd een fysieke zitting plaatsvinden, zelfs indien één van de partijen dit overbodig acht. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen kan de rechter besluiten dat een fysieke zitting niet nodig is. Het is mogelijk voor de partijen om in deze fase bewijzen aan te leveren. Dit kunnen o.a. brieven, beeldmateriaal, doktersbriefjes, afschriften, ... zijn.

207. Vervolgens komt de zittingsfase. De partijen wordt de mogelijkheid gegeven om mondelinge toelichting te geven m.b.t. hun standpunt. Bij een normaal verloop van de zitting stelt de rechter vragen. Indien het niet mogelijk was om bepaalde stukken te uploaden via het portaal kunnen de partijen het materiaal meebrengen naar de zitting. Na de mondelinge behandeling is het niet meer mogelijk om nieuwe stukken in te dienen, tenzij de eKantonrechter dit toelaat. In bepaalde gevallen kan de rechter de partijen voorstellen om tot een schikking te komen voor hij een uitspraak heeft geveld.

208. De vijfde en laatste fase is de uitspraak. De partijen ontvangen binnen de bovenvermelde termijn van acht weken een digitaal vonnis. Dit vonnis kan men raadplegen in het digitaal dossier.

¹⁷⁹ Drs. M. WINTER, "Ontslagzaken in meer dan 270 vragen", Baarn, Medem, 2015, 8.

¹⁸⁰ X, "eKantonrechter", 4 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Uw-Situatie/Onderwerpen/Rechtsgebieden/Kanton/Procedures/paginas/ekantonrechter.aspx#97449582-e083-4ef1-a452-3e046b91b90f0>.

¹⁸¹ Drs. M. WINTER, "Ontslagzaken in meer dan 270 vragen", Baarn, Medem, 2015, 8.

Indien de tegenpartij zich niet schikt naar het vonnis kan men nog steeds om een door de rechter ondertekend afschrift verzoeken.¹⁸² Opmerkelijk is het feit dat men geen beroep tegen de uitspraak kan aantekenen.¹⁸³

C. Mijn Strafdossier

209. "Mijn Strafdossier" is een advocatenportaal dat werd opgericht door het O.M., de Rechtspraak en de Nederlandse orde van advocaten. Via dit portaal is de stroom van strafdossiers tussen enerzijds parketten en rechtbank en anderzijds advocaten mogelijk.¹⁸⁴ Het gaat om standaardzaken die slechts ter beschikking worden gesteld aan de advocaten van de verdachte. Het portaal is reeds landelijk beschikbaar, maar zal nog worden uitgebreid tot een breder toepassingsgebied.¹⁸⁵ Momenteel is er slechts sprake van een beperkte stroom van strafdossiers, nl. zaken op het niveau van de politierechtbank, kinderkzaken en kantonzaken. Digitale strafdossiers worden eveneens nog niet ter beschikking gesteld voor advocaten van slachtoffers en benadeelde partijen, wanneer het O.M. zelf een straf oplegt en voor zaken van het Landelijk en Functioneel Parket of Gerechtshoven.¹⁸⁶

210. De procedure begint met een stelbrief van de advocaat aan de griffie of officier van justitie. In deze stelbrief vraagt de advocaat om het strafdossier digitaal te ontvangen. Het e-strafdossier wordt voor de advocaat in het portaal beschikbaar gemaakt. De advocaat in kwestie kan het dossier raadplegen door in te loggen op het portaal op [rechtspraak.nl](https://www.rechtspraak.nl) m.b.v. zijn advocatenpas en kaartlezer. Hierna kan de advocaat het dossier bekijken of downloaden.¹⁸⁷ Alle partijen die toegang hebben tot het dossier beschikken over hetzelfde dossier. Het is ook mogelijk om als advocaat een collega het dossier te laten raadplegen.¹⁸⁸

¹⁸² X, "eKantonrechter", 4 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Uw-Situatie/Onderwerpen/Rechtsgebieden/Kanton/Procedures/paginas/ekantonrechter.aspx#97449582-e083-4ef1-a452-3e046b91b90f0>.

¹⁸³ Drs. M. WINTER, "Ontslagzaken in meer dan 270 vragen", Baarn, Medem, 2015, 8.

¹⁸⁴ X, "Mijn Strafdossier", 11 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Strafrecht/Paginas/Mijn-strafdossier.aspx>.

¹⁸⁵ X, "Voortgangsrapport Versterking Prestaties Strafrechtketen augustus 2015", 14 september 2015, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/09/14/tk-bijlage-voortgangsrapport-versterking-prestaties-strafrechtketen-augustus-2015>.

¹⁸⁶ X, "Mijn Strafdossier", 11 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Strafrecht/Paginas/Mijn-strafdossier.aspx>.

¹⁸⁷ X, "Advocaten krijgen beschikking over digitale strafdossiers", 16 september 2014, <http://njb.nl/nieuws/advocaten-krijgen-beschikking-over-digitale.12692.lynkx>.

¹⁸⁸ X, "Mijn Strafdossier", 11 mei 2017, <https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Strafrecht/Paginas/Mijn-strafdossier.aspx>.

Afdeling 3: Evaluatie van het systeem

211. Bovenstaande informatie heeft ons geleerd dat het digitaliseringsproces in Nederland reeds gevorderd is tot een aanzienlijk niveau. Het KEI-programma oogt als een zeer ambitieus, maar haalbaar project. Nederland heeft het slim aangepakt door het systeem gefaseerd in te voeren. Op 1 september 2017 zal het verplicht digitaal procederen van start gaan in civiele zaken met een waarde vanaf 25.000 euro, wat sinds november 2016 slechts vrijwillig mogelijk was. Dit is slechts van toepassing op de rechtbanken van Midden-Nederland en Gelderland. Vanaf april 2015 is reeds het mogelijk om vrijwillig digitaal te procederen in asiel- en bewaringszaken. Men wilde oorspronkelijk op 1 februari 2017 zelfs starten met een verplichte digitale procedure in deze zaken, maar heeft dit verplaatst naar 1 april 2017 en daarna zelfs naar 12 juni 2017.¹⁸⁹ Volgens directeur van het digitaliseringsprogramma KEI Commelin is dit te wijten aan het feit dat het systeem nog niet klaar was. Men is nog steeds bezig met het verbeteren van het systeem. Dit is echter ingewikkeld, aangezien het betrekking heeft op vertrouwelijke gegevens en de verschillende partijen bepaalde informatie niet op hetzelfde moment mogen zien.¹⁹⁰

212. De vertraging van het project is helaas niet het enige probleem dat opduikt. Zo was er in een zaak voor de Centrale Raad van Beroep een probleem met een digitaal beroepsschrift. De appellante wenste in het dossier een MRI-scan toe te voegen, maar dit bestand overschreed het maximum aantal megabytes dat kon worden geüpload. Aangezien dit voorviel op de laatste dag van de beroepstermijn, besloot de rechtbank dat hij te laat was, ondanks het feit dat hij de dag na de termijn de MRI-scan toch had kunnen toevoegen. Dit risico werd dus toegerekend aan de appellante zelf, hoewel hij niet op de hoogte was van de beperkte capaciteit van het systeem en hij de scan zelf pas op de laatste dag van de termijn had ontvangen.¹⁹¹ Situaties zoals deze moeten worden vermeden en daarom is het een goed idee dat Nederland de voorkeur geeft aan het uitstellen van het invoeren van de procedure dan aan het invoeren van een gebrekkige procedure.

213. De procedure van de eKantonrechter is een bewonderenswaardig initiatief, hoewel de procedure voorlopig nog slechts openstaat voor eenvoudige zaken. Indien Nederland stapsgewijs kan zorgen voor een schaalvergroting van het project zal een volledige digitale procedure niet lang op zich laten wachten. Ook "Mijn Strafdossier" is een mooi project. Net zoals eKantonrechter is het toepassingsgebied van het project nog beperkt, maar als in de toekomst blijkt dat deze projecten hun vruchten afwerpen is een uitbreiding mogelijk. Nederland scoort trouwens goed op het vlak van digitalisering in vergelijking met de andere Europese landen. De beste Europese landen hebben een voorsprong op Nederland inzake digitale communicatie. Nederland is dus niet bij de besten van de klas, maar net daaronder. Door het invoeren van een standaard elektronische procedure maakt het land wel een grote stap voorwaarts.¹⁹²

¹⁸⁹ X, "Verplicht digitaal procederen in september", 14 april 2017, <http://www.mr-online.nl/verplicht-digitaal-procederen-september/>.

¹⁹⁰ X, "Weer uitstel voor verplicht procederen", 16 februari 2017, <http://www.mr-online.nl/weer-uitstel-verplicht-procederen/>.

¹⁹¹ CRvB 30 september 2015, ECLI:NL:CRVB:2015:3317, 3.1.

¹⁹² D. REILING, "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 3.

Hoofdstuk 3: Analogie naar de medische sector?

Afdeling 1: Functies van het patiëntendossier

214. Het medisch dossier is een belangrijk document in de zorgsector. De verschillende gezondheidsactoren kunnen op het dossier terugvallen om in een correcte en passende zorg voor de patiënt in kwestie te voorzien. Daarom voorziet de Wet betreffende de rechten van de patiënt¹⁹³ een recht voor de patiënt ten opzichte van de beroepsbeoefenaar op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard patiëntendossier.¹⁹⁴ In hetzelfde artikel wordt hem eveneens het recht op inzage in het eigen patiëntendossier geboden. De wet specificeert niet wat de definitie is van een patiëntendossier. Er is sprake van een patiëntendossier bij elk dossier dat wordt aangelegd in het kader van de Wet Patiëntenrechten en dat betrekking heeft op een patiënt. In de regelgeving die betrekking heeft op ziekenhuizen wordt wel omschreven wat het dossier inhoudt. Het bestaat enerzijds uit het medisch dossier en anderzijds uit het verpleegkundig dossier.¹⁹⁵

215. Ook de zorgsector kon niet ontsnappen aan de moderne ontwikkelingen inzake digitalisering. Deze ontwikkelingen zijn niet weg te denken uit de moderne maatschappij en kunnen een grote meerwaarde leveren inzake de veiligheid van de patiënt en de efficiëntie in de zorgsector. Daarom probeerde men een correcte balans te vinden tussen de rechten van de patiënt op basis van zijn persoonlijke levenssfeer en de vereisten van de moderne gezondheidszorg.¹⁹⁶

216. Dat het patiëntendossier in de zorgsector een minstens even grote rol speelt als het strafdossier in een strafzaak kan worden aangetoond door het feit dat het dossier verschillende functies vervult.

217. In de eerste plaats dient het dossier als een werkinstrument voor de beroepsbeoefenaar. O.b.v. dit document kan de beroepsbeoefenaar zich een zo volledig mogelijk beeld schetsen van de gezondheidstoestand van de patiënt. Hij kan zijn handelingen m.a.w. baseren op het dossier. Ten tweede dient het dossier als een middel tot kwaliteitscontrole. Elke handeling, elk voorschrift en iedere informatie wordt verplicht opgenomen in het document. Dit maakt het mogelijk voor de beroepsbeoefenaar om de kwaliteit van de behandelingen door zichzelf, collega's en het ziekenhuis te beoordelen. Een derde functie die kan geïdentificeerd worden is dat het patiëntendossier kan dienen als communicatiemiddel, zowel t.a.v. andere hulpverleners als t.a.v. de patiënt en diens familie. Het is goed mogelijk dat de patiënt wordt behandeld door verschillende ziekenhuizen, zorgverleners, thuisverpleging, enz. Deze partijen kunnen elkaar handelingen opvolgen door raadpleging van het dossier. De familie kan onder voorwaarden inzagerecht krijgen in het dossier (zie later) en zo de behandeling opvolgen.

¹⁹³ Wet 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *BS* 26 september 2002.

¹⁹⁴ Art. 9 Wet Patiëntenrechten.

¹⁹⁵ D. MINTEN en WILLEKE DIJKHOFFZ, "Gezondheidsrecht toegepast: Recht voor vroedvrouwen en verpleegkundigen", Intersentia, Antwerpen, Intersentia, 2011, 208.

¹⁹⁶ T., VANSWEEVELT en F., DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, v.

De vierde functie van het dossier kan worden gesplitst in de onderzoeks-, onderwijs-, en beleidsfunctie. Dit document bevat gezondheidsgegevens die enerzijds worden gecodeerd en geanonimiseerd en anderzijds de basis vormen voor verder medisch-wetenschappelijk, epidemiologisch en statistisch onderzoek. De resultaten van het onderzoek kunnen de kennis van de beroepsbeoefenaars bevorderen en eventueel het beleid van de wetgever wijzigen. De laatste functie die kan worden onderscheiden is de bewijsfunctie op juridisch en deontologisch vlak. Wanneer discussies opduiken, is het steeds mogelijk om het verloop en de kwaliteit van de behandeling na te gaan in het patiëntendossier. Daarom vormt het dossier een belangrijke functie inzake bewijs.¹⁹⁷

218. Als we de functies van het patiëntendossier overlopen, valt meteen op dat veel van deze functies ook aan het strafdossier kunnen worden gelinkt. Het grootste onderscheid tussen beide dossiers is mijns inziens gelegen in het feit dat op het gebied van het strafdossier zelfs mensen met tegengestelde belangen toegang hebben tot hetzelfde strafdossier. Zo kunnen de advocaten van beide partijen (met tegengestelde belangen) het dossier inkijken. In het medisch dossier behartigen alle partijen namelijk hetzelfde belang: de gezondheid en het welzijn van de patiënt.

219. Door de talrijke functies van het patiëntendossier is het niet verwonderlijk dat het opstellen en bijhouden van het dossier een wettelijk recht is. Zowel in de Wet Patiëntenrechten, de Ziekenhuiswet¹⁹⁸ en andere regelgeving heeft elke patiënt recht op een patiëntendossier. In de Ziekenhuiswet wordt bepaald dat elke patiënt aanspraak heeft op een patiëntendossier in het ziekenhuis t.a.v. de beheerder van het ziekenhuis, dus de instelling zelf.¹⁹⁹ De patiënt heeft dit recht t.a.v. bepaalde beroepsgroepen, zoals bepaald in het K.B. tot vaststelling van de lijst van paramedische beroepen.²⁰⁰ Een aantal beroepen in de gezondheidszorg zijn dus niet verplicht om via de Wet Patiëntenrechten om een patiëntendossier bij te houden. Dit betekent echter niet dat zij geen verplichting hebben om een dossier bij te houden. Zij worden verplicht dit te doen krachtens de algemene zorgvuldigheidsplicht van Art. 1147 Burgerlijk Wetboek (B.W). en 1382 B.W.

220. Art. 9 Wet Patiëntenrechten bepaalt bovendien dat elke patiënt het recht heeft op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard dossier. Deze verplichting is dus driedelig: Elke beroepsbeoefenaar die onder het toepassingsgebied van de wet valt, is verplicht dit te doen, het dossier dient zorgvuldig te worden bijgehouden en de beroepsbeoefenaar dient het veilig te bewaren.²⁰¹

¹⁹⁷ T., VANSWEEVELT en F., DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 1-2.

¹⁹⁸ Wet 10 juli 2008 betreffende de ziekenhuizen en andere verzorgingsinrichtingen, *BS* 7 november 2008.

¹⁹⁹ Art. 20 Ziekenhuiswet.

²⁰⁰ KB 2 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van de paramedische beroepen, *BS* 17 augustus 2009.

²⁰¹ T., VANSWEEVELT en F., DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 2-4.

Afdeling 2: Vorm van een patiëntendossier

221. Het patiëntendossier bestaat in verschillende soorten afhankelijk van de gezondheidssector of de zorginstelling. Zo zijn er verschillende dossiers voor patiënten die worden behandeld in ziekenhuizen, woonzorgcentra, herstelverblijven, enz. Daarnaast wordt een onderscheid gemaakt naarmate de patiënt zich bevindt in de tandheelkundige, farmaceutische, verloskundige, voedingskundige, ... sector.²⁰² In deze masterscriptie wordt niet verder ingegaan op de inhoud van deze dossiers.

222. De beroepsbeoefenaar is vrij om de vorm van het patiëntendossier te kiezen. Hij kan opteren voor het klassieke papieren dossier of een elektronisch patiëntendossier. Deze laatste keuzemogelijkheid biedt zeer veel voordelen en wint daarom steeds meer aan belang. De meest genoemde voordelen zijn vergelijkbaar met de voordelen die een elektronisch strafdossier kan bieden: Het verhoogt de kwaliteit door een beter overzicht in eigen handelen van de beroepsbeoefenaar, het vergemakkelijkt de onderzoeksactiviteiten, gegevens kunnen sneller worden teruggevonden, een snellere gegevenstransfer, leesbare dossiers en voorschriften, vergissingen kunnen worden voorkomen, minder kans op verlies van het dossier, enz.²⁰³

223. Ook de nadelen aan het elektronisch patiëntendossier komen overeen met de mogelijke nadelen die verbonden zijn aan het invoeren van het elektronisch strafdossier. Deze mogelijke nadelen zijn: een hoge investeringskost, opleiding van personeel, softwarefouten, veiligheidsrisico's zoals *crashes* van het systeem, virussen, sabotage van informatie door hackers enz.²⁰⁴

224. De vorm van het patiëntendossier heeft echter geen invloed op het juridisch statuut van het patiëntendossier. Voor beide vormen gelden dezelfde regels inzake recht op inzage, afschrift, toevoeging, De vorm van het patiëntendossier wordt dus volledig vrij gekozen door de beroepsbeoefenaar, zonder dat de patiënt het recht heeft om zijn eigen voorkeur aan hem op te dringen. Aangezien de zorginstelling of de beroepsbeoefenaar het dossier bewaren, mogen zij kiezen in welke vorm zij dit doen.²⁰⁵ Indien men kiest voor een elektronisch dossier moet men rekening houden met Art. 135 van de gecoördineerde Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen.²⁰⁶ Krachtens deze wet kan de Koning minimumvoorwaarden opleggen waaraan de programmatuur voor het beheer van het elektronisch dossier moet beantwoorden om te worden gehomologeerd door de minister van Volksgezondheid.²⁰⁷

²⁰² T., VANSWEEVELT en F., DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 7-37.

²⁰³ N. FERRAUD-CIANDET, "Sécurité et confidentialité des données de santé dans l'Union européenne: Le cadre légal applicable aux dossiers médicaux électroniques nationaux", *JDE* 2009, 12-14.

²⁰⁴ G. LOOMIS, J-S. RIES, R-M Jr. SAYWELL and N-R. TACKER, "If electronic medical records are so great, why aren't family physicians using them?", *J. Family Practice* 2002, 636.

²⁰⁵ T., VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 38.

²⁰⁶ Wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, *BS* 18 juni 2015.

²⁰⁷ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 38-39.

Afdeling 3: Het eHealth-platform

225. Het eHealth-platform is een platform dat een veilige elektronische gegevensuitwisseling tussen de verschillende actoren in de gezondheidszorg beoogt. Het fungeert slechts als middel om de actoren met elkaar in contact te brengen en zal niet instaan voor het opslaan van de elektronische gegevens.²⁰⁸ Het is dus geen portaal dat algemene toegang geeft tot een gecentraliseerd patiëntendossier. De diensten waarvoor het platform wel kan instaan, zijn het verlenen van elektronische voorschriften voor geneesmiddelen, het indienen van elektronische aanvragen voor bepaalde behandelingen, de uitwisseling van gegevens uit elektronische patiëntendossiers tussen zorgverleners en patiënten enz. Het zal ook dienst kunnen doen als een verwijzingsrepertorium, wat mogelijk moet maken om te kijken of relevante gezondheidsgegevens over patiënten beschikbaar zijn of bij welke zorgverlener de patiënten in behandeling zijn. Het gebruik van het platform is vrijwillig en is gratis voor wat betreft de basisdiensten die het platform aanbiedt.²⁰⁹

226. Het platform werd in 2008 opgericht door de wet van 21 augustus 2008 betreffende de oprichting van het eHealth-platform.²¹⁰ Art. 2 van deze wet bepaald dat het eHealth-platform een openbare instelling met rechtspersoonlijkheid betreft. In art. 4 worden de vier hoofddoelstellingen van het platform opgesomd, in het kader van een onderlinge dienstverlening en informatie-uitwisseling met de nodige waarborgen op het vlak van informatieveiligheid en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer: Het optimaliseren van de kwaliteit en continuïteit van de gezondheidszorgverstrekking, het optimaliseren van de veiligheid van de patiënt, de vereenvoudiging van de administratieve formaliteiten voor alle actoren in de gezondheidszorg en de ondersteuning van het gezondheidsbeleid.

227. De eerste hoofddoelstelling houdt in dat wanneer het elektronisch uitwisselen van gegevens, de zorgverstrekking en de uitslagen goed georganiseerd is en dit beschikbaar is voor de verschillende zorgverleners dit tot gevolg zal hebben dat de kwaliteit van de zorg en de continuïteit van de zorgverstrekking zal toenemen. De tweede doelstelling spreekt voor zich: indien de elektronische uitwisseling van bovenstaande gegevens de kwaliteit van de gezondheidszorg doen toenemen, zal de veiligheid van de patiënt op zijn beurt toenemen. De derde doelstelling betekent dat een gunstig verloop van elektronische processen en toegang tot de gegevensbanken tijdsinstaat zal opleveren. Dit is immers logisch, omdat er veel tijd kan bespaard worden door het feit dat veel papierwerk wegvalt. Dit is ook gunstig voor de wachttijden van de patiënten. Tot slot zal ook het gezondheidsbeleid erop vooruitgaan indien de vierde doelstelling zal verwezenlijkt worden. Het gezondheidsbeleid is afhankelijk van wetenschappelijk onderzoek en analyses. Dit zal vlotter verlopen indien men kan gebruik maken van vlot toegankelijke elektronische gegevens over de patiënten.²¹¹

²⁰⁸ S. CALLENS en J. PEERS, "Organisatie van de gezondheidszorg", Antwerpen, Intersentia, 2008, 348.

²⁰⁹ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 57.

²¹⁰ Wet 21 augustus 2008 houdende oprichting en organisatie van het eHealth-platform en diverse bepalingen, BS 13 oktober 2008.

²¹¹ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 56.

228. In art. 5 worden de opdrachten van het eHealth-platform opgesomd. Ze bestaan o.a. uit het vastleggen van functionele en technische normen, het nagaan of softwarepakketten voor het beheer van elektronische patiëntendossiers voldoen aan die normen, het beheren en ontwikkelen van elektronische basisdiensten die de actoren in de gezondheidszorg ondersteunen enz. Art. 13 van de eHealthwet bepaalt overigens dat de gegevens die worden meegedeeld op het platform dezelfde wettelijke bewijswaarde genieten als wanneer zij op een papieren drager zouden ter kennis zijn gebracht.

229. Bij het ontwikkelen van het eHealth-platform heeft de wetgever veel aandacht geschonken aan de veiligheid van de informatie, bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de transparantie voor de patiënt bij het uitwisselen van zijn/haar gezondheidsgegevens. Voor de veiligheid van de informatie heeft men het platform uitgerust met een systeem dat de toegang tot de gegevens beheert en welke hulpverleners in welke omstandigheden en onder welke voorwaarden met elkaar kunnen communiceren. Dit systeem kreeg de naam *hub-* en *metahub*project toebedeeld.²¹² Het systeem werkt via een akkoord met de patiënt dat bepaalt bij welke zorgverleners en instellingen het mogelijk is om elektronische gegevens over de patiënt te kunnen raadplegen.²¹³ Het is de bedoeling om deze regionale en lokale uitwisselingsgegevens van de *hubs* met elkaar in verbinding te brengen. Dit biedt een zorgverlener de mogelijkheid om de gegevens van een bepaalde patiënt terug te vinden en te raadplegen. Dit zou moeten lukken ongeacht de plaats waar de documenten zijn opgeslagen en ongeacht de plaats waar de zorgverlener zich aanmeldt in het systeem.²¹⁴

230. Als we de website van eHealth bezoeken zien we dat er vijf verschillende *hubs* bestaan. Ze worden regionaal georganiseerd vanuit Antwerpen (ARH), Gent (COZO), Leuven (VZNHUB), Brussel (Abrumet) en Wallonië (RSW). Via één van deze hubs is het dus niet enkel mogelijk om toegang te krijgen tot de aangesloten ziekenhuizen, maar ook om via de centrale *metahub* informatie op te vragen van andere hubs waarbinnen de patiënt in kwestie gekend is.²¹⁵ Het is dus m.a.w. mogelijk voor een arts om via één *hub* informatie op te vragen uit alle vijf hubs.

231. Een transparantiemaatregel die eveneens bijdraagt aan een hoger veiligheidsniveau betreft het systeem van de *loggings*, zoals bepaald in art. 5, 4°, a. Via deze *loggings* is het mogelijk om na te gaan welke gegevens over welke patiënt op welk ogenblik aan welke actor in de gezondheidszorg werden meegedeeld. Deze maatregel komt eveneens tegemoet aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.²¹⁶

232. Een andere maatregel die de bescherming van de persoonlijke levenssfeer bevordert is het feit dat de patiënt zijn toestemming moet geven voordat zijn elektronische gezondheidsgegevens kunnen worden uitgewisseld. Die instemming dient geïnformeerd te gebeuren.

²¹² T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 59-60.

²¹³ Art. 5, 4°, b Wet eHealth-platform.

²¹⁴ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 59-60.

²¹⁵ X, "Hubs en metahub. Uitwisselingssysteem voor medische gegevens tussen zorgverleners", 14 maart 2016, <https://www.ehealth.fgov.be/nl/zorgverleners/online-diensten/hubs-metahub>.

²¹⁶ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 60.

Dit betekent dat de patiënt krachtens de Wet Verwerking Persoonsgegevens op de hoogte moet worden gebracht van de identiteit van de verantwoordelijke voor de verwerking van de gegevens. Men heeft lang gediscussieerd of deze toestemming al dan niet schriftelijk moest gebeuren. Men heeft geoordeeld dat men een duidelijke keuze moet maken tussen het *opt-insysteem* of het *opt-outsysteem*. *Opt-in* betekent dat de gegevensuitwisseling enkel kan plaatsvinden indien de patiënt uitdrukkelijk hiermee heeft toegestemd, terwijl een *opt-outsysteem* impliceert dat een gegevensuitwisseling enkel is verboden indien de patiënt zich hiertegen heeft verzet. Bij een *opt-insysteem* is het nadeel gelegen in het feit dat de toestemming dient te worden gegeven door elke patiënt afzonderlijk. Een *opt-outsysteem* heeft als voordeel dat van bij de start reeds de gegevens van een groot aantal patiënten kunnen worden verwerkt. Het nadeel van dit systeem is dat de toestemming kan gezien worden als een fictie, aangezien veel patiënten misschien niet op de hoogte zijn van de gegevensuitwisseling of het systeem niet begrijpen.

233. De Federale Commissie "Rechten van de patiënt" heeft in kritiek geuit op de veronderstelde toestemming. De commissie gaf aan dat elke toestemming door de patiënt schriftelijk moet zijn om de patiënt voldoende te informeren en meer aandacht te besteden aan de actieve toestemming. Krachtens het zelfbeschikkingsrecht kan de patiënt zijn toestemming beperken tot bepaalde gezondheidsgegevens en tot bepaalde zorgverleners. Het is immers niet ondenkbaar dat een patiënt bepaalde gevoelige gegevens niet wil prijsgeven. In zowel het *opt-insysteem* als het *opt-outsysteem* heeft de patiënt de mogelijkheid om zijn toestemming steeds in te trekken.²¹⁷

²¹⁷ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 61-63.

Afdeling 4: Inzage in het patiëntendossier

§1. Recht op inzage

234. In het verleden was het recht op inzage in het patiëntendossier problematische geregeld. De zorgverlener was niet verplicht om de patiënt inzage te verlenen of afschriften ter beschikking te stellen. Oud art. 42 van de Code van Geneeskundige Plichtenleer bepaalde dat de arts enkel op vraag van de patiënt of wanneer hij het zelf nuttig acht in het belang van de patiënt objectieve gegevens uit het dossier *mag* meedelen. Ondertussen werd in 2016 het artikel aangepast. Nu bepaalt het artikel dat de arts de patiënt helpt bij de uitoefening van zijn recht op inzage.²¹⁸ In art. 9, §2 van de Wet Patiëntenrechten werd uiteindelijk uitdrukkelijk bepaald dat de patiënt geniet van een inzagerecht van zijn patiëntendossier.

235. Bovenstaand artikel verleent een rechtstreeks inzagerecht aan de patiënt. Het kan worden uitgeoefend zonder tussenkomst van een derde, zoals bv. een beroepsbeoefenaar. De reden hiervoor is dat de wetgever de positie van de patiënt wenste te versterken i.g.v. conflicten. De patiënt zou op deze manier meer op gelijke voet komen te staan met de beroepsbeoefenaar en dreigende conflicten kunnen op deze manier worden voorkomen. Het rechtstreeks inzagerecht dient ook ter bescherming van het privéleven van de patiënt, omdat hij de gegevens kan controleren. Indien het inzagerecht onrechtstreeks werd geregeld, zou dit ook onrust kunnen opwekken bij een patiënt.

236. Bij de parlementaire besprekingen uitte men kritiek op deze rechtstreekse inzage. Men vreesde dat beroepsbeoefenaars dubbele dossiers zouden aanmaken met persoonlijke notities en dat sommige patiënten de informatie niet zouden begrijpen of zouden ervaren als kwetsend. De memorie van toelichting verklaarde dat de vrees voor dubbele dossiers onterecht was, aangezien alle essentiële gegevens in het dossier moeten worden opgenomen. In art. 9 wordt eveneens bepaald dat persoonlijke notities van de beroepsbeoefenaar of gegevens met betrekking tot derde niet tot het inzagerecht van de patiënt behoren.

237. De Nationale Raad Orde der Geneesheren maakte de aanwezigheid van de arts die het dossier heeft opgesteld verplicht. Aangezien de Wet Patiëntenrechten hier geen melding van maakt, kan dit de patiënt niet worden opgedrongen.²¹⁹

§2. Inhoud van het inzagerecht

238. Het inzagerecht betreft niet enkel een rechtstreeks recht, maar ook een volledig inzagerecht. Dit betekent dat de patiënt alle gegevens en stukken die deel uitmaken van zijn dossier moet kunnen inkijken, hoewel uitzonderingen mogelijk zijn. Het valt toe te juichen dat het een volledig inzagerecht betreft, aangezien het nu onmogelijk is voor de arts om een selectie te maken van gegevens die de patiënt wel en niet mag zien.²²⁰

²¹⁸ X, "Code van geneeskundige plichtenleer: inhoud", 14 maart 2016, <https://www.ordomedic.be/nl/code/inhoud/>.

²¹⁹ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 65-68.

²²⁰ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 70.

239. Onder dit inzagerecht valt ook de mogelijkheid om te controleren wie inzage had in zijn eigen dossier. Dit kan men verantwoorden o.b.v. twee redenen. Ten eerste heeft het Europees Hof van de Rechten van de Mens²²¹ geoordeeld dat de bescherming van persoonsgegevens van fundamenteel belang is in het kader van de bescherming van het privéleven, zoals bepaald in art. 8 EVRM. Een verpleegster kreeg de diagnose van hiv gesteld in hetzelfde Finse ziekenhuis waar ze werkte. Na een tijdje vermoedde ze dat haar collega's op de hoogte waren van de diagnose en kaartte ze dit aan bij haar behandelende arts. Het register van het ziekenhuis werd geamendeerd, zodat vanaf dat moment enkel de behandelende artsen toegang hadden tot de dossiers. Haar tijdelijke werkovereenkomst werd niet vernieuwd. Later diende ze klacht in om te laten onderzoeken wie haar patiëntendossier had ingekeken. Slechts de laatste vijf consultaties van het dossier werden vermeld en deze informatie was verwijderd bij de archivering.

240. De tweede reden om dit mogelijk te maken is bepaald in art. 10 van de Wet Verwerking Persoonsgegevens. Dit artikel bepaalt dat men het recht heeft om kennis te hebben van de identiteit van de verantwoordelijke voor de verwerking van de eigen gegevens. Ook in het medisch recht is dit niet anders en zal een patiënt dit recht hebben. Het is belangrijk voor een patiënt om te weten dat zijn medische gegevens strikt vertrouwelijk zijn en dat onbevoegde persoon geen kennis kunnen krijgen van die gegevens. Indien een patiënt tot de conclusie komt dat een onbevoegd persoon inzage heeft gehad in zijn patiëntendossier kan men actie ondernemen tegen die persoon. Zoals hierboven bepaald, betreft het een schending inzake het privéleven o.b.v. art. 8 EVRM en o.b.v. de Wet Verwerking Persoonsgegevens, aangezien zo'n voorval niet kan geplaagd worden onder de uitzonderingen uit art. 7. Het is natuurlijk ook mogelijk om via buitencontractuele weg een vordering in te stellen. De persoon in kwestie heeft niet gehandeld als een normaal zorgvuldig persoon en begaat een fout in het kader van art. 1382 B.W. Indien blijkt dat de overtreder een beroepsbeoefenaar betreft, is het eveneens mogelijk om deze persoon tuchtrechtelijk te vervolgen.²²²

241. Zoals eerder bepaald, maken de persoonlijke notities geen deel uit van het rechtstreekse inzagerecht van de patiënt. Zowel de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren als de rechtsleer zijn het erover eens dat de persoonlijke notities geen medische gegevens van de patiënt uitmaken. Dit is een rare zienswijze, aangezien het inzagerecht van het dossier een algemeen en volledig inzagerecht betreft. Daarom zou het mogelijk moeten zijn voor de patiënt om ook die notities te kunnen inkijken. In de memorie van toelichting werd een variatie aangebracht. Die definieerde de persoonlijke notities zeer eng. Dit zouden aantekeningen zijn die de beroepsbeoefenaar enkel voor eigen gebruik heeft aangemaakt en voor anderen nooit toegankelijk zijn. Het kan gaan om persoonlijke ideeën, denkpistes, hypothesen, geheugensteuntjes enz. Wanneer de beroepsbeoefenaar deze notities echter deelt met een collega zullen zij hun exclusief karakter van persoonlijke notities verliezen en kunnen zij bijgevolg niet worden uitgesloten van het inzagerecht.²²³

²²¹ EHRM 17 juli 2008, nr. 20511/03, *I v. Finland*.

²²² T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 72-74.

²²³ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 93-94.

242. Ook gegevens van derden zijn uitgesloten van het recht op inzage en afschrift van de patiënt. De verklaring hiervoor is de zwijgplicht of het beroepsgeheim. Het is jammer dat de wet of de parlementaire stukken geen toelichting geven bij de term "gegevens van derden". In het kader van bepaalde behandelingen is het niet ondenkbaar dat gegevens van derden terechtkomen tussen de gegevens van de patiënt in kwestie (Bv. Gezinstherapie, zwangerschap). Het is in dat geval onmogelijk dat de patiënt via het elektronisch patiëntendossier kan inkijken via de pc indien gegevens van derden worden vermeld. Dit kan opgelost worden door een afschrift te voorzien van het dossier zonder die gegevens of met de gegevens doorgestreept.²²⁴

§3. Wie heeft recht op inzage?

243. In de eerste plaats komt het recht op rechtstreekse inzage van het patiëntendossier logischerwijze toe aan de patiënt zelf. Het is daarbuiten ook mogelijk voor de patiënt om het inzagerecht te delegeren aan een vertrouwenspersoon of indien de patiënt wilsonbekwaam is, kan ook een vertegenwoordiger het patiëntendossier van de wilsonbekwame patiënt inkijken. Daarnaast bestaat ook een inzagerecht bij het overlijden van een patiënt.

244. De patiënt zelf is dus de voornaamste persoon die recht heeft op inzage in zijn dossier. Men kan zich dus de vraag stellen of het mogelijk zou moeten zijn voor de patiënt om zijn eigen medisch dossier van thuis uit online te kunnen bekijken. Het probleem is echter dat er bepaalde wettelijke beperkingen bestaan die dit bemoeilijken. Zo is er enerzijds het feit dat de strikt persoonlijke notities en gegevens van derden niet tot het inzagerecht behoren. Daarnaast is het ook mogelijk dat de arts de therapeutische exceptie heeft toegepast, zoals bepaald in art. 7, §4 van de Wet Patiëntenrechten. Deze regeling houdt in dat het mogelijk is voor de arts om bepaalde informatie niet mee te delen aan zijn patiënt. Hij moet dit kunnen rechtvaardigen op basis van twee voorwaarden. Ten eerste moet het risico bestaan dat het meedelen van deze informatie aan de patiënt een klaarblijkelijk ernstig nadeel zou kunnen berokkenen aan diens gezondheid en ten tweede moet de arts dit hebben overlegd met een andere beroepsbeoefenaar. In dat geval dient hij een schriftelijke motivering toe te voegen aan het patiëntendossier en dient hij de aangewezen vertrouwenspersoon van de patiënt hiervan op de hoogte te brengen.²²⁵ Bijgevolg is het niet mogelijk voor de patiënt om zelf inzage te verkrijgen van zijn dossier, maar dient dit te gebeuren via een door hem aangewezen beroepsbeoefenaar.²²⁶

245. Ook betreffende het patiëntendossier stellen we ons de vraag of de patiënt de mogelijkheid moet hebben om thuis zelf zijn elektronisch patiëntendossier in te kijken. Het is ten eerste nog maar de vraag of hij de gegevens wel correct zal interpreteren zonder bijzijn van een arts. We mogen ook niet vergeten dat het dossier in de eerste plaats een werkinstrument is. Indien de patiënt van thuis uit het dossier steeds online kan raadplegen en de vorderingen kan meevolgen, bestaat het risico dat de arts niet meer alle informatie in het dossier zal plaatsen.

²²⁴ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 95-96.

²²⁵ A. VIJVERMAN, "Het elektronisch medisch dossier: Praktische en juridische knelpunten. Draaiboek EMED", Intersentia, Antwerpen, 2013, 52-53.

²²⁶ Art. 9, §2 *in fine* Wet Patiëntenrechten.

De Nationale Raad heeft in een advies gewezen op de gevaren van een rechtstreekse online inzage door de patiënt. De Raad wees o.a. op de risico's die hierboven bepaald werden en voegde daar nog het risico aan toe dat men alert moet zijn dat bepaalde patiënten door derden onder druk kunnen worden gezet om de inhoud van het dossier mee te delen (Art. 9, §3 Wet Patiëntenrechten). Het is dan ook steeds mogelijk om het patiëntendossier af te drukken en in dat geval is er geen arts die de patiënten hiervoor kan behoeden.²²⁷

246. Indien men hier in de toekomst toch werk van wil maken, moet men zeker rekening houden met de risico's die de Nationale Raad naar voor heeft geschoven. Men zou de problemen wel kunnen vermijden door een drietal oplossingen: het vooraf melden dat de patiënt thuis niet wordt bijgestaan door een arts in tegenstelling tot wanneer dit gebeurt in het ziekenhuis, ervoor zorgen dat de persoonlijke notities van de beroepsbeoefenaar en de gegevens betreffende derden niet worden vermeld in het dossier en het uitwerken van een systeem waarbij de patiënt van thuis uit toestemming moet vragen van elke behandelende arts.²²⁸

247. Het recht op inzage kan eveneens worden uitgevoerd via een vertrouwenspersoon van de patiënt. De patiënt kan ervoor kiezen om zich te laten bijstaan door deze persoon of het volledige recht aan hem te delegeren. Dit verzoek dient schriftelijk te worden geformuleerd conform artikel 9, §2 Wet Patiëntenrechten. De identiteit van de vertrouwenspersoon moet worden vermeld zodat er geen betwisting kan ontstaan over de persoon van de vertrouwenspersoon. De patiënt kan er ook voor kiezen om een beroepsbeoefenaar aan te wijzen als vertrouwenspersoon. Krachtens de Wet Patiëntenrechten heeft deze beroepsbeoefenaar eveneens toegang tot de persoonlijke notities.²²⁹ Dit is een rare beslissing aangezien deze persoonlijke notities, die niet openstaan voor de patiënt, in principe ook niet toegankelijk mogen zijn voor andere beroepsbeoefenaars.

248. De patiënt is vrij om te kiezen wie voor hem zal optreden als vertrouwenspersoon. Hij kan een familielid, een vriend, een kennis, maar ook een derde aanduiden om zijn vertrouwenspersoon te zijn. Het is ook mogelijk om te kiezen voor een beroepsbeoefenaar, zoals in de hypothese hierboven aangegeven. In principe kan de patiënt er zelfs voor kiezen om de hoofdgeneesheer aan te stellen als vertrouwenspersoon. Dit lijkt echter moeilijk verenigbaar met de belangen die deze laatste dient te behartigen in het kader van zijn werkzaamheden, maar de Wet Patiëntenrechten heeft evenwel geen verbodsbepaling opgenomen.²³⁰

249. Indien de inzage gebeurt door een vertegenwoordiger denken we meteen aan de situatie van een minderjarige patiënt. Bij minderjarige kinderen worden de rechten uitgevoerd door de ouders of de voogd. Er bestaat wel een verdeeldheid in de rechtsleer over of de ouders samen moeten of individueel kunnen optreden. Een eerste strekking pleit ervoor om zo dicht mogelijk bij de regeling van de Wet Patiëntenrechten te blijven.

²²⁷ A. VIJVERMAN, "Het elektronisch medisch dossier: Praktische en juridische knelpunten. Draaiboek EMED", Intersentia, Antwerpen, 2013, 53-54.

²²⁸ A. VIJVERMAN, "Het elektronisch medisch dossier: Praktische en juridische knelpunten. Draaiboek EMED", Intersentia, Antwerpen, 2013, 54-56.

²²⁹ Art. 9, §2 Wet Patiëntenrechten.

²³⁰ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 90-92.

Artikel 12 bepaalt dat bij minderjarige patiënten de rechten worden uitgevoerd door de ouders die het gezag over de minderjarige uitoefenen of de voogd. Een andere (populairdere) strekking acht het voldoende dat één ouder een verzoek indient om het dossier van de minderjarige patiënt te zien. Wanneer we kijken naar het Burgerlijk Wetboek volstaat het dat één ouder die het toezicht heeft over de minderjarige individueel kan optreden. Artikel 373 B.W. bepaalt dat de samenlevende ouders gezamenlijk het gezag uitoefenen, maar t.o.v. derden te goeder trouw wordt elke ouder vermoed te handelen met instemming van de andere ouder indien die alleen handelt. Krachtens art. 374, §1 lid 2 B.W. is het ook mogelijk dat de jeugdrechtbank één van de ouders toestemming verleent om alleen op te treden voor bepaalde handelingen. Indien beide ouders niet samen leven kunnen zij elk inzage vragen in het dossier omdat hetzelfde vermoeden van art. 373 B.W. geldt.

250. Twee belangrijke elementen waar men rekening mee moet houden bij de vertegenwoordiging van minderjarige patiënten zijn in de eerste plaats de leeftijd en maturiteit van de patiënt en in de tweede plaats de mogelijkheid tot redelijke beoordeling van de eigen belangen. De leeftijd en maturiteit spelen een rol bij de betrokkenheid van de minderjarige bij de uitoefening van zijn rechten. De minderjarige patiënt moet betrokken worden bij het inzagerecht, maar men moet eveneens zoveel mogelijk rekening houden met het standpunt van de minderjarige. Indien de patiënt in de mogelijkheid is om de eigen belangen op een redelijke manier te beoordelen, kan deze minderjarige de eigen patiëntenrechten zelf uitoefenen. Of de patiënt over deze mogelijkheid beschikt, wordt beslist door de beroepsbeoefenaar. Indien hij/zij voldoende rijp is kan een zelfstandige inzage in het dossier worden verleend, maar worden belangrijke beslissingen (zoals het al dan niet instemmen met een risicovolle ingreep) nog niet bij de patiënt gelegd.²³¹

251. Verder wordt nog onderscheid gemaakt tussen enerzijds het inzagerecht van de verlengd minderjarige en onbekwaam verklaarde personen en anderzijds de wilsongeschikte meerderjarige personen. Voor de eerste categorie worden de rechten, net zoals bij de minderjarige patiënt, uitgeoefend door de ouders of voogd. Zij worden eveneens betrokken bij de uitoefening van het recht op inzage, in de mate dat het begripsvermogen dit toelaat. De tweede categorie betreft de personen die bewusteloos, dement, onder narcose, ... zijn.²³² Op deze laatste categorie wordt in het kader van deze masterthesis niet verder ingegaan.

252. De laatste mogelijke situatie, is de uitoefening van het inzagerecht in het patiëntendossier van een overleden patiënt. Art. 9, §4 van de Wet Patiëntenrechten bepaalt dat de echtgenoot, wettelijk samenwonende partner, partner en bloedverwanten tot en met de tweede graad een verzoek mogen formuleren. Er zijn vier voorwaarden waar zij cumulatief dienen aan te voldoen opdat zij inzagerecht krijgen in het patiëntendossier: Slechts de partijen van art. 9, §4 kunnen een verzoek doen, het is een onrechtstreekse inzage die moet gebeuren via een beroepsbeoefenaar, het verzoek moet voldoende worden gemotiveerd en gespecificeerd en de overleden patiënt mag zich hier niet uitdrukkelijk tegen hebben verzet.

²³¹ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 80-83.

²³² T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 84.

253. De eerste voorwaarde houdt in dat slechts de personen uit art. 9, §4 de mogelijkheid hebben om een verzoek in te dienen tot inzage van het patiëntendossier. Het verbod werd ingevoerd om het recht op het privéleven van de patiënt te eerbiedigen. De vraag of een goede vriend het dossier mag inkijken moet positief beantwoord worden, aangezien een seksuele relatie geen verplichting is bij een wettelijke of feitelijke samenwoning. Het valt wel te betreuren dat wanneer de patiënt geen familie of goede vrienden meer heeft geen verzoek tot inzage kan verleend worden.

254. De tweede voorwaarde betekent dat enkel een door de nabestaande aangewezen beroepsbeoefenaar het dossier kan inkijken. Dit kan verklaard worden door het feit dat deze beroepsbeoefenaar nuttige informatie geven bij het dossier. Het is wel eigenaardig dat de ouders van een minderjarige patiënt het dossier rechtstreeks kunnen inkijken en dat dit na het overlijden van het kind niet meer zo is. Het rechtstreeks inzagerecht vervalt en maakt plaats voor een onrechtstreeks inzagerecht via de beroepsbeoefenaar. Het is wel mogelijk voor de nabestaanden om aan de beroepsbeoefenaar te vragen om een verslag te maken en dit aan hun te overhandigen.

255. De derde voorwaarde betreffende het voldoende gemotiveerd en gespecificeerd verzoek tot inzage is ingegeven om de privacy van de patiënt te beschermen. Slechts wanneer de verzoekende partij een zwaarwichtig belang heeft dat opweegt tegen het recht op privacy van de overleden patiënt kan de inzage worden verleend. Het is echter de vraag wanneer een verzoek voldoende gemotiveerd en gespecificeerd is. De specificatie van het verzoek is belangrijk voor het inzagerecht op zich. Het inzagerecht is immers beperkt tot de gegevens die in verband staan met de door de nabestaanden opgegeven reden.

256. De laatste voorwaarde houdt in dat de patiënt zich niet uitdrukkelijk heeft mogen verzet tegen de inzage. Aangezien deze informatie betrekking heeft op het privéleven van de patiënt is het niet verwonderlijk dat dit tot de mogelijkheid van de patiënt behoort. Het verzet van de patiënt moet niet met redenen omkleed zijn.²³³

§4. Wachttermijn, frequentie en kostprijs

257. De regeling betreffende hoe vaak men het dossier mag inkijken en wat de wachttermijn is om te mogen inkijken is afhankelijk op welke wet men zich baseert. De Wet Patiëntenrechten toont inzake deze materie opnieuw dat het een patiëntvriendelijke regeling betreft.

258. Inzake de wachttermijn bepaalt de Wet Patiëntenrechten dat de patiënt ten laatste binnen vijftien dagen na zijn verzoek inzage moet verkrijgen tot het patiëntendossier.²³⁴ Als we kijken naar de Wet Verwerking Persoonsgegevens zien we dat de beroepsbeoefenaar onder deze regeling meer tijd krijgt om de gegevens te verschaffen. Onder deze wet krijgt de verzoeker het recht tot inzage ten laatste binnen vijfenveertig dagen na ontvangst van het verzoek.²³⁵

²³³ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 100-106.

²³⁴ Art. 9, §2 Wet Patiëntenrechten.

²³⁵ Art. 10, §1, d Wet Verwerking Persoonsgegevens.

Er is één uitzondering op de regel van vijftien of vijfenveertig dagen waarbinnen men inzage moet hebben verleend aan de verzoeker: de verwerking van gegevens voor medisch-wetenschappelijk onderzoek. De gegevens moeten voldoen aan de zes voorwaarden uit artikel 10, §2 van de Wet Verwerking Persoonsgegevens vooraleer zij vallen onder deze regeling. Indien blijkt dat de gegevens voldoen aan bovenstaande voorwaarden wordt het inzagerecht uitgesteld.

259. Inzake de frequentie van het inzagerecht komt de Wet Patiëntenrechten opnieuw als de meest gunstige regeling naar boven. De wet bepaalt bv. geen maximum aantal mogelijkheden tot inzage en kent dus in principe een onbeperkt recht op inzage toe. Het is enkel mogelijk om een aanvraag tot inzage te weigeren indien aan de voorwaarden van rechtsmisbruik is voldaan. Indien de patiënt geen redelijk en toereikend belang heeft bij het uitoefenen van zijn recht op inzage kan het recht op inzage worden ingeperkt.²³⁶ In de Wet Verwerking Persoonsgegevens wordt een beperktere regeling beschreven. Art. 10, §3 van de wet bepaalt dat slechts een mogelijkheid tot inzage moet worden toegekend na het verstrijken van een redelijke termijn, te rekenen van de dagtekening van een vroegere aanvraag van dezelfde persoon waarop is geantwoord of van de dagtekening waarop de gegevens ambtshalve werden meegedeeld.

260. De Wet Patiëntenrechten biedt de beroepsbeoefenaars de mogelijkheid om de patiënt om een vergoeding te vragen. Deze vergoeding kan overeenkomen met de reële kost van de tijd van het kopiëren en het papier. Voor de loutere inzage van het patiëntendossier is geen mogelijkheid ingevoerd. In principe dient de inzage kosteloos te gebeuren. Indien de patiënt bijkomende informatie wenst van de beroepsbeoefenaar is het wel mogelijk voor de beroepsbeoefenaar om ereloon aan te rekenen. Het is ook mogelijk om kosten aan te rekenen overeenkomend met werkelijk gemaakte kosten die kunnen worden aangetoond (Bv. Verplaatsingskosten).²³⁷

§5. Inspiratie voor het e-strafdossier?

261. In het kader van de vorm van het e-dossier lijkt het een goed idee om ook te voorzien in een keuzerecht tussen een papieren en elektronisch dossier in het strafrecht. Zoals reeds eerder aangegeven in de afweging van de voor- en nadelen van het invoeren van een elektronisch strafdossier zijn er omstandigheden die situaties gunstig maken om voor de elektronische vorm van het dossier te kiezen en zijn er tevens omstandigheden die deze keuze minder interessant maken of bemoeilijken. In het medisch recht komt dit keuzerecht dus toe aan de bewaarder van het dossier (de zorginstelling of de beroepsbeoefenaar). Deze laatste heeft de leiding over de behandeling van de patiënt en is dus de meest geschikte persoon om deze keuze te maken. Indien zo'n keuzerecht zou worden ingevoerd in het strafrecht moet dit keuzerecht ook in de handen gelegd worden van de leider van het strafrechtelijk onderzoek. Het is dan afhankelijk van het soort onderzoek dat aan de gang is om te bepalen aan wie het keuzerecht toekomt.

²³⁶ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 74-75.

²³⁷ T. VANSWEEVELT en F. DEWALLENS, "Het patiëntendossier", Antwerpen, Intersentia, 2011, 79.

Indien er sprake is van een opsporingsonderzoek zou de keuze bij het parket liggen en indien een gerechtelijk onderzoek aan de gang is, zou de keuze moeten worden gemaakt door de onderzoeksrechter. Aangezien zij de leiding hebben over het onderzoek kan van hun worden verwacht om steeds de meest passende vorm van het dossier te kiezen, rekening houdend met de concrete gegevens van het onderzoek.

262. Als we in het kader van het eHealth-platform terugkoppelen naar het elektronisch strafdossier lijkt een soortgelijk platform met bijbehorend systeem van de *hubs* en de centrale *metahub* een interessante mogelijkheid voor justitie. Het systeem zou het mogelijk maken om op een zeer eenvoudige en snelle manier strafdossiers uit te wisselen d.m.v. de verschillende *hubs*. Men zou eventueel een *hub* kunnen creëren per gerechtelijk arrondissement en deze met elkaar verbinden. Indien het ook voor de actoren in het strafrecht mogelijk zou zijn om, ongeacht de plaats waarvan men de centrale *metahub* consulteert, informatie op te vragen van de andere *hubs* zou dit de werklast aanzienlijk verminderen. Ook het systeem van de *loggings* zou niet mogen ontbreken. Men kan op deze manier steeds nagaan wie het strafdossier in kwestie van welke locatie heeft opgevraagd. Indien het strafdossier werd gemanipuleerd, kan men meteen nagaan via welke *hub* en vanuit welke locatie dit is gebeurd. Op deze manier kan men de dader sneller op het spoor komen.

263. Er werd onderzocht of men de mogelijkheid zou moeten creëren voor de patiënt om thuis online zijn eigen medisch dossier te raadplegen. Het werd al snel duidelijk dat dit geen makkelijke opgave zou zijn en dat er veel elementen contra zijn door de risico's van deze mogelijkheid. Het is dan nog maar de vraag of dit wél wenselijk zou zijn voor het elektronisch strafdossier. Indien het elektronisch strafdossier zou ingevoerd worden, is het misschien een stap te ver om de burger de mogelijkheid te bieden om het dossier bij zijn thuis online in te kijken (zie randnr. 70). Wat wel een mogelijkheid is (zoals reeds eerder aangegeven) is om deze mogelijkheid door te voeren in de gevangenissen. Dit zou het mogelijk maken voor de gedetineerden om hun strafdossier online in te kijken in de gevangenis. De voordelen van het idee werden reeds eerder opgesomd (randnr. 60).

Conclusie

264. Zoals U hierboven reeds heeft gelezen, kunnen we verschillende conclusies trekken uit deze masterscriptie. In de eerste plaats werd een afweging gemaakt tussen de voor- en nadelen van de invoering van een elektronisch strafdossier. De voornaamste voordelen van een elektronisch strafdossier zijn het gemak van het bewaren en uitwisselen van digitale gegevens en het verminderen van de werklust. De belangrijkste nadelen aan het elektronisch dossier zijn de veiligheidsrisico's, mogelijke technische storingen, kostprijs en de beperkingen van digitalisatie. Vooral het laatste nadeel zorgt mijns inziens voor de grootste problemen. Het is dan nog maar de vraag of het haalbaar is om volledig over te stappen naar uitsluitend elektronische dossiers. Eén van de mogelijke oplossingen is het bijhouden van zowel een elektronisch als een klassiek dossier, maar dit kan zorgen voor extra werklust. Een andere oplossing is het standaard invoeren van een elektronisch dossier voor elke zaak, maar met uitzonderingen. Zo kunnen de elementen van het strafdossier die niet vatbaar zijn voor digitalisatie nog steeds worden bijgehouden op de klassieke manier.

265. De meeste Vlaamse advocaten staan positief tegenover het invoeren van een elektronisch dossier. De statistiek die mij persoonlijk het meest verbaast, is dat 85% van de advocaten naast het elektronisch dossier toch nog een apart papieren dossier wenst te behouden. Ook deze statistiek brengt ons bij de vraag of het wel verstandig is om in de toekomst uitsluitend gebruik te maken van een elektronisch dossier. Dit brengt ons opnieuw bij de mogelijke oplossing om zowel een elektronisch als een traditioneel dossier te bewaren.

266. Wat de hedendaagse initiatieven betreft, werd snel duidelijk dat er aan initiatieven geen gebrek is. Ondanks het grote enthousiasme is het Phenix project ten gronde gegaan. Hoewel het Phenix project geen succes is geworden, zie ik toch nog elementen die ik opnieuw zou verwerken in het toekomstige systeem. Eén van de nadelen van een elektronisch dossier is het risico op technische storingen. De Phenix wetten bevatten reeds een regeling hieromtrent door stoornissen te classificeren als overmacht. Ook de procedure i.v.m. het tijdstip van elektronische handelingen is mijns inziens een goede regeling.

267. Een andere bepaling uit de Phenix wetten die opnieuw één van de mogelijk nadelen buitenspel zou zetten, is de mogelijkheid van de procureur des Konings in het opsporingsonderzoek en de onderzoeksrechter in het gerechtelijk onderzoek om de keuze te maken tussen het opstellen van een elektronisch of papieren dossier. Naarmate dat een onderzoek complexer lijkt, is het misschien aan te raden om te kiezen voor het klassieke dossier, terwijl relatief eenvoudige onderzoeken meer geschikt zijn om te kiezen voor een elektronisch dossier. Aangezien dit steeds *in concreto* moet worden beoordeeld, zijn de procureur des Konings of de onderzoeksrechter als leider van het onderzoek de meest geschikte personen om die keuze te maken.

268. Ondanks het feit dat ook het Cheops project geen voltreffer bleek te zijn, heeft men mijns inziens wel enkele juiste beslissingen genomen. Zo besloot men voor een stapsgewijze benadering te kiezen i.p.v. de allesomvattende benadering van Phenix. Ook inzake de bijbehorende Mach-software besloot men om voor elke rechtbank een soortgelijke software te ontwikkelen. Indien men toch had gekozen om voor elke rechtbank een originele software te ontwikkelen, was dit waarschijnlijk te gecompliceerd.

269. Er waren nog andere kleinere initiatieven: JustScan, JustX (met VAJA) en Sidis Suite. Het initiatief JustScan is mijns inziens de eerste grote stap naar het uiteindelijke elektronisch strafdossier. Hier en daar kreeg het project de opmerking dat het zeer tijdrovend was, maar volgens mij lag de werkdruk vooral het hoogst tijdens de opstartfase. JustX is de centrale databank die alle digitale gegevens van een strafdossier bevat. Deze databank maakt het mogelijk voor de actoren van justitie om op eenvoudige wijze relevante gegevens te raadplegen. Ik denk dat het zeer belangrijk is om verder te investeren in zo'n centrale databank, omdat dit het hart is van het beheren en uitwisselen van elektronische strafdossiers. VAJA is een goed voorbeeld van zo'n centrale databank. De arresten van de hoven en rechtbanken worden in deze databank bewaard. Het is een goed idee om het toepassingsgebied verder uit te breiden naar alle rechtbanken en hoven omdat het reeds op kleine schaal een succes is. Sidis Suite laat tot slot toe aan de actoren van justitie om op eenvoudige en snelle manier de gegevens van gedetineerden te beheren. Ook consult-online (onder JustScan) zet in op elektronische dossiers van gedetineerden. Dit programma laat toe dat ze hun dossier in de gevangenis zelf kunnen raadplegen. Onder de voordelen gaf ik reeds aan dat dit één van de troeven van het elektronisch strafdossier is, aangezien dit het risicovolle transport van gevangenen overbodig maakt.

270. Huidig minister van Justitie Geens heeft de informatisering van het justitieel apparaat gekatapulteerd tot één van zijn hoofddoelen onder zijn ambtstermijn. In de eerste plaats was het nodig om het Strafwetboek en het Wetboek van Strafvordering aan te passen aan de noden van de hedendaagse maatschappij. Hij heeft ervoor gekozen om zijn schouders onder het project te zetten, wat een eerste stap in de juiste richting is. Daarnaast heeft hij ook wetgevend initiatief getoond door de creatie van e-Deposit en e-Box. E-Deposit maakt het mogelijk om elektronische neerleggingen te doen bij een bepaalde rechtbank, terwijl e-Box zorgt voor elektronische communicatie op het gebied van de rechtbanken. Beide systemen werken via een eenvoudige en gebruiksvriendelijke procedure en verklaren het enthousiasme van de Vlaamse advocaten. Indien blijkt dat deze projecten ook op grote schaal succesvol zijn, is dit een grote stap richting de informatisering van justitie en het invoeren van e-dossiers.

271. Als we kijken naar het niveau van digitalisering van de rechtspleging in Nederland is het duidelijk dat Nederland een beter rapport kan voorleggen dan België. In de eerste plaats beschikt Nederland over een sterke wetgevende basis, terwijl het KEI-project zeer ambitieus is. Aangezien men gekozen heeft voor een gefaseerde aanpak valt het af te wachten hoe het project verder evolueert. Op het eerste zicht lijkt alles veelbelovend, maar de zwakke kanten van het systeem zullen pas onthuld worden wanneer het volledig operationeel is.

272. Het beveiligde webportaal "Mijn Rechtspraak" en de bijbehorende digitale rechtspleging zijn duidelijk en gebruiksvriendelijk. Deze eigenschappen zijn belangrijk voor een succesvol project. Het project van de eKantonrechter is eveneens een knap initiatief. Nederland is er reeds in geslaagd om het papier uit de rechtspleging te weren. Hoewel dit slechts een project op kleine schaal betreft, is het de ideale manier om het systeem te testen. Ook hier is het afwachten wat de reacties zijn na de uitbreiding naar complexere zaken. Het binnenkort invoeren van een verplichte digitale procedure zal hieromtrent meer duidelijkheid brengen.

273. Nederland beschikt zelfs over een elektronisch strafdossier. Terwijl dit het einddoel is voor de informatisering in België kunnen onze noorderburen met trots zeggen dat zij reeds hierover beschikken, weliswaar opnieuw met een beperkt toepassingsgebied. Ondanks het feit dat Nederland vertraging heeft opgelopen door de systemen die nog niet op punt staan, lijkt Nederland klaar voor die volgende stap.

274. Tot slot werd de vergelijking gemaakt met het patiëntendossier in de medische sector. In het medisch recht beschikt men reeds over een elektronisch patiëntendossier, maar is het nog steeds mogelijk om te kiezen voor het klassieke papieren dossier. Deze keuze wordt gemaakt door de beroepsbeoefenaar of de zorginstelling. In de Phenix-wetgeving werd eveneens zo'n keuzerecht toegekend aan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter, afhankelijk van het soort onderzoek. Dit betekent dat men in de toekomstige wetgeving betreffende het elektronisch strafdossier zeker zo'n keuzerecht moet invoeren. Als leider van het onderzoek zijn zij de meest geschikte personen om in het kader van het onderzoek te kiezen voor één van beide.

275. Een belangrijk onderdeel van het elektronisch patiëntendossier is het eHealth-platform. Ondanks het feit dat dit platform slechts wordt gebruikt voor het uitwisselen van medische gegevens, zie ik gelijkenissen met de kruispuntbank JustX. De Wet betreffende de oprichting van het eHealth-platform bevat een omvattende regeling van het platform. Een sterk voordeel van de wet is dat veel aandacht wordt besteed aan de veiligheid van informatie en bescherming van de persoonlijke levenssfeer, wat één van de nadelen zou kunnen zijn van een elektronisch dossier. Men heeft eveneens getracht om een zo transparant mogelijke regeling uit te werken door de creatie van het systeem van de loggings. Dit systeem laat toe om na te gaan wie welke informatie in de databank heeft opgevraagd. Het zou een goed idee zijn om een soortgelijke wet met voldoende veiligheidswaarborgen te ontwikkelen voor JustX.

276. Als eindconclusie kunnen we stellen dat België eindelijk vooruitgang boekt na een periode van falen. De informatisering van justitie verloopt stapsgewijs, maar het is voor België beter om kleine weloverwogen stapjes voorwaarts te zetten. Indien men te grote en overhaaste stappen zou nemen, is een nieuwe crisis zoals het Phenix debacle niet ondenkbaar. De hedendaagse initiatieven die minister van Justitie Geens neemt, beginnen stilaan vorm te krijgen. Uiteindelijk zal men nog veel stapjes moeten nemen, zoals het uitbreiden van de e-communicatie en een efficiënte centrale kruispuntbank. Het zou een goed idee zijn om zoals in Nederland kleinschalige initiatieven op poten te zetten en ze op deze manier te testen.

Het inrichten van een digitale rechtbank op kleine schaal (zoals eKantonrechter) en een digitaal strafdossier in een beperkt aantal zaken (zoals Mijn Strafdossier) zijn initiatieven die in België nog ontbreken. In het medische recht zien we dat er reeds een patiëntendossier bestaat. Men zou kunnen argumenteren dat medische kwesties minder ingewikkeld zijn dan strafrechtelijke kwesties, maar dit toont aan dat het niet onmogelijk is om als proefproject een digitaal strafdossier aan te maken voor eenvoudige zaken. Een Belgisch e-strafdossier voor alle strafzaken zal, rekening houdend met de huidige stand van zaken, nog wat langer op zich laten wachten. Men moet er immers voor zorgen dat de nadelen van een elektronisch dossier worden weggewerkt of minstens geminimaliseerd.

Bibliografie

Wetgeving

Internationale wetgeving

Verdrag van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden.

Richtlijn nr. 2012/29/EU van 25 oktober 2012 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

Richtlijn nr. 2016/1148/EG van 6 juli 2016 van het Europees Parlement en de Raad houdende maatregelen voor een hoog gemeenschappelijk niveau van beveiliging van netwerk- en informatiesystemen in de Unie.

Belgische wetgeving

Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 18 maart 1993.

Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporings- en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998.

Wet van 20 oktober 2000 tot invoering van het gebruik van telecommunicatiemiddelen en van de elektronische handtekening in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure, *BS* 22 december 2000.

Wet van 4 juli 2001 tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van strafvordering en tot wijziging van de wet van 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, *BS* 24 juli 2001.

Wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *BS* 26 september 2002.

Wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix, *BS* 1 september 2005.

Wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering, *BS* 7 september 2006.

Wet van 5 augustus 2006 tot wijziging van sommige bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de elektronische procesvoering, *BS* 7 september 2006.

Wet van 10 juli 2008 betreffende de ziekenhuizen en andere verzorgingsinrichtingen, *BS* 7 november 2008.

Wet van 21 augustus 2008 houdende oprichting en organisatie van het eHealth-platform en diverse bepalingen, *BS* 13 oktober 2008.

Wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 maart 2013.

Wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, *BS* 18 juni 2015.

Wet 19 oktober houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 22 oktober 2015.

Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016.

Wet van 4 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie, *BS* 13 mei 2016.

K.B. van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950.

K.B van 2 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van de paramedische beroepen, *BS* 17 augustus 2009.

K.B. van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 22 juni 2016.

M.B. van 30 oktober 2015 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het strafrecht en het strafprocesrecht, *BS* 29 december 2015.

M.B. van 20 juni 2016 tot bepaling van de inwerkingstelling van het e-Box netwerk en het e-Deposit systeem, zoals bedoeld in artikel 10 van het koninklijk besluit van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek, *BS* 22 juni 2016.

Nederlandse wetgeving

Wet van 27 mei 1999 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de regeling van enige bijzondere bevoegdheden tot opsporing en wijziging van enige andere bepalingen, *Stb.* 1999.

Wet van 20 maart 2008 tot afschaffing procureaat en invoering elektronische rol, *Stb.* 2008.

Wet van 1 december 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), *Stb.* 2012.

Wet van 8 maart 2012 tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ter invoering van de elektronische indiening van een dagvaarding, *Stb.* 2012.

Besluit van 13 september 2012 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet versterking positie rechter-commissaris en van de wet van 1 december 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen, *Stb.* 2011.

Wet van 17 februari 2016 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de economische delicten in verband met het gebruik van elektronische processtukken, *Stb.* 2016.

Wet van 13 juli 2016 ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht, *Stb.* 2016.

Wet van 13 juli 2016 ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in hoger beroep en cassatie, *Stb.* 2016.

Invoeringswet vereenvoudiging en digitalisering procesrecht, *Stb.* 2016.

Parlementaire stukken

Memorie van toelichting, *Parl. St. Kamer*, 2004-05, nr. 1701/1, 3.

Memorie van toelichting, *Parl. St. Kamer* 2011-12, nr. 53-2429/001, 15 en 16.

Kamerstukken II 2009/10, 32 468, nr. 3, 19.

Gedachtewisseling met de minister van Justitie over de informatisering van Justitie, *Parl. St. Kamer*, 2015-16, nr. 1447/001, 22.

Rechtspraak

Internationale rechtspraak

EHRM 17 juli 2008, nr. 20511/03, *I v. Finland*.

België

Cass. 11 mei 2004, *T. Strafr.* 2004, 286.

Cass. 28 september 2006, *NJW* 2007, 319.

Arbitragehof 18 juli 1997, nr. 54/97, *BS* 3 oktober 1997.

Nederland

HR 20 december 1926, *NJ* 1927, 85.

HR 7 mei 1996, *NJ* 1996, 687.

CRvB 30 september 2015, ECLI:NL:CRVB:2015:3317, 3.1.

Rechtsleer

Boeken

CALLENS, S. en PEERS, J., *Organisatie van de gezondheidszorg*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 677 p.

CORSTENS, G.J.M. en Prof BORGERS, M.J., *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2011, 980 p.

DESCHEPPER, T., *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 152 p.

GEENS, K., *De sprong naar het recht voor morgen: hercodificatie van de basiswetgeving*, FOD Justitie, 2016, 16.

HAMELINCK, L., DE BRUYCKER, M. en JANSSENS, B., *Onmisbaar openbaar: Een blik op de rol, het belang, de werking en de toekomst van de openbare sector*, Kessel-lo, Academic and Scientific Publishers NV, 2011, 336 p.

HUYSMANS, J., *Legitieme verdediging*, Mortsel, Intersentia, 2017, 958 p.

KEULEN, B.F. en KNIGGE, G., *Strafprocesrecht*, Deventer, Kluwer, 2010, 687 p.

- MAES, G., "Inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek" in VANDEPLAS, A., ARNOU, P. en VAN OVERBEKE, S., *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, 2011, 34 p.
- MINKENHOF, A., *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Kluwer, 2009, 668 p.
- MINTEN, D. en DIJKHOFFZ, W., *Gezondheidsrecht toegepast: Recht voor vroedvrouwen en verpleegkundigen*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 248 p.
- MOUGENOT, D., *Principes de droit judiciaire privé*, Brussel, Groupe de Boeck, 2009, 347 p.
- RAATS, S., *Consistente straftoemeting*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 804 p.
- TAELMAN, P., "Potpourri en het notariaat" in *Rechtskronieken voor het notariaat XXIX*, Brugge, Die Keure, 2016, 52-57.
- TRAEST, P. en DE MEESTER, T., "De Wet Franchimont: Capita selecta voor de rechtspraktijk" in *Gandavus Actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 1-33.
- VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu 2006, 1317 p.
- VANNESTE, C., *De nieuwe statistieken van de jeugdparketten: een belichting van de eerste analyseresultaten vanuit verschillende invalshoeken*, Gent, Academia Press, 2008, 152 p.
- VANNESTE, C., VESENTINI, F., LOUETTE, J. en MINE, B., *De Belgische strafrechtelijke statistieken ten tijde van de informatisering: Uitdagingen en perspectieven*, Gent, Academia Press, 2012, 148 p.
- VANSWEEVELT, T. en DEWALLENS, F., *Het patiëntendossier*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 183 p.
- VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372 p.
- VERSTRAETEN, R., VAN DAELE, D., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 435 p.
- VIJVERMAN, A. *Het elektronisch medisch dossier: Praktische en juridische knelpunten. Draaiboek EMED*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 96 p.
- VRG Alumni, *Recht in beweging*, Antwerpen, Maklu, 2013, 360 p.
- Drs. WINTER, M., *Ontslagzaken in meer dan 270 vragen*, Baarn, Medem, 2015, 135 p.

Tijdschriften

AERTS, B., "Je moet een eigen computer hebben om die van justitie te depanneren", *Juristenkrant* 2011, 8-9.

BAUMGARDT, R.J., FELIX, T. en KELLER, T.J., "Wetgeving: Wet Digitale processtukken Strafvordering", *Delikt en Delinkwent* 2017, 633-639.

BOONEN, R., "Er is geen blauwdruk voor de informatisering van justitie", *Juristenkrant* 2013, 8-9.

BOONEN, R., "2020: Een streefdatum voor een moderne justitie", *Juristenkrant* 2014, 10-11.

BIELEN, S. en MARNEFFE, W., "Digitalisering van de rechtspleging: de perceptie van Vlaamse advocaten", *RW* 2015-16, 1363-1371.

BIELEN, S., MARNEFFE, W., OOMS, A. en VEREECK, L., "De impact van wetgevingskwaliteit op de gerechtelijke achterstand", *TvW* 2013, 305.

DAUW, P. en VOET, S., "Gewijzigd gerechtelijk recht: Wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand", *NJW* 2007, 578-579.

DE COSTER, T., "De inzage in het strafdossier en het statuut van de benadeelde persoon", *NC* 2015, 98-108.

Prof. DE HERT en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en Belgische strafproces naar adversaire systemen?", *Strafblad* 2013, 54-66.

DE RUYVER, B., "Aan uitdagingen geen gebrek! Een analyse van de beleidsintenties van de ministers van Justitie en Buitenlandse zaken", *Panopticon* 2015, 36 (2), 81-82.

FERRAUD-CIANDET, N., "Sécurité et confidentialité des données de santé dans l'Union européenne: Le cadre légal applicable aux dossiers médicaux électroniques nationaux", *JDE* 2009, 12-14.

Dr. JACOBS, M.J., "Digitalisering van burgerlijk en bestuursprocesrecht in Nederland", *Computerrecht* 2015, 6-12.

KEEREMAN, A., "Justitie informatiseren kan met weinig geld", *Juristenkrant* 2010, 3.

KWAAKMAN, N., "De nieuwe wet versterking positie rechter-commissaris", *Trema* 2012, 228-232.

LOOMIS, G., RIES, J-S., SAYWELL, R-M Jr. and TACKER, N.R., "If electronic medical records are so great, why aren't family physicians using them?", *J. Family Practice* 2002, 636.

MAES, E., "Wetgever aansprakelijk voor gerechtelijke achterstand in Brussel", *Juristenkrant* 2006, 1-2.

PETILLION, F., "Actualia", *RABG* 2005, 1435-1440.

REILING, D., "Digitaal procederen wordt normaal", *Computerrecht* 2015, 2-5.

ROZIE, J., VANDERMEERSCH, D., DE HERDT, J., DEBAUCHE, M. en TAEYMANS, M., "Het voorstel van voorontwerp van nieuw boek I Strafwetboek: Na 150 jaar eindelijk tijd om de sprong te wagen", *NC* 2017, 1-9.

VANDEURZEN, J., "Rechterlijke organisatie en bevoegdheid. Organisation judiciaire et compétence: de lege ferenda", *T. Vred.* 2008, 198-199.

VAN BOSSUYT, H. en MAENHOUT, K., "De elektronische procesvoering in Phenix", *RW* 2006-07, 1542-1550.

VAN KAMPEN, P. en HEIN, D., "Strijd om stukken: de Wet processtukken", *NJB* 2013, 72-78.

X, "Wandelgangen", *Juristenkrant* 2011, 14.

X, "Wandelgangen", *Juristenkrant* 2012, 14.

X, "Wandelgangen", *Juristenkrant* 2014, 14.

X, "Wandelgangen", *Juristenkrant* 2015, 14.

X, "Wandelgangen", *Juristenkrant* 2016, 18.

ZAITI, C., "Que devient le projet Phenix? Suite et pas fin...", *JT* 2007, 410.

Online bronnen

BOVÉ, L., "Justitie lukt doorbraak om papiermolen vaarwel te zeggen", 1 maart 2017, (<https://www.koengeens.be/news/2017/03/01/justitie-lukt-doorbraak-om-papiermolen-vaarwel-te-zeggen>).

FOD Justitie, "Protocol: Houdende de taakverdeling in de uitwerking van het Stappenplan CHEOPS-Justitie", 22 maart 2016, (http://www.juridat.be/bccg/docs/protocol_04062008.pdf).

PARRILLI, D.M., "De elektronische procesvoering: stand van zaken in België", 17 maart 2014, (<http://timelex.eu/nl/blog/detail/de-elektronische-procesvoering-stand-van-zaken-in-belgi>).

REILING, D., "KEI: Het wordt menens", 2 mei 2017,
(<http://www.mr-online.nl/kei-wordt-menens/>).

X, "Advocaten krijgen beschikking over digitale strafdossiers", 16 september 2014,
(<http://njb.nl/nieuws/advocaten-krijgen-beschikking-over-digitale.12692.lynkx>).

X, "Code van geneeskundige plichtenleer: inhoud", 14 maart 2016,
(<https://www.ordomedic.be/nl/code/inhoud/>).

X, "De sprong naar een accurate, eenvoudiger en coherente wetgeving", 20-01-17,
(<https://www.koengeens.be/news/2017/01/20/de-sprong-naar-een-accurate-eenvoudigere-en-coherente-wetgeving>).

X, "E-box en e-deposit binnenkort van start", 23 juni 2016,
(<http://www.legalworld.be/legalworld/E-box-en-e-deposit-binnenkort-vanstart.html?LangType=2067>).

X, "eKantonrechter", 4 mei 2017,
(<https://www.rechtspraak.nl/Uw-Situatie/Onderwerpen/Rechtsgebieden/Kanton/Procedures/Paginas/eKantonrechter.aspx>).

X, "Hubs en metahub. Uitwisselingssysteem voor medische gegevens tussen zorgverleners", 14 maart 2016,
(<https://www.ehealth.fgov.be/nl/zorgverleners/online-diensten/hubs-metahub>).

X, "Mijn rechten tijdens het onderzoek", 9 juli 2015,
(https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-BE-maximizeMS-en.do?clang=nl&idSubpage=2).

X, "Mijn Strafdossier", 11 mei 2017,
(<https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Strafrecht/Paginas/Mijn-strafdossier.aspx>).

X, "Milieumanagement", 26 maart 2017,
(http://justitie.belgium.be/nl/overheidsdienst_justitie/engagement/milieumanagement).

X, "Minister Geens en juridische beroepen sluiten partnerschap voor digitale justitie", 22 juni 2016,
(<https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/Informatisering%20Justitie%20door%20samenwerking>).

X, "Modernisering strafprocesrecht", 14 december 2016,
(http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=79&lang=dutch).

X, "Modernisering van het Wetboek van Strafvordering vordert gestaag", 7 februari 2017, (<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/02/07/modernisering-van-het-wetboek-van-strafvordering-vordert-gestaag>).

X, "Modernisering Wetboek van Strafvordering, 25 april 2017", (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/modernisering-wetboek-van-strafvordering>).

X, "Modern detentiebeheer dankzij Sidis Suite, 23 november 2015", (https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/andere_berichten/news_2015-01-27?referer=tcm:265-262287-64).

X, "Nieuw wettelijk kader voor digitaal aanmelden overheidsdiensten", 13 januari 2017, (<http://www.digitalbelgium.be/nl#news-237>).

X, "Papieren dossiers verleden tijd dankzij JustScan", 23 november 2015, (https://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hervorming_justitie/nieuws/news_pers_2013-11-07?referer=tcm:265-236599-64).

X, "Persvoorstelling SIDIS SUITE", 26 januari 2015, (<https://www.koengeens.be/news/2015/01/26/persvoorstelling-sidis-suite-de-nieuwe-applicatie-de-dossiers-van-gedetineerden-en-de-gevangenen-beheert>).

X, "Programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) van de Rechtspraak", 3 mei 2017, (<https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/modernisering-rechtspraak/Paginas/Programma-Kwaliteit-en-Innovatie-van-de-Rechtspraak.aspx>).

X, "Potpourri III: Een menselijker interneringsbeleid en een modernere en efficiëntere Justitie", 8 april 2017, (<https://www.koengeens.be/beleid/potpourri-wetten/potpourri-iii>).

X, "Potpourri III gepubliceerd in Belgisch Staatsblad", 13 mei 2016, (<https://www.gerechtsdeurwaarders.be/sam-tes/potpourri-iii-gepubliceerd-belgisch-staatsblad>).

X, "Strafonderzoek en strafproces", 8 februari 2017, (www.justitiehuisen.be/strafonderzoek-en-strafproces).

X, "Verplicht digitaal procederen in september", 14 april 2017, (<http://www.mr-online.nl/verplicht-digitaal-procederen-september/>).

X, "Voortgangsrapport Versterking Prestaties Strafrechtketen augustus 2015", 14 september 2015, (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/09/14/tk-bijlage-voortgangsrapport-versterking-prestaties-strafrechtketen-augustus-2015>).

X, "Weer uitstel voor verplicht procederen", 16 februari 2017,
(<http://www.mr-online.nl/weer-uitstel-verplicht-procederen/>).

X, "Wetten digitaal procederen aangenomen", 12 juli 2016,
(<https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Wetten-digitaal-procederen-aangenomen.aspx>).

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:
Naar een e-strafdossier?

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**
Jaar: **2017**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Engelbosch, Rogier

Datum: **15/05/2017**